

Riksdagens protokoll

1986/87:134

Protokoll
1986/87:134

2 juni 1987

Debatter m. m.

Tisdagen den 2 juni

Ny konkurslag m. m.	25
Pågående försök med ett nytt frågeinstitut, m. m.	35
Stöd till politiska partier	36
Ytterligare försöksverksamhet i frikommunerna	38
Vård av missbrukare	41
Läkarutbildningen i Umeå m. m.	41
Ändringar i delpensioneringen, pensionstillskott till änkor m. m. .	42
De statsanställdas medbestämmande vid beredningen av rege- ringsärenden	46
Statliga företag	51
Viss försäljning av statens aktier i OK Petroleum AB	68
Vissa punktskattefrågor	79
Beskattningen av vinstandelssystem m. m.	86
Vissa internationella skattefrågor	92
Vissa socialtjänstfrågor	97
Sveriges relationer till Israel	100

Avgjorda ärenden

Tisdagen den 2 juni

Kulturutskottets betänkande

1986/87:20 Anslag till idrott, rekreation och turism	6
--	---

Bostadsutskottets betänkanden

1986/87:17 Anslag till bostadsdepartementet m. m.	6
1986/87:18 Anslag till länsstyrelserna m. m.	6

Trafikutskottets betänkanden

1986/87:25 Luftfart	6
1986/87:26 Tilläggsbudget II	6

Prot.		
1986/87:134	<i>Näringsutskottets betänkanden</i>	
	1986/87:27 Investeringsgarantier	6
	1986/87:28 Tilläggsbudget II:	
	industridepartementet och miljö- och energidepartementet ...	6
	1986/87:32 Mineralpolitik	6
	<i>Finansutskottets betänkanden</i>	
	1986/87:27 Fortsatt valutareglering, m. m.	6
	1986/87:28 Ändrade kassakrav	6
	<i>Försvarsutskottets betänkande</i>	
	1986/87:11 Totalförsvarets fortsatta utveckling	6
	<i>Skatteutskottets betänkande</i>	
	1986/87:48 Ändringar i beskattningen av bensin m. m.	6
	<i>Justitieutskottets betänkanden</i>	
	1986/87:34 Anslag till utredningar m. m.	6
	1986/87:36 Ändring i polislagen	6
	<i>Utrikesutskottets betänkande</i>	
	1986/87:19 Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet m. m.	6
	<i>Socialutskottets betänkande</i>	
	1986/87:29 Anslag till Socialdepartementet m. m.	6
	<i>Utbildningsutskottets betänkanden</i>	
	1986/87:24 Ny inriktning och organisation av framtidsstudieverk- samheten m. m.	6
	1986/87:25 Anslag till universitets- och högskoleämbetet, m. m. ...	6
	<i>Jordbruksutskottets betänkanden</i>	
	1986/87:23 Reglering av priserna på fisk m. m.	6
	1986/87:25 Ändring i miljöskyddslagen m. m.	6
	<i>Finansutskottets betänkanden</i>	
	1986/87:19 Betalningar till och från staten	6
	1986/87:25 Offentlig upphandling m. m.	6
	1986/87:31 Sveriges kredit- och valutapolitiska beredskap vid krig eller avspärrning	6
	<i>Lagutskottets betänkande</i>	
	1986/87:32 Ny konkurslag m. m.	25

<i>Konstitutionsutskottets betänkanden</i>		Prot.
1986/87:34 Pågående försök med ett nytt frågeinstitut, m. m.	25	1986/87:134
1986/87:36 Stöd till politiska partier	25	
1986/87:30 Ytterligare försöksverksamhet i frikommunerna, m. m.	25	
 <i>Socialutskottets betänkanden</i>		
1986/87:32 Vissa frågor om vård av missbrukare	25	
1986/87:33 Ersättning enligt avtal om läkarutbildning och forskning m. m.	25	
 <i>Socialförsäkringsutskottets betänkande</i>		
1986/87:22 Ändringar i delpensioneringen, pensionstillskott till änkor m. m.	25	
 <i>Arbetsmarknadsutskottets betänkande</i>		
1986/87:18 De statsanställdas medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden	25	
 <i>Bostadsutskottets betänkande</i>		
1986/87:21 Högre låneandel vid bostadslångivningen till vissa bostadsföretag	25	
 <i>Socialutskottets betänkande</i>		
1986/87:40 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	50	
 <i>Kulturutskottets betänkande</i>		
1986/87:24 Avgifter i ärenden om lokala kabelsändningar	50	
 <i>Näringsutskottets betänkanden</i>		
1986/87:38 Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses årsredovisning	50	
1986/87:41 Statliga företag	51	
1986/87:42 Vissa oljebolagsfrågor	51	
 <i>Skatteutskottets betänkanden</i>		
1986/87:41 Vissa punktskattefrågor	79	
1986/87:42 Beskattningen av vinstandelssystem m. m.	79	
1986/87:38 Vissa internationella skattefrågor	79	
 <i>Socialutskottets betänkande</i>		
1986/87:30 Vissa socialtjänstfrågor	97	

Tisdagen den 2 juni

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Tredje vice talmannen meddelade att *Gösta Bohman* (m) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Mikael Odenbergs uppdrag som ersättare upphört.

2 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed begär jag att fr. o. m. utgången av augusti månad 1987 bli befriad från uppdraget att vara medlem i den svenska delegationen till Europarådet.

Stockholm den 26 maj 1987

Kurt Hugosson

Denna framställning bifölls av kammaren.

3 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1986/87:165 till arbetsmarknadsutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1986/87:K121–K127 till konstitutionsutskottet

5 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1986/87:24, 29 och 34

Skatteutskottets betänkande 1986/87:52

Utrikesutskottets betänkande 1986/87:17

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1986/87:20

Socialutskottets betänkanden 1986/87:34–38

Kulturutskottets betänkande 1986/87:21

Utbildningsutskottets betänkanden 1986/87:29–31
Trafikutskottets betänkande 1986/87:28
Näringsutskottets betänkanden 1986/87:39 och 40
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1986/87:19 och 20
Bostadsutskottets betänkade 1986/87:23

6 § Företogs till avgörande kulturutskottets betänkande 1986/87:20, bostadsutskottets betänkanden 1986/87:17 och 18, trafikutskottets betänkanden 1986/87:25 och 26, näringsutskottets betänkanden 1986/87:27, 28 och 32, finansutskottets betänkanden 1986/87:27 och 28, försvarsutskottets betänkande 1986/87:11, skatteutskottets betänkande 1986/87:48, justitieutskottets betänkanden 1986/87:34 och 36, utrikesutskottets betänkande 1986/87:19, socialutskottets betänkande 1986/87:29, utbildningsutskottets betänkanden 1986/87:24 och 25, jordbruksutskottets betänkanden 1986/87:23 och 25 samt finansutskottets betänkanden 1986/87:19, 25 och 31 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 132 och 133).

Kulturutskottets betänkande 20

Punkt 1

Mom. 1 (inriktningen av samhällets stöd till idrottsrörelsen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Karl Boo och Jan Hyttring – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (kommersialiseringen inom idrotten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (anslag till Stöd till idrotten)

Först biträdde reservation 3 av Karl Boo och Jan Hyttring i motsvarande del med 49 röster mot 18 för reservation 4 av Alexander Chrisopoulos. 256 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 279 röster mot 41 för reservation 3 av Karl Boo och Jan Hyttring i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (fördelningen av medlen på olika idrottsområden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Karl Boo och Jan Hyttring i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (internationellt idrottsutbyte m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 6

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 7 (det statliga stödet till främjandeorganisationerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 2

Mom. 2 (plan för turismens utveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 39 för reservation 7 av Karl Boo och Jan Hyttring.

Mom. 3 (utökade marknadsföringsinsatser)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 39 för reservation 8 av Karl Boo och Jan Hyttring.

Mom. 5 (marknadsföring av Sverige som turistland m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (sammansättningen av Sveriges turistråds styrelse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (planering av ett rikstäckande bokningssystem – BOKSER)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Karl Boo och Jan Hyttring – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (vissa turismfrämjande åtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Karl Boo och Jan Hyttring – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (statliga insatser i vissa områden)

Utskottets hemställan bifölls med 306 röster mot 18 för reservation 13 av Alexander Chrisopoulos.

Mom. 11 (fjällturismen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörck – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 17

Mom. 1 (anslag till Utredningar m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Rolf Dahlberg m. fl., *dels* reservation 2 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark – bifölls med acklamation.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 18

Mom. 1 (ökade resurser vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 49 för reservation 1 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark.

Mom. 2 (den ekologiska kunskapen på länsstyrelsenivå)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (dataresurser vid vissa länsstyrelser)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 42 för reservation 3 av Agne Hansson och Birgitta Hambraeus.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 25

Mom. 1 (ombildning av luftfartsverkets rörelsedrivande del till aktiebolag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Per Stenmarck m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (luftfartsverkets affärs- och myndighetsfunktioner)

Utskottets hemställan bifölls med 208 röster mot 117 för reservation 2 av Olle Grahn m. fl.

Mom. 3 (aktiebolagsbildning av de statliga flygplatserna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Olle Grahn m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (finansiering av luftfartsverkets investeringar och fondering av överskott)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Per Stenmarck m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (finansieringsbolag för luftfartsverket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Per Stenmarck m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (bidrag till kommunala flygplatser)

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 30 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion T717 av Marianne Andersson m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 19 (Bromma flygplats)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Per Stenmarck m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (koncessionsfrågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Olle Grahn
m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (inrikesflyget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Olle Grahn
m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 26

Punkt 1 (anslag till Utredningar m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Rolf Clarkson
m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkterna 2–4

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 27

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 18 för reservationen av
Jörn Svensson.

Näringsutskottets betänkande 28

Punkt 1 (anslag till Stöd till svenskt-norskt industriellt samarbete)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 69 för reservation 1 av
Erik Hovhammar m. fl.

Punkt 4 (vissa frågor om Svenska Industrietablerings AB:s regionala dotterbolag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Ivar Franzén och
Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Punkt 6 (anslag till Avveckling av forskningsreaktorer, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 41 för reservation 3 av
Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson.

Övriga punkter

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 32

Mom. 2 (ny minerallagstiftning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 3 (upplåtelse av kronoandel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 4 (samhälleligt ägande av nya mineralfyndigheter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 5 (nationalisering av privata mineralförekomster)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 11 (prospektering m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (program för utökad prospektering m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 18 för reservation 6 av John Andersson.

Mom. 14 (utvecklingsprogram för gruvnäringen)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 18 för reservation 7 av John Andersson.

Mom. 15 (industrimineral i allmänhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 16 (industrimineral i Örebro län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 17 (legeringsmetaller m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 21 (åtgärdsprogram för gruvnäringen i Västerbotten m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 18 för reservation 11 av John Andersson.

Mom. 22 (mineraltekniskt utvecklingscentrum)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 23 (zinksmältverk i Örebro län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 24 (avfallshögar i Garpenberg)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av John Andersson
– bifölls med acklamation.

Mom. 28 (utvecklingsprogram för LKAB)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 18 för reservation 15 av John Andersson.

Mom. 29 (järnsvampverk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande 27

Mom. 1 (fortsatt tillämpning av valutalagen)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 156 för reservation 1 av Anne Wibble m. fl.

Mom. 2 (anslutning till den europeiska gemenskapens monetära system)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 2 av Lars Tobisson m. fl. – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 3 av Anne Wibble m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 3 (valutastyrelsens sammansättning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Anne Wibble m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (de anställdas inflytande i företagen)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 6 av Anne Wibble m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 6 (gemensam nordisk aktiemarknad)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 7 av Anne Wibble m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (villkor för utlandslån)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 8 av Anne Wibble m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (åtgärder för att minska Sveriges internationella beroende)
Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 19 för reservation 9 av Hans Petersson i Hallstahammar. 1 ledamot avstod från att rösta.

Finansutskottets betänkande 28

Mom. 1 (ändringar av kassakravet)

Utskottets hemställan bifölls med 207 röster mot 118 för reservation 1 av Anne Wibble m. fl.

Mom. 2 (fortsatt avreglering på kreditmarknaden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Anne Wibble m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (ränta på kassakravsmedel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars Tobisson m. fl. – bifölls med acklamation.

Försvarsutskottets betänkande 11

Punkt 2

Mom. 2 (arbetsformerna inför kommande försvarsbeslut)

Utskottets hemställan bifölls med 197 röster mot 128 för reservation 1 av Göthe Knutson m. fl.

Mom. 3 (kommande försvarsutredningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 3

Mom. 1 (avslag på totalförsvarspropositionen)

Utskottets hemställan bifölls med 307 röster mot 18 för motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 3 a (ändrad organisation av totalförsvaret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion Fö202 av Lars Werner m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 b (större hänsynstagande till säkerhetspolitiska utgångspunkter)

Utskottets hemställan bifölls med 233 röster mot 71 för reservation 2 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del. 21 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 c (ökad tyngd för totalförsvarets civila del)

Utskottets hemställan bifölls med 267 röster mot 40 för reservation 3 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 18 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 b (levande skärgårdar)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 19 för motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 d (försvaret i skilda delar av landet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 2 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del, *dels* reservation 3 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 1 (vissa gemensamma utgångspunkter för totalförsvarets planering)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Göthe Knutson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 e (resurser till sjukvårdsberedskapen)

Utskottets hemställan bifölls med 306 röster mot 19 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

På förslag av tredje vice talmannen beslöt kammaren kl. 10.01 att ajournera förhandlingarna till kl. 10.10 för att bereda tillfälle till en paus i voteringen.

Omröstningarna fortsattes kl. 10.10.

Punkt 5

Mom. 1 (det militära försvarets fortsatta inriktning)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 17 för motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2 c (inriktningen av arméstridskrafterna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del, *dels* reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 3 a (fiskefartyg för marint bruk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 3 b (inriktningen av marinstridskrafterna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del, *dels* reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 4 a (inriktningen av flygstridskrafterna)

Först biträdades reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del med 73 röster mot 41 för reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 206 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 197 röster mot 69 för reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del. 55 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 b (uppsättande av ytterligare en division med modifierade Drakenplan)

Utskottets hemställan bifölls med 195 röster mot 109 för reservation 8 av Göthe Knutson m. fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 a (medel för personaladministrativa åtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 5 h (uttalande om personalfrågor inom försvaret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 6 d (trafiksäkerhetsfrågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 6 f (informationen om säkerhetspolitiken och totalförsvaret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Göthe Knutson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 g (viss information till tjänstgörande värnpliktiga)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion Fö310 av Lars Werner m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 k (inriktningen av värnpliktsutbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del, *dels* reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 7 b, e och l (de värnpliktigas försäkringsskydd, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 7 f, h, i och j (dagersättningens storlek, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 302 röster mot 17 för motion Fö311 av Lars Werner m. fl.

Mom. 8 c (ett fredsförband i varje län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 8 d (viss förändring av marinens fredsorganisation)

Först biträdades reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del med 76 röster mot 56 för reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 189 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del – genom uppresning.

Mom. 8 e (flyttning av F 18/F 20 till Tierp)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion Fö137 av Berith Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 a (basbeloppet för det militära försvaret, m. m.)

Först biträdades reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del med 41 röster mot 17 för motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 262 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del med 71 röster mot 39 för reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 209 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del – genom uppresning.

Mom. 11 b (planeringsramen för det militära försvaret för perioden 1987/88–1991/92, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del, *dels* reservation 7 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 6

Mom. 1 a och b (sårbarheten i storstadsområden, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 56 för reservation 11 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 a (civilförsvarets räddningsenheter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 7 d (riktlinjerna för den fortsatta utvecklingen av psykologiskt försvar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 8 a och d (försörjningsberedskapen på teko- och skoområdena, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 43 för reservation 11 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 8 b (fredskrislagring av tekovaror, kemiska produkter och metaller, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 11 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del, *dels* utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 8 e (försörjningsberedskapsstöd m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion Fö158 av Lahja Exner m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 f (brytning och förädling av legeringsmetaller)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 17 för motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 10 a (resurser för byggande av skyddsrum)

Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 40 för reservation 11 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 19 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 b (senare prövning av medelstillelningen för skyddsrumbyg-
gande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 10 c, d och e (resurser för civilförsvar utom skyddsrum, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 265 röster mot 40 för reservation 11 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 7

Mom. 3 a (det framtida sysselsättningsläget vid Karlskronavarvet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (förstatligande av de viktigaste försvarsmaterielproducenterna)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 17 för motionerna N370 av Lars Werner m. fl. och N140 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 5 a (vissa teknik- och industrifrågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Göthe Knutson m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 8 (JAS-projektet)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 17 för motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Punkt 12

Mom. 1 (riktlinjer för den fortsatta utvecklingen av televerkets försvarsberedskap)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar – bifölls med acklamation.

Punkt 14

Mom. 1 a (kustbevakningens ställning)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 32 för reservation 16 av Wiggo Komstedt. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 1 b (kustbevakningen som fristående civil organisation)

Utskottets hemställan bifölls med 257 röster mot 37 för reservation 15 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar. 25 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 17

Mom. 1 och 2 (försörjningsberedskapen på livsmedelsförsörjningens område)

Först biträdades reservation 18 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 261 röster mot 58 för reservation 18 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (försörjningsberedskapen rörande ammoniak)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 17 av Göthe Knutson m. fl., *dels* reservation 18 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 20

Mom. 1 (länsstyrelsernas försvarsheter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Göthe Knutson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 21

Mom. 1 (mål och allmän inriktning av försörjningsberedskapen inom energiområdet)

Först biträdades reservation 21 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 263 röster mot 57 för reservation 21 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del.

Mom. 2 (planeringsförutsättningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 21 av Gunhild

Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del, *dels* utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 4 a (produktion av etanol)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 21 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del, *dels* utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 4 b (ersättning av importbränslen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 6 a (statens vattenfallsverks ansvar för fördelning av vissa medel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 7 b (behov av lager)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 7 e (omstrukturering av ansvaret för oljelagringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Göthe Knutson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (beredskapslagring av kärnbränsle)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (beredskapslagring av kol)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 10 a (beredskapsåtgärder på naturgasområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (handlingsberedskap)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 22

Mom. 3 (anslag till Civil ledning och samordning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Göthe Knutson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (anslag till Civilbefälhavarna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 8 a och c (anslag till Befolkningsskydd och räddningstjänst, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 17 för motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 10 (skyddsrum)

Utskottets hemställan bifölls med 302 röster mot 17 för motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 16 a (avtal om nya beredskapslån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 19 och 20 (beredskapslagring för hälso- och sjukvården, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 18 för det av Oswald Söderqvist under överläggningen framställda yrkandet. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 21 a (krigsvägplan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 22 a (järnvägsnätets roll i totalförsvaret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 23 a (sjöfartspolitik)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 57 för reservation 23 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del.

Mom. 25 (anslag till Transportrådet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 27 (kostnader för beredskapslagring av livsmedel m. m.)

Först biträdades reservation 23 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring

däri som föranleddes av bifall till motion Fö136 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 264 röster mot 39, för reservation 23 av Gunhild Bolander och Ingbritt Irhammar i motsvarande del. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 48

Mom. 1 (höjning av den allmänna energiskatten för olja)

Först biträdades reservation 2 av Stig Josefson och Karl-Anders Petersson i motsvarande del med 37 röster mot 17 för reservation 3 av Tommy Franzén i motsvarande del. 264 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del med 70 röster mot 36 för reservation 2 av Stig Josefson och Karl-Anders Petersson i motsvarande del. 211 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 198 röster mot 70 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del. 51 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (höjning av bensinskatten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del, *dels* reservation 5 av Stig Josefson och Karl-Anders Petersson i motsvarande del, *dels* reservation 6 av Tommy Franzén i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (beskattningen av andra motoralkoholer än metanol och etanol)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (beskattningen av etanol som framställs av inhemska råvaror)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 56 för reservation 8 av Stig Josefson m. fl.

Mom. 7 (omedelbara ändringar i beskattningen av flygbensin)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (den framtida beskattningen av flygbensin)

Först biträdades reservation 10 av Knut Wachtmeister m. fl. med 146 röster mot 19 för reservation 11 av Tommy Franzén. 155 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 166 röster mot 150 för reservation 10 av Knut Wachtmeister m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (beskattningen av gasol för motordrift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Stig Josefson och Karl-Anders Petersson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande 34

Mom. 3 (påföljdssystemet)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 68 för reservation 1 av Björn Körlof m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (villkorlig frigivning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 2 av Björn Körlof m. fl., *dels* reservation 3 av Gunilla André och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (straffmätning vid återfall)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Björn Körlof m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (olika behandlingsmetoder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Gunilla André och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (könsrollernas betydelse)

Utskottets hemställan bifölls med 229 röster mot 83 för reservation 6 av Karin Ahrland m. fl. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 8 (kostnaderna för brott mot enskilda)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Björn Körlof m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (tjänsteansvaret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Björn Körlof m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande 36

Mom. 1 (husrannsakan m. m.)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 1 av Björn Körlof m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (kroppsvisitation m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 184 röster mot 134 för reservation 2 av Karin Ahrland m. fl.

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande 19

Mom. 1 och 2 (anslag till Svenska institutet m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 233 röster mot 72 för reservation 2 av Gunnel Jonäng och Görel Thurdin. 10 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3-6

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 29

Punkterna 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 3

Mom. 1 (bidrag till pensionärsorganisationerna)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 156 för reservationen av Daniel Tarschys m. fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 24

Mom. 1-3 (en stiftelse för framtidsstudier, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 och 5

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 25

Punkt 1 (universitets- och högskoleämbetet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Ylva Annerstedt och Kerstin Keen – bifölls med acklamation.

Punkt 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 3 (översynen av högskolans administration och anslagssystem m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 156 för reservation 2 av Pär Granstedt m. fl.

Jordbruksutskottets betänkande 23

Mom. 1 (reglering av priserna på fisk m. m. utom utsättning av lax m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 174 röster mot 142 för reservation 1 av Håkan Strömberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (utsättning av lax, annan laxfisk och ål)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Sven Eric Lorentzon m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (utsättning av lax i outbyggda älvar samt utsättning av röding)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Sven Eric Lorentzon m. fl. – bifölls med acklamation.

Jordbruksutskottets betänkande 25

Mom. 2 (en miljökommission)

Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 38 för reservation 2 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander.

Mom. 4 (miljöskyddslagens tillämpningsområde)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (samordning av lagstiftningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Lars Ernestam och Anders Castberger – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (ändring av 5 § miljöskyddslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 8 a (40 § miljöskyddslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Lars Ernestam och Anders Castberger – bifölls med acklamation.

Mom. 8 b (41 a § miljöskyddslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 a (6 § miljöskyddslagen, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Lars Ernestam och Anders Castberger – bifölls med acklamation.

Mom. 9 b (effekterna av byggnation av motorvägar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 11 a (miljökonsekvensbeskrivningar för alternativa lösningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 11 b (obligatoriska miljökonsekvensanalyser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (prioritering av vissa mätningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (miljöskyddet vid industriproduktion)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Lars Ernestam och Anders Castberger – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (nytt system för miljöskyddsavgiften m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 201 röster mot 117 för reservation 16 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Mom. 20 (ekonomiska styrmedel)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 156 för reservation 18 av Karl Erik Olsson m. fl.

Mom. 22 (resurser till tillsynsverksamheten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (avgifter för prövning och tillsyn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande 19

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Lars Tobisson m. fl. – bifölls med acklamation.

Finansutskottets betänkande 25

Mom. 1 (den offentliga sektorns effektivitet)

Utskottets hemställan bifölls med 201 röster mot 118 för reservation 1 av Lars Tobisson m. fl.

Mom. 2 (lagreglering av kommunal upphandling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Lars Tobisson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (enhetlig redovisning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars Tobisson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (offentlig upphandling som styrmedel i arbetsmarknads- och regionalpolitiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Kjell A. Mattsson och Rolf Kenneryd – bifölls med acklamation.

Finansutskottets betänkande 31

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Lars Tobisson m. fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1986/87:134
2 juni 1987

Ny konkurslag m. m.

7 § Föredrogs

lagutskottets betänkande

1986/87:32 om ny konkurslag m. m. (prop. 1986/87:90 delvis, 1986/87:86 delvis och 1986/87:89 delvis),

konstitutionsutskottets betänkanden

1986/87:34 om pågående försök med ett nytt frågeinstitut. m. m.,

1986/87:36 om stöd till politiska partier (prop. 1986/87:150 delvis),

1986/87:30 om ytterligare försöksverksamhet i frikommunerna. m. m. (prop. 1986/87:118),

socialutskottets betänkanden

1986/87:32 om vissa frågor om vård av missbrukare (prop. 1986/87:129).

1986/87:33 om ersättning enligt avtal om läkarutbildning och forskning m. m. (prop. 1986/87:104 och 1986/87:144).

socialförsäkringsutskottets betänkande

1986/87:22 om ändringar i delpensioneringen, pensionstillskott till änkor m. m. (prop. 1986/87:133),

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1986/87:18 om de statsanställdas medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden (prop. 1986/87:147) samt

bostadsutskottets betänkande

1986/87:21 om högre låneandel vid bostadslångivningen till vissa bostadsföretag (prop. 1986/87:155).

Tredje vice talmannen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling lagutskottets betänkande 32 om ny konkurslag m. m.

Ny konkurslag m. m.

Anf. 1 ALLAN EKSTRÖM (m):

Herr talman! Vi står nu i begrepp att fatta ett för vår rättsordning viktigt beslut, nämligen att antaga en ny konkurslag.

Genom den nya lagen slopas den nuvarande indelningen i ordinarie och mindre konkurs. I stället skapas ett enhetligt förfarande. Konkursproceduren får, om uttrycket tillåts, en delvis ny juridisk kostym. Så långt är utskottet

enigt. Lagförslaget innehåller emellertid härutöver ett antal frågor av materiell betydelse. Här föreligger väsentliga åsiktsskillnader av principiell karaktär. Glädjande nog har vi borgerliga i huvudsak samma grundinställning till de olika frågorna. Det är endast på några punkter där vår samsyn ej är fullständig.

En väsentlig rättssäkerhetsfråga avser fördelningen av bevisbördan. Skall den som söker återvinning av en rättshandling bevisa att svaranden varit i ond tro vid den relevanta tidpunkten eller måste svaranden värja sig genom att vid domstolen göra gällande att han varken haft eller borde ha haft kännedom om sådana relevanta omständigheter som konstituerar ond tro? Lagförslaget lägger den processuella bördan på svaranden. Bevisbördan sägs vara omkastad.

Skall vid återvinning rättsfaktum vara, såsom nu är fallet, insolvens eller i stället insufficiens?

Hur långt skall konkursförvaltaren beakta andra intressen än borgenärernas vid avecklingen av konkursboet?

Det är framför allt på dessa principiellt centrala punkter som åsikterna bryter sig.

Vi som företräder de borgerliga partierna här i kammaren har – bl. a. för tids vinnande – kommit överens om den närmare inbördes fördelningen av de olika ämnena. I enlighet härmed inriktar jag mig på konkursförvaltarens roll i konkursen.

Konkursinstitutets idé är att en insolvent gäldenärs samlade tillgångar snabbt skall tagas i anspråk för att ge borgenärerna betalt för deras fordringar så långt nu medlen förslår. Förvaltarens huvuduppgift är därför att verka för en snabb och för borgenärerna förmånlig aveckling av konkursboet. Som framhålls i reservation 1 anses det dock redan i dag att förvaltaren är skyldig att beakta de anställdas intresse av fortsatt sysselsättning. Nuvarande ordning är fullt tillfredsställande. Att på sätt propositionen föreslår genom lag ålägga borgenärerna ansvar för andra personers sysselsättning innebär dessutom ett främmande inslag i svensk konkurslagstiftning. Så är fallet inte minst därför att det strider mot konkursinstitutets grundidé att utsätta borgenärerna för ytterligare förluster utöver dem som konkursen i sig medfört. I reservationen åberopas ytterligare flera omständigheter som talar emot det lagfästade som propositionen föreslår.

Nära samband med frågan om konkursförvaltarens roll i konkursen har spørsmålet om förvaltarens relation till tillsynsmyndigheten. Att märka är då att tillsynen utövas av kronofogdemyndigheten, som samtidigt är ålagd att vara verktyg för statens borgenärsintresse i konkursen. Kronofogden uppträder med andra ord i dubbel skepnad, något som det finns all anledning att uppmärksamma. Det ankommer på förvaltaren att självständigt fatta alla sina beslut. Det är lätt att inse att det med propositionens ställningstagande finns betydande risk för att de olika intressena inte hålls isär på ett från rättssäkerhetssynpunkt önskvärt sätt. Denna uppfattning ligger till grund för vår inställning.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag nu anfört och till vad mina borgerliga kolleger i tillämpliga delar kommer att anföra ber jag att få yrka

bifall till de reservationer som de moderata ledamöterna i utskottet står bakom.

Prot. 1986/87:134
2 juni 1987

Ny konkurslag m. m.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 2 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Min uppgift är att kortfattat redovisa folkpartiets inställning till propositionen om ny konkurslag.

Förslaget måste betraktas som en vällyckad lagstiftningsprodukt med endast några skönhetsfläckar. Kritiken gäller främst fyra särskilda punkter.

Till att börja med handlar det om jävsregler för konkursförvaltare. Förvaltarens oberoende ställning i förhållande till såväl gäldenär som borgenärer måste uttryckligen och otvetydigt markeras i lagen. Departementschefen har vid tre skilda tillfällen avvisat en sådan reglering. Men nu har ett enhälligt lagutskott gått på folkpartiets linje om införande av lagregler om förvaltarjäv, och den närmare utformningen får därvid övervägas i enlighet med utskottets synpunkter.

Vidare gäller det tillsynsansvarets framtida utformning. Kronofogdemyndigheten innehar en tvivelaktig dubbelroll såsom såväl företrädare för statens borgenärsintresse som tillsynsmyndighet i konkurser. Därför misstänker många enskilda borgenärer att kronofogden prioriterar allmänna mål, ofta angående skatter, framför de enskilda målen. Denna misstänksamhet förstärks nu av kronofogdens inflytande genom sin rådgivningsroll i konkurser. Inom nuvarande organisation finns viss, men ej fullständig, möjlighet att separera borgenärs- och tillsynsrollerna. Nu pågår omorganisation, och det hade då varit rätt tillfälle att helt separera dessa roller. Härigenom hade ökad trovärdighet skapats för kronofogdens opartiskhet i båda rollerna.

Vad beträffar frågorna om konkursförvaltarens möjlighet att beakta sysselsättningsintresset vid avveckling av konkursboet och vissa regler om återvinning hänvisas till anföranden av medreservanterna Allan Ekström, som har hållit sitt anförande, resp. Martin Olsson, som kommer att hålla sitt anförande efter mig.

En särskild fråga handlar om dataregistrering av konkursuppgifter. Missvisande registeruppgifter kan naturligtvis uppkomma även i konkurs-sammanhang och innebär då rättsförluster för gäldenären. Detta inträffar om det i aktuellt dataregister inte framgår att ingiven konkursansökan återkallats. Risken finns att exempelvis kreditmöjligheterna kan försvinna, såväl för näringsidkare som för privatpersoner. Socialdemokraterna i utskottet tycker visserligen att detta är otillfredsställande, men vill uppskjuta en lagändring till en oviss framtid. Under tiden struntar man tydligen i den enskildes dataintegritet.

Avslutningsvis bör endast tilläggas att konkurslagen behöver en kompletterande lagstiftning med regler för rekonstruktion av företag i ekonomisk kris, som alternativ till konkursinstitutet. Folkpartiet har därför föreslagit utredning av en sådan rekonstruktionsmodell. Frågan har uppskjutits till hösten, men kommer då förhoppningsvis att få en positiv lösning.

Till slut yrkar jag för folkpartiets räkning bifall till reservationerna nr 1, 5, 6, 7 och 8 i lagutskottets betänkande nr 32.

Anf. 3 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Centern har ställt sig bakom huvuddelen av förslagen till ny konkurslag. Men som framgår av reservationerna nr 6 och 7 har vi tillsammans med moderaterna och folkpartiet, främst av rättssäkerhetsskäl, motsatt oss två förslag till viktiga ändringar i återvinningsreglerna. För att vinna tid har vi reservanter kommit överens om att jag skall kommentera de båda reservationerna.

Återvinning i konkurs innebär att en annars giltig rättshandling skall gå åter, om den på något i konkurslagen närmare angivet sätt har samband med en senare inträffad konkurs. Det är därför en naturlig utgångspunkt att en återvinningsökande skall styrka de omständigheter som måste föreligga för att hans talan skall kunna bifallas. Hittills gällande regler om återvinning av otillbörliga rättshandlingar är utformade i enlighet härmed. Otillbörlighetsregeln har nämligen i gällande rätt den innebörden att en rättshandling, varigenom på ett otillbörligt sätt viss borgenär gynnats framför andra eller gäldenärens egendom undandragits borgenärerna eller hans skulder ökats, går åter, om gäldenären var eller genom sitt förfarande blev insolvent samt den andre kände till eller bort känna till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig.

I propositionen föreslås att bevisbördan beträffande närstående till gäldenären skall kastas om. Det föreslås nämligen att den närstående till gäldenären skall anses ha sådan kännedom om gäldenärens situation att återvinning skall ske, om det inte görs sannolikt att den närstående varken hade eller borde ha haft sådan kännedom om gäldenären. Man utgår således ifrån att den närstående regelmässigt har kännedom om gäldenärens ekonomiska förhållanden. För att hindra återvinning måste den närstående alltså bevisa att han inte har sådan kännedom.

Vi reservanter har av flera skäl motsatt oss denna särbehandling av närstående. Jag vill först erinra om att kretsen närstående är mycket vidsträckt. Till närstående räknas enligt lagförslaget inte bara den som är gift med gäldenären utan också gäldenärens barn, barnbarn, föräldrar, syskon, svågrar m. fl. samt den som på annat sätt personligen står gäldenären särskilt nära. Ett annat skäl till att vi motsätter oss förslaget är att avsaknaden av insikt inte är någon omständighet som är skönjbar utåt. Det torde bli näst intill ogörligt att i efterhand föra bevisning därom. Enligt vår mening uppstår det en icke godtagbar rättsosäkerhet för den närstående medkontrahenten.

Majoriteten av remissinstanserna avstyrker liksom vi reservanter förslaget om omvänd bevisbörda för närstående. Även utskottsmajoriteten, som stöder propositionen också i denna del, förefaller att vara något osäker om lämpligheten av den föreslagna regeln eftersom man skriver: "Det sagda innebär dock inte att man helt kan bortse från de farhågor som kommit till uttryck i motionerna. Utskottet utgår därför från att regeringen kommer att följa den praktiska tillämpningen av den nya regeln och vidtar de åtgärder som kan visa sig erforderliga."

Herr talman! Reservation 7 gäller temat för motbevisning vid fråga om återvinning av gåva. Enligt hittills gällande regler kan en gåva som fullbordats viss tid före konkursen gå åter, om det inte kan visas att gäldenären varken var eller genom gåvan blev insolvent. Regeringen föreslår

att återvinningsfristen för närstående gävtogare förlängs till tre år. Det råder enighet om detta förslag. Regeringen föreslår dock också att temat för motbevisning, för att gävtogaren skall undgå återvinning, skall vara gäldenärens sufficiens, i stället för som hittills hans solvens. Majoriteten av remissinstanserna motsätter sig denna ändring, liksom vi reserverar.

Jag kanske skall förklara uttrycken något. Insolvens innebär en oförmåga att betala sina skulder efter hand som de förfaller till betalning. Om någon är insufficient innebär det att skulderna är större än de utmättningsbara tillgångarna. Inför ett beslut i denna fråga är det viktigt att erinra om att insufficiens inte behöver vara något tecken på att en person snart kanske försätts i konkurs. Det vanligaste torde nämligen vara att en insufficient person är fullt kapabel att betala sina skulder i rätt tid. Många människor med stora studieskulder, många som nyligen köpt egna hem och bohag till detta liksom många företagare som nyligen startat ett företag kan vara insufficienta, dvs. ha skulder överstigande de utmättningsbara tillgångarna.

Insufficiens kan långt ifrån alltid uppfattas som tecken på ekonomiskt trångmål. Insikt om en gäldenärs insufficiens kan således inte allmänt sett ge medkontrahenten anledning att avhålla sig från rättshandlingar med gäldenären.

Vi anser att regeringsförslaget i denna del inte är förenligt med rimliga krav på rättssäkerhet och avvisar det, som framgår av reservation 7.

Herr talman! I propositionen föreslås att konkursförvaltaren vid avveckling av konkursboet skall beakta vad som är ägnat att långsiktigt främja sysselsättningen, om det kan ske utan att borgenärernas rätt nämnvärt förringas – som det uttrycks i lagtexten.

Från centerns sida anser vi att det är viktigt att konkursförvaltaren uttryckligen skall kunna ta hänsyn till sysselsättningen. Vi tillstyrker därför förslaget. Detta förslag har emellertid inte remissbehandlats. På vårt initiativ ordnade utskottet en hearing för att få veta hur förslaget bedöms av representanter för olika intressen. Meningarna var därvid mycket delade. Mot förslaget anfördes bl. a. att kreditgivare och leverantörer kan bli mer återhållsamma med att bevilja krediter, om de vet att de vid en eventuell konkurs för företaget i fråga kan få mindre utdelning på grund av att sysselsättnings-skäl – och inte endast borgenärens intresse av att få utdelning – skall beaktas vid avvecklingen. Förslaget skulle kunna få motsatt effekt på sysselsättningen i sysselsättningsvaga områden på grund av att företag där skulle få svårare att erhålla krediter.

Vi centerpartister tillstyrker propositionen, men vi har i reservation 2 hemställt om att riksdagen skall uttala vikten av att regeringen noga följer tillämpningen av den föreslagna regeln.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 6 och 7.

Anf. 4 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! I förslaget till ny konkurslag föreslås under 7 kap. 8 § att konkursförvaltaren i fortsättningen i viss mån även skall beakta intresset av en långsiktig sysselsättning.

Vi anser att det är riktigt att de anställdas intressen, liksom intresset från samhällets sida att främja sysselsättningen, får större utrymme. Den av

regeringen föreslagna skrivningen förändrar dock inte i egentlig mening dagens situation på detta område, i och med att regeringen i sin formulering skriver att detta skall ske "utan att borgenärernas rätt nämnvärt förringas".

Lagrådet påpekar att hänsyn till samhällets intresse av långsiktig sysselsättning är ett främmande element i konkursinstitutet i och med att borgenärernas rätt i viss mån inskränks. Detta är naturligtvis riktigt. Vi anser dock att samhällssysselsättningen är ett minst lika legitimt intresse som borgenärernas rätt. Hänsyn till detta intresse bör därför sättas i system och ej enbart påpekas i en bisats.

För att få en adekvat bild av möjligheterna till fortsatt sysselsättning är det av stor vikt att förvaltaren också inhämtar information av de anställda. Detta är även en viktig demokratifråga, liksom frågan om att de anställda informeras om alla förvaltningsåtgärder av betydelse.

Vpk kräver alltså att de föreslagna skrivningarna skärps, så att samhällets intresse av en långsiktig sysselsättning starkare beaktas, samt att de anställdas rätt till inflytande och information garanteras.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motion L135.

Anf. 5 STIG GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Det förslag till ny konkurslag som vi i dag behandlar är av stor betydelse inte bara för näringslivet utan också för den enskilde. Bland de mera betydelsefulla ändringar som genomförs när den mer än 65 år gamla konkurslagen försvinner märks ett enhetligt förfarande, vidgade återvinningsmöjligheter, en klarare systematik och möjligheter för förvaltaren att i olika frågor som rör förvaltningen beakta inte bara borgenärsintressena utan även intresset att långsiktigt främja sysselsättningen.

Systemet med fattigkonkurser avskaffades 1979 och ersattes med en ny ordning för handläggning av de mindre konkurserna. Nu slås de båda nuvarande handläggningsformerna för ordinär resp. mindre konkurs samman till ett förfarande med handläggningen av mindre konkurser som förebild.

Avsnittet om återvinning bygger på ett av ekokommissionens förslag. I avsnittet om återvinning föreslås ett flertal förändringar i syfte att vidga återvinningsmöjligheterna. När det är fråga om återvinning av en otillbörlig rättshandling skall medkontrahent som är närstående till gäldenären anses ha känt till – eller bort ha känt till – gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig. En annan ändring avser temat för medkontrahentens motbevisning vid återvinning av gåvor och andra benefika rättshandlingar. Här förlängs återvinningsfristerna beträffande rättshandlingar med närstående från två till tre år.

Herr talman! Förslaget till ny konkurslag innefattar en välbehövlig modernisering och förenkling av konkurslagstiftningen. Det ursprungliga förslaget från konkurslagskommittén fick också ett mycket positivt mottagande av remissinstanserna. Det kan konstateras att förslaget som helhet är en vällyckad lagstiftningsprodukt, något som redan har framhållits från talarstolen och som jag kan instämma i. Att utskottet i principiella delar i stort sett varit enigt visar också att det är ett väl avvägt lagförslag som vi nu har att ta ställning till.

Eftersom vi redan börjar ha en viss tidsbrist i kammaren, skall jag fatta mig kort och i huvudsak endast bemöta de reservationer som är fogade till betänkandet. Gunnar Thollander kommer dock att ta upp de reservationer som har anknytning till förvaltarens möjlighet att beakta sysselsättningsintresset.

Sedan den 1 januari 1980 gäller en ny ordning för tillsyn i konkurs. I reservation 3 framhålls att det nu är alltför tidigt att genomföra några mera genomgripande förändringar i formerna för tillsynen. Jag delar den uppfattningen. Däremot anser jag att det kan finnas skäl att inom ramen för nuvarande system ge tillsynsmyndigheten möjlighet till större tillsyn i konkursförvaltningen. Om möjligheterna till tillsyn förbättras kan tillsynsmyndigheten skaffa sig ett bättre underlag för sin efterhandskontroll. Dessutom innebär den föreslagna förändringen inte bara att tillsynsfunktionen blir effektivare utan också att förvaltaren kan få stöd i sitt arbete. Jag yrkar avslag på reservation 3.

Så till reservation 5 om det framtida tillsynsansvaret. Frågan huruvida kronofogdemyndigheterna borde anförtros tillsynsfunktionen i konkurs övervägdes ingående av lagutskottet redan i samband med 1979 års reform av reglerna om konkursförvaltning. Utskottet godtog då den ordning som nu gäller. Utskottet framhöll emellertid vikten av att verksamheten vid kronofogdemyndigheten organiseras så att en tjänsteman bara i rena undantagsfall får utöva tillsyn i konkurs samtidigt som han har hand om indrivningsuppgifter och handräckning.

Några nackdelar har inte framkommit när det gäller kronofogdemyndighetens dubbla roll som tillsynsmyndighet i konkurs och företrädare för statens borgenärsintresse. Tvärtom har det under utskottets hearing i ärendet framförts att erfarenheterna av kronofogdemyndigheternas arbete med tillsynsuppgifterna är goda. Därför saknas det anledning att nu överväga en ändrad ordning i fråga om ansvaret för tillsyn i konkurs. Med detta yrkar jag avslag på reservation 5.

Återvinningsreglerna i konkurslagen är viktiga och har funnits länge i svensk rätt. Återvinningsinstitutets huvudsakliga funktion är att motverka att borgenärer, för att få bättre ställning om konkurs inträffar, vidtar brådstörtade åtgärder mot gäldenär i trångmål. Ett annat syfte är att förhindra att gäldenären på ett illojalt sätt gör sina tillgångar oåtkomliga för borgenärerna. Rätt till återvinning kan enligt konkurslagen föreligga bl. a. vid gåva och vissa gåvoliknande transaktioner. En inskränkning i rätten till återvinning sammanhänger med hur gäldenärens ekonomiska förhållanden gestaltar sig vid tidpunkten för en rättshandling som skall återvinnas. Det kan vara av betydelse om gäldenären var eller genom rättshandlingen blev ur stånd att betala sina skulder efter hand som de förföll, dvs. kom på obestånd eller blev insolvent eller om han efter rättshandlingen inte hade kvar utmättningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder, dvs. var insufficient.

Av betydelse för utgången av en återvinningstvist är också vem som har bevisbördan för de olika omständigheter som skall prövas i målet. Huvudprincipen i konkurslagen är att bevisbördan vilar på återvinnings sökanden. Enligt flera bestämmelser har emellertid gäldenärens medkontrahent att

bevisa att gäldenären vid tidpunkten för rättshandlingen inte var eller genom rättshandlingen blev insolvent eller i vissa fall, nämligen bodelningsfall, inte var insufficient.

Propositionen innehåller flera förslag som syftar till att förbättra återvinningssökandens ställning. Ett av förslagen är att det i otillbörlighetsregeln införs ett moment av innebörd att bevisbördan för vissa omständigheter, som det nu ankommer på återvinningssökanden att styrka, övergår till gäldenärens medkontrahent om han är närstående. Vidare föreslås i fråga om gåvor och andra benefika rättshandlingar att temat för medkontrahentens motbevisning ändras från att avse gäldenärens solvens till att gälla hans sufficiens.

I propositionen föreslås att en närstående skall anses ha känt till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig såvida det inte görs sannolikt att han varken hade eller borde haft sådan kännedom. Kompletteringen innebär med andra ord att bevisbördan har kastats om beträffande närstående till gäldenären. En närstående åtnjuter emellertid en bevislättning så till vida att han inte behöver styrka utan bara göra sannolikt att han saknat kännedom om ifrågavarande omständigheter.

I reservationerna 6 och 7 kritiserar propositionens förslag i den här delen. Jag hänvisar för tids vinnande till reservationerna utan att här närmare redogöra för deras innehåll.

Mellan gäldenären och en närstående till honom föreligger typiskt sett en intressegemenskap som gör det befogat att en närstående som påstår sig ha varit i god tro beträffande gäldenärens insolvens och rättshandlingens otillbörlighet får bära bevisbördan för sitt påstående. En omkastning av bevisbördan får då till följd att temat för den närståendes motbevisning blir ett negativt faktum, nämligen avsaknaden av insikt i de angivna hänseendena.

Det är självfallet vanskligt att föra en sådan bevisning. Att fullt ut styrka god tro är oftast en övermäktig uppgift. En sådan beviskyldighet skulle i praktiken bli liktydig med att rätten till återvinning i otillbörlighetsfall blev oberoende av den närståendes onda eller goda tro.

Propositionens förslag att en närstående bara behöver göra sin goda tro sannolik innebär däremot en väl avvägd kompromiss mellan å ena sidan intresset av att otillbörliga rättshandlingar kan återvinnas och å andra sidan den närståendes anspråk på att en rättshandling skall bli bestående i sådana fall där han inte ens bort inse att den var otillbörlig och gäldenären insolvent. Några avgörande nackdelar med en sådan ordning med hänsyn till rättssäkerheten har jag inte kunnat finna.

Propositionen innebär vidare i fråga om återvinning av gåva att återvinningsfristen beträffande närstående gåvotagare förlängs till tre år och att temat för den bevisning som gåvotagaren har att föra om han vill undgå återvinning skall avse frågan om gäldenären efter gåva hade kvar utmättningsbar egendom som uppenbarligen motsvarade hans skulder. Det blir alltså inte längre gäldenärens solvens utan hans sufficiens som är av betydelse i återvinningshänseende.

Även här finns en borgerlig reservation. Med anledning av denna kan först konstateras att det inte är fråga om att mer allmänt övergå till sufficiensbe-

greppet som tema för motbevisning vid återvinningsbara transaktioner. För att t. ex. ett köp skall kunna gå åter skall solvenskriteriet fortfarande tillämpas. Vad saken nu gäller är bevismat endast vid sådana transaktioner då gäldenären utan att få något vederlag avhänt sig egendom. Redan nu utgör sufficiensbegreppet tema för motbevisningen vid en typ av benefika transaktioner, nämligen när gäldenären vid bodelning eftergett sin rätt i avsevärd mån eller avstått från egendomen i utbyte mot en fordran. En övergång till sufficiensbegreppet vid samtliga benefika rättshandlingar är därför naturlig.

Jag yrkar därmed avslag på reservationen i den delen.

När det slutligen, fru talman, gäller det i reservation 8 påtalade problemet beträffande upplysningsplikt vid återkallelse av konkursansökan vill jag bara säga att utskottsmajoriteten utgår ifrån att regeringen i lämpligt sammanhang tar upp frågan till prövning. Någon riksdagens åtgärd är därför för närvarande inte påkallad.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i alla delar och avslag på reservationerna 3–8.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 6 BENGT HARDING OLSON (fp) replik:

Fru talman! Jag ville komma med en kommentar i anslutning till reservationerna 5 och 8.

Reservation 5 gäller det framtida tillsynsansvaret. Stig Gustafsson säger att man såvitt han känner till har enbart goda erfarenheter av kronofogdemyndighetens dubbelroll. Jag noterar att lagutskottet godtog den här dubbelrollen år 1979, men det var med hänsyn till att tillsynsmyndigheten då inte skulle ha någon rådgivande funktion. Enligt propositionens förslag till konkurslag införs emellertid en sådan rådgivande funktion, och logiskt sett borde man då vara positiv till att eliminera denna dubbelroll. Det borde gälla både lagutskottet och Stig Gustafsson. Jag tycker inte riktigt att resonemanget hänger ihop på den här punkten.

Reservation 8 handlar om data och dataintegritet för den enskilda människan. Samtliga i utskottet är tydligen överens om att detta är ett problem – människor kan komma i kläm. Jag har inte riktigt kunnat förstå hur många människor ytterligare som skall komma i kläm innan man genomför den relativt enkla förändring som föreslagits. Det skulle varken vara svårt eller ta särskilt lång tid att göra det, om viljan fanns.

Anf. 7 STIG GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Vid hearingen gavs det klart uttryck för att kronofogdemyndighetens dubbla roll inte innebär något problem. Departementschefen har också uttalat i propositionen att han inte är främmande för tanken att senare besluta om en bredare utvärdering av erfarenheterna av 1979 års reform och därvid förutsättningslöst överväga nya former för tillsynen. Jag vill bara peka på det.

När det gäller upplysningsplikten: Här skiljer vi oss i sak inte mycket åt.

Regeringen har fått en uppmaning att titta på detta och kommer säkert också att göra det.

Ny konkurslag m. m.

Anf. 8 BENGT HARDING OLSON (fp) replik:

Fru talman! Jag noterar också med tacksamhet att departementschefen har sagt att han tänker utvärdera problemen i fråga om kronofogdemyndighetens dubbelroll. Men jag tycker ändå inte att vi skall försitta det utomordentligt fina tillfälle som vi har nu. Det pågår som bekant en utredning. En organisationskommitté arbetar just med de här problemen. Varför då inte föra dessa synpunkter till kommittén i stället för att bara vänta?

Beträffande reservation 8 och dataintegriteten är det riktigt, Stig Gustafsson, att vi verkligen inte skiljer oss åt särskilt mycket. Jag hade varit utomordentligt glad om det blivit det slutresultat som Stig Gustafsson talade om, nämligen att man hade gett regeringen till känna att frågan borde tas upp. Men det är ju det som man inte gör, och det är detta folkpartiet protesterar mot.

Anf. 9 STIG GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Den enda skillnaden i de här frågorna är att Bengt Harding Olson är mer otålig än jag. Om ni ger er till tåls hittar vi nog en lösning på problemen.

Anf. 10 GUNNAR THOLLANDER (s):

Fru talman! I fråga om proposition 1986/87:90 om ny konkurslag vill jag kommentera det avsnitt i lagutskottets betänkande 1986/87:32 som gäller sysselsättningshänsyn vid konkurs.

I propositionen föreslås att bestämmelsen om förvaltarens allmänna åligganden förs över till den nya konkurslagen, men med den ändringen att förvaltaren ges befogenhet att ta hänsyn till också annat än det rena borgenärsintresset. Sålunda får förvaltaren vidta åtgärder som är ägnade att långsiktigt främja sysselsättningen.

Jag citerar direkt från propositionens text:

”Det åligger förvaltaren att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet.

Första stycket hindrar inte att förvaltaren vid avvecklingen av boet beaktar vad som är ägnat att långsiktigt främja sysselsättningen, om det kan ske utan att borgenärernas rätt nämnvärt förringas.”

I samband med 1979 års reform gjordes vissa uttalanden om att förvaltaren även borde beakta sysselsättningspolitiska intressen i en konkurs. Någon bestämmelse härom infördes dock inte den gången i konkurslagen. Utskottsmajoriteten anser därför att den nya skrivningen, där sysselsättningsaspekten kommer med i lagtexten, är välkommen, vilket också har poängterats av de fackliga organisationerna.

Propositionens förslag i denna del tas upp i fyra motioner.

I två motioner, L133 från moderaterna och L134 från folkpartiet, yrkas avslag på förslaget. I motion L135 från vpk begärs – såvitt nu är i fråga – en lagreglering som gör det möjligt att i större utsträckning än som följer av

propositionen beakta samhällets intresse av en långsiktig sysselsättning. I motion L136 från centern slutligen ställer man sig positiv till att konkursförvaltaren nu ges möjlighet att vid avveckling av konkursboet även beakta sysselsättningen på orten. Motionärerna framhåller dock att regeringen nog ska följa tillämpningen av bestämmelsen.

Utskottet vill understryka att utgångspunkten för all konkursförvaltning är och bör vara att borgenärernas intresse av en snabb avveckling av boet med ett så gott ekonomiskt resultat som möjligt skall tillgodoses. Någon förändring härvidlag föreslås inte heller i propositionen. Utskottsmajoriteten anser dock att det i dagens samhälle krävs att även sysselsättningspolitiska intressen kan beaktas i olika sammanhang.

Jag yrkar därför avslag på motionerna L133 yrkande 2 och L134 yrkande 3.

Utskottsmajoriteten anser vidare att skrivningen i andra stycket av 7 kap. 8 § är väl avvägd och yrkar därför avslag på motion L135.

När det gäller den i motion L136 begärda uppföljningen vill utskottet erinra om att departementschefen uttalar att han har för avsikt att följa den praktiska tillämpningen av bestämmelsen. Med hänsyn härtill är något tillkännagivande inte påkallat, och utskottet yrkar därför avslag på motion L136 yrkande 2.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till lagutskottets hemställan i denna del och avslag på reservationerna 1 och 2.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 18.)

Kammaren övergick till att debattera konstitutionsutskottets betänkande 34 om pågående försök med ett nytt frågeinstitut, m. m.

Pågående försök med ett nytt frågeinstitut, m. m.

Anf. 11 NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Det finns en motsägelse i den pågående försöksverksamheten rörande riksdagens debattregler. Detta har vi från vpk påtalat redan från början, både i folkstyrelsekommittén och i andra sammanhang, bl. a. här i kammaren. Å ena sidan vill man stärka riksdagen som politiskt debattforum; å andra sidan begränsas ledamöternas debattmöjligheter. Detta går inte riktigt ihop.

Konstitutionsutskottet föreslår förlängd försöksverksamhet med nu gällande regler för frågor och interpellationer. Jag har i ett särskilt yttrande pekat på behovet av ändringar när det gäller tiderna för debattinlägg. Jag skall inte i dag närmare gå in på dessa frågor. De kan tas upp i det fortsatta arbetet.

Det är emellertid viktigt att komma ihåg att försöksverksamhet lätt permanentas, med olika för- och nackdelar. Därför bör en kritisk genomgång av erfarenheterna komma till stånd. Därvid har alla riksdagens ledamöter anledning att redovisa sina erfarenheter.

Prot. 1986/87:134
2 juni 1987

*Pågående försök med
ett nytt frågeinstitut,
m. m.*

Riksdagens totala arbetsbelastning skulle enligt min mening inte nämnvärt öka vid en återgång till de debatttider som förut gällde för frågedebatterna, ej heller om något längre tider gällde för interpellationsdebatterna.

Till dessa frågor blir det tillfälle att återkomma, och jag har, fru talman, för dagen inget yrkande.

Anf. 12 OLLE SVENSSON (s):

Fru talman! Inte heller jag skall närmare kommentera det betänkande som nu framläggs utan bara erinra om att det innehåller ett förslag om frågeinstitutet och interpellationsdebatterna, som innebär att tilläggsbestämmelserna 6.1.3 och 6.2.3 riksdagsordningen ändras på sätt som framgår av bilagan. Enligt utskottets ställningstagande skall texten i de nuvarande bestämmelserna tillämpas även under hela nästa riksmöte. Detta innebär å andra sidan inte att vi inte har möjligheter att diskutera igenom dessa frågor, utan det är snarast vår avsikt att så sker redan från hösten.

Jag vill nämna att det man speciellt har ställt sig kritisk till är att torsdagens frågestund numera börjar så pass sent som kl. 14.30, vilket ändå innebär en viss förbättring mot tidigare regler. Vi vill diskutera den frågan ytterligare för att försöka åstadkomma ett bättre schema och undvika de kollisioner med arbetsplenium som uppstått på torsdagarna.

Vi återkommer alltså till den frågan, och vi är beredda att diskutera ytterligare förbättringar.

Riksdagens senaste beslut hösten 1986 om det nya frågeinstitutet innebar en viss omläggning av debattreglerna i förhållande till vad som gällt tidigare under försöksperioden. Det infördes då en möjlighet för talarna att disponera ett obegränsat antal anföranden om en minut. Jag tror att den förändringen har fallit väl ut.

Nils Berndtson har från början ställt sig kritisk till den enligt försöket tillåtna längden på anförandena. Han vill att den frågan skall tas upp under den utvärdering av försöket som skall ske. Jag vill bekräfta att en sådan utvärdering kommer att ske.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 18.)

Kammaren övergick till att debattera konstitutionsutskottets betänkande 36 om stöd till politiska partier.

Stöd till politiska partier

Anf. 13 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag beklagar att vi moderater står ensamma om den reservation som avgivits.

Sakförhållandet är det att riksdagen redan har anvisat 95 miljoner till partistöd för budgetåret 1987/88. Så kommer nu regeringen och föreslår att

partistödet skall höjas med 15 % med hänvisning till inflationen. Det kan naturligtvis vara riktigt att inflationen i viss mån har urgröpt den här summan, men hur skall människorna ute i landet kunna begripa att vi kan bevilja oss själva en höjning med 15 % av partistödet när vi på dem ställer krav på besparingar? Jag kan inte förstå hur det kan gå ihop. Enligt min mening är det ett felaktigt sätt att handskas med beslutandemakten här i riksdagen.

Jag yrkar bifall till vår reservation och avslag på höjningen med 15 %.

Anf. 14 OLLE SVENSSON (s):

Fru talman! Förslaget i betänkandet innebär en fortsatt värdesäkring av stödet till partierna. Jag vill påpeka att det är ett stöd till partiernas opinionsbildande verksamhet. Denna opinionsbildande verksamhet är naturligtvis av intresse också för väljarna. Den är inte minst av betydelse i tider då nationens verksamhet bedrivs under knapphetens kalla stjärna.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 15 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Elisabeth Fleetwood säger att vi i dag skall fatta beslut om att bevilja pengar till oss själva. Det handlar inte om det. Det handlar om en grundförutsättning för att demokratin skall fungera här i Sverige och för att partierna och partiernas företrädare på ett så bra sätt som möjligt skall kunna företräda väljarna. Jag skulle faktiskt vilja kalla det för litet av populism, när moderaterna yrkar avslag på denna uppjustering, som ju bara handlar om en knapp inflationskompensation, eftersom det är tre år sedan stödet senast höjdes. Jag förväntar mig således att moderaterna, eftersom de röstar emot denna uppjustering men ändå utgår ifrån att de skall få kvittera ut pengarna, betalar tillbaka dessa pengar när de kommer.

Anf. 16 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Får jag först säga till utskottets ordförande Olle Svensson, som påstår att denna uppjustering på 15 % är en värdesäkring, att jag är övertygad om att många ute i samhället skulle vara tacksamma om de kunde förse sig med samma värdesäkring. Jag tycker inte att det är ett hållbart argument i den här frågan.

Jag vill säga till Birgit Friggebo, när hon påstår att detta påslag är ett villkor för att demokratin skall fungera, att demokratin nog är starkare än så. Att vi beviljar dessa 15 % är på intet sätt ett villkor för att vår demokrati i Sverige skall fungera.

Så säger Birgit Friggebo att vi moderater inte bör kvittera ut de här pengarna. Det måste vi naturligtvis göra för att kunna arbeta på samma villkor som de andra partierna. Men jag skulle vilja säga till både Olle Svensson och Birgit Friggebo: Gå med på ett bifall till reservationen, så arbetar vi alla från samma utgångspunkt. Att vi inte skulle kunna förse väljarna med information av kvalitet på grund av uteblivna 15 % är inte riktigt.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 18.)

*Ytterligare försöks-
verksamhet i frikom-
munerna*

Ytterligare försöksverksamhet i frikommunerna

Anf. 17 HANS NYHAGE (m):

Fru talman! Enligt gällande bestämmelser äger länsstyrelsen rätt att meddela tillstånd för enskilda personer eller sammanslutningar att inrätta hem för vård eller boende för att bedriva förskole- eller fritidshemsverksamhet. Regeringen har nu i en särskild proposition, 1986/87:118, föreslagit att de kommuner som deltar i försöksverksamheten med frikommuner skall ges tillstånd att själva pröva om de i enskild regi vill driva förskole- eller fritidshemsverksamhet. Vi tycker att det är ett bra förslag som regeringen har lagt fram. Vi anser alltså att det är riktigt att låta kommunerna göra denna prövning, men vi anser att detta skall gälla generellt, dvs. att alla kommuner skall ges rätt att själva bestämma huruvida enskilda eller sammanslutningar skall få bedriva denna typ av verksamhet. Det är i det avseendet som vi har fogat en reservation till det betänkande som nu behandlas, och jag ber att få yrka bifall till den reservationen.

Anf. 18 NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! När riksdagen behandlade försöksverksamheten med frikommuner, uttalade vi från vänsterpartiet kommunisterna vissa farhågor för att medborgarna i försökskommunerna kan komma i en sämre situation än medborgarna i andra kommuner. Konstitutionsutskottet hade viss förståelse för denna oro och underströk att försöksverksamheten inte får leda till att grundläggande krav på samhällsverksamheten åsidosätts.

I den regeringsproposition som ligger till grund för KU:s betänkande nr 30 finns ett förslag som vi från vpk yrkat avslag på, nämligen att frikommunerna i stället för länsstyrelsen skall ges rätt att pröva frågan om tillstånd för enskilda personer eller sammanslutningar att inrätta hem för vård eller boende för att bedriva förskole- eller fritidsverksamhet, som det heter i propositionen.

Vi menar att detta kan främja tillkomsten av privata förskolor och fritidshem. Om frikommunförsöket får den konsekvensen har det förfelat de angivna syftena. Att det finns krafter som vill utnyttja frikommunerna för privatiseringssträvanden framgår bl. a. av den borgerliga reservationen rörande utskottets motivering för avslag på vpk-motionen. I denna reservation, liksom i de borgerligas avvikande mening till socialutskottets yttrande, beklagar man att regeringen inte gått längre i sitt förslag. I den avvikande meningen pläderas för barnomsorg i privat regi. I reservationen till KU:s betänkande anför de borgerliga att vad som föreslås för frikommunerna borde kunna genomföras generellt för landets kommuner. Hans Nyhage har framfört detsamma här.

Detta borde vara en tankeställare för propositionsförfattaren Bo Holmberg och för socialdemokraterna här i riksdagen. Varför skall ni ta steg som främjar en privatisering?

Påståendet att man vill ge frikommunerna dispens från sådana statliga regler som kan utgöra hinder för en effektiv kommunal verksamhet kan knappast vara giltigt i detta fall.

Om försöksverksamheten blir led i en politik, som syftar till försämrade kommunal service och ökad privatisering, då åsidosätts grundläggande krav i samhällsverksamheten. Då strider det mot vad KU vid förra tillfället uttalade.

Jag yrkar, fru talman, bifall till reservation nr 2, som innebär avslag på propositionens förslag vad avser undantag från gällande bestämmelser rörande vissa hem för vård och boende.

Anf. 19 WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Fru talman! Riksdagen har sedan juli 1984 givit de nio frikommunerna och tre landsting rätt att bedriva verksamhet utan, så långt det är möjligt, statlig reglering. Frikommunerna har själva fått ange hur de vill ha det i den kommunala förvaltningen. Nu har det kommit propäer om att det skulle vara enklare om kommunerna själva fick besluta om dispenser när det gäller olika barn- och fritidsverksamheter. Det har visat sig att många föräldrar önskar starta föräldrakooperativ för barnomsorgen.

Det kan tyckas, fru talman, att det är en mycket liten förändring som föreslås i propositionen. Kommunerna får möjlighet att själva ge tillstånd till förskole- eller fritidshemsverksamhet. Den offentliga tillsynen finns naturligtvis kvar.

I utskottsbetänkandet finns två reservationer, en gemensam borgerlig reservation och en vpk-reservation. Man kan då undra vad det är för fara å färde. Den gemensamma borgerliga reservationen utmynnar i att man vill gå mycket längre än vad som föreslås i propositionen. Man vill ge samtliga kommuner möjlighet till denna tillståndsprövning. Jag vill helt kort säga följande till Hans Nyhage. Det finns nio frikommuner, och det är väl utmärkt att ge dessa kommuner, sedan de själva begärt det, tillstånd att under den här försöksperioden pröva hur det går att lösa den här frågan. Utskottet uttalar bestämt att tillståndet gäller alternativ barnomsorg och nämner kooperativa och ideella föreningar.

Nils Berndtson yrkar för vpk:s del avslag på propositionens förslag och uttrycker samma farhågor som han framförde då vi beslutade om frikommunerna. Utskottet betonade då det grundläggande kravet att kommuninvånarnas behov inte skall åsidosättas. Nils Berndtson uttrycker en rädsla för att privata förskolor och daghem skall främjas. Jag kan instämma i att det i yttrandet från socialutskottet står mycket tydligt i den gemensamma borgerliga avvikande meningen att man anser att kommunerna skall få köpa barnomsorgstjänster av seriösa företag.

Jag vill erinra om att vi har ett mycket bra uttalande från den socialdemokratiska majoriteten i socialutskottet, som särskilt understryker att man tidigare vid flera tillfällen redovisat sin positiva syn på alternativ barnomsorg utan vinstsyfte. Det påpekas att kommunerna även i dag måste ha all barnomsorg infogad i den kommunala planeringen. Det innebär att först kommunen och sedan länsstyrelsen i dag måste behandla ärendet innan man ger tillstånd. Vi vill i stället underlätta, så att kommunen liksom tidigare skall

planera in den barnomsorg som söks i den kommunala barnomsorgsverksamheten men slipper den långa omvägen att även underställa den länsstyrelsen.

Jag vill också påminna Nils Berndtson om att den kommunala barnomsorgen även i fortsättningen, oavsett om den är alternativ eller inte, kommer att stå under länsstyrelsens kontroll. Man har även rätt att överklaga kommunens beslut till länsstyrelsen.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag och avslag på båda reservationerna.

Anf. 20 HANS NYHAGE (m):

Fru talman! Enligt socialtjänstlagen är det socialnämnden som har det löpande tillsynsansvaret för verksamhet av här ifrågavarande art. De farhågor som Nils Berndtson framför är enligt min mening redan av det skälet helt oggrundade.

I motsats till Nils Berndtson hävdar jag att barnomsorg också i enskild regi skulle vara till gagn och nytta för hela samhället. Av det skälet menar vi att det är lika bra att vi nu tar steget fullt ut och låter också enskilda människor och sammanslutningar bedriva barnomsorg i kommunerna, med socialnämnden som tillsynsmyndighet.

Anf. 21 NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Socialtjänstlagens 69 § föreskriver att tillstånd för enskilda personer eller sammanslutningar att inrätta hem för vård eller boende skall lämnas av länsstyrelsen. Detta kan knappast anses vara statliga regler som utgör hinder för en effektiv kommunal verksamhet, vilket ändå är motivet för att ändra dem, enligt propositionen.

Däremot ser de borgerliga en chans att slå ett slag för privatiseringen på detta område – Wivi-Anne Cederqvist behövde bara lyssna på Hans Nyhages inlägg för att få det bekräftat. Detta bjuder ni dem, i en tid när angreppen på den kommunala verksamheten stegras och privatiseringskampanjerna blir alltmer högljudda. Det är däri problemet ligger, och det är därför som vi i motion och reservation från vpk yrkar avslag på denna del av propositionen.

Jag menar att detta är en fråga, där det är viktigt att reglerna blir lika oavsett om det är en frikommun eller en annan kommun. Behovet att peta i de gällande bestämmelserna har inte framstått klarare av Wivi-Anne Cederqvists inlägg.

Denna belastning av frikommunsförsöket borde ni inte ha medverkat till. Kampen mot privatiseringen stärks inte utan motverkas av åtgärder som denna.

Anf. 22 WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Fru talman! Begäran att få pröva att själva ge tillstånd har kommit från de frikommuner som finns nu. Jag vill säga till Nils Berndtson att det är därför som vi tycker att det passar bra att detta ingår i den pågående försöksverksamheten, och det är också därför vi har yrkat avslag på den moderata reservationen.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 18.)

Vård av missbrukare

Kammaren övergick till att debattera socialutskottets betänkande 32 om vissa frågor om vård av missbrukare.

Läkarutbildningen i
Umeå m. m.

Vård av missbrukare

Anf. 23 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I socialutskottets betänkande 1986/87:32 behandlas vissa frågor om vård av missbrukare. I betänkandet behandlas också två motionsyrkanden om s. k. kontraktsvård inom socialtjänsten. Yrkandena har avstyrkts av utskottsmajoriteten.

I en reservation som är fogad till betänkandet har center-, folkparti- och moderatledamöterna i utskottet konstaterat att lagen om vård av missbrukare varit i kraft under fem år och att erfarenheterna visar att vårdtiden enligt lagen är för kort för att kunna motivera grava missbrukare till fortsatt vård under frivilliga former. Den frivilliga vård som inleds under hotet om tvångsvård blir ofta kortvarig och tämligen meningslös.

Det finns enligt vår mening ingen självklar lösning på frågan hur en effektiv missbrukarvård skall organiseras. Man bör emellertid ta vara på de olika alternativ till vård som finns och sträva efter att ge möjlighet till ökad valfrihet även i dessa avseenden.

Vi förutsätter att socialberedningen överväger de förslag om införande av frivillig kontraktsvård inom socialtjänsten som framlagts och i ett slutbetänkande lägger fram förslag om en sådan vård.

Jag yrkar bifall till den reservation som vi har fogat till detta betänkande.

Anf. 24 JOHN JOHNSON (s):

Fru talman! Med hänsyn till att socialberedningen tittar på de här frågorna kan jag fatta mig väldigt kort. Vi behöver inte gå vidare i den här debatten utan kan avvakta vad socialberedningen kommer med.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 18.)

Kammaren övergick till att debattera socialutskottets betänkande 33 om ersättning enligt avtal om läkarutbildning och forskning m. m.

Läkarutbildningen i Umeå m. m.

Anf. 25 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I detta betänkande behandlas regeringens förslag till medels-

Ändringar i delpensioneringen, pensionstillskott till änkor m. m.

anvisning för bidrag till undervisningssjukhus m. m., och vidare ett regeringsförslag om överenskommelse angående statlig driftsersättning för åren 1987–1989 för läkarutbildning och forskning m. m. I anslutning till propositionsförslagen har behandlats dels en motion från moderaterna om avveckling av nämnden för undervisningssjukhusens utbyggnad, dels en motion med anledning av proposition 1986/87:104 – också den en moderatmotion – som tar upp läkarutbildningen i Umeå. Utskottet har avstyrkt de moderata yrkandena, och vi har i anledning av detta fogat ett par reservationer till betänkandet.

Vi vill framhålla att läkarrekryteringen till glesbygden kan underlättas om man följer våra ställningstaganden. Vi vet att de hittillsvarande erfarenheterna av läkarutbildningen vid universitetet i Umeå och resultatet av arbetet beträffande läkarförsörjningen i Jämtlands län visar att utbildningens lokalisering har betydelse för var de läkarstuderande förlägger sin yrkesverksamhet efter avslutade studier. Eftersom dessa erfarenheter är så positiva vill vi ge möjlighet för en ökad intagning just vid Umeå. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Sedan har vi också en reservation om nämnden för undervisningssjukhusens utbyggnad. Vi anser att de investeringsersättningar som nu utgår bör ersättas med schablonmässiga belopp. Om man gör dessa förändringar, behövs inte längre nämnden för undervisningssjukhusens utbyggnad, och det är detta som vi i reservation 2 vill ge regeringen till känna. Jag yrkar bifall till denna.

Anf. 26 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! Det är mycket möjligt att reservanterna har rätt i att det skulle vara lämpligt att förlägga en viss läkarutbildning till Umeå. Men utskottsmajoriteten pekar på att frågan om den framtida läkarutbildningens lokalisering och dimensionering håller på att ses över, och vi är inte beredda att förorda ett uttalande av riksdagen, innan denna översyn är färdig.

Vad gäller förslaget om nämnden för undervisningssjukhusens utbyggnad, NUU, är utskottsmajoriteten inte övertygad om att den av reservanterna förordade modellen skulle innebära lägre kostnader.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 18.)

Kammaren övergick till att debattera socialförsäkringsutskottets betänkande 22 om ändringar i delpensioneringen, pensionstillskott till änkor m. m.

Ändringar i delpensioneringen, pensionstillskott till änkor m. m.

Anf. 27 NILS CARLSHAMRE (m):

Fru talman! Riksdagen har tidigare i vår fattat många och viktiga beslut rörande pensioner. Det förslag som nu föreligger i proposition 133 är att

beteckna som lät mig säga en uppsamling av lösa trådändar, till större delen konsekvensändringar och kompletteringar, delvis av mycket teknisk natur. I och för sig skulle propositionen ha kunnat ge oss anledning att, om vi så önskat, ta upp hela debatten på nytt. Vi har ju numera de möjligheterna i riksdagen. Vi inom oppositionen har emellertid avstått från att göra detta. Det finns till socialförsäkringsutskottets betänkande 22 fogat ett särskilt yttrande av företrädare för folkpartiet, centern och moderata samlingspartiet i utskottet, där vi påpekar att vi givetvis har kvar samma uppfattningar som vi hade tidigare under våren vad gäller t. ex. den rätta nivån på delpensionen, vad gäller de s. k. undantagandepensionärernas öde och annat. Men vi har alltså inte tagit upp dessa frågor nu – vi har inte velat ge riksdagsmajoriteten anledning att upprepa sina okloka beslut från tidigare i vår.

Men det finns också två reservationer vid betänkandet. De gäller vad som kan se ut som ganska tekniska ting. Den ena handlar om egenföretagarnas möjlighet till delpension. Det råder ju strängare villkor för egenföretagare – villkor som är svårare att uppfylla – än för anställda, och så måste det nog vara. Även vi reserverar oss medvetna om att det knappast går att bereda delpensionsmöjlighet för egenföretagare på precis samma villkor som för anställda. Delpensionen är från början konstruerad för människor som mer eller mindre följer en stämpelklocka – som har regelbunden lättkontrollerad arbetstid. Då kan man acceptera även små variationer i arbetstiden. Vi är medvetna om att detta är svårare när det gäller egenföretagare. Men vi har inte ansett svårigheterna vara av den omfattningen att kraven måste hållas så hårda att en egenföretagare tvingas minska sin arbetstid med hälften för att komma i åtnjutande av delpension. Vi menar att de kontrollproblem som utan tvivel finns nog borde kunna klaras även om vederbörande nöjer sig med att reducera arbetstiden med en tredjedel. I reservation 1, som är gemensam för de tre borgerliga partierna, föreslår vi att på detta sätt skall det bli.

Den andra reservationen handlar om själva sättet att beräkna pensionsunderlaget på. Kammarens ledamöter har förmodligen lagt märke till att det har pågått en allmän debatt ute i samhället under en tid om detta. Många som hade tänkt sig att ta delpension med den nya kompensationsnivån har funnit att det faktiskt inte lönar sig – det kan t. o. m. bli sämre än det skulle ha blivit med den tidigare gällande 50-procentiga nivån. Detta beror på att man i stället för att som tidigare beräkna pensionen på ett underlag från det sista arbetsåret före pensioneringen nu skall räkna ut ett genomsnitt på de tre bästa av de fem sista åren. Det är klart att en människa som har en kanske något ovanlig inkomstutveckling – med en mycket markant inkomstökning just det sista året, innan vederbörande går i delpension – förlorar på att man räknar på detta sätt.

Men det finns också andra grupper som kan förlora härvidlag. Vi har särskilt pekat på utlandsarbetande som har varit borta under några av de aktuella fem åren samt kommer hem och då får ett oförmånligt pensionsunderlag. Det förhåller sig faktiskt så att 65 % av det nya pensionsunderlaget kan bli mindre i kronor räknat än 50 % av ett pensionsunderlag räknat på det gamla sättet. Även om vi av många skäl kan acceptera huvudregeln, att man så att säga skall ha ett något bredare sätt för beräkningen än att bara räkna på

ett enda år, så bör det öppnas någon möjlighet att rätta till icke avsedda effekter. Det har, tror jag, inte varit propositionsförfattarens mening att någon skulle drabbas av en direkt försämring på grund av det nya sättet att räkna. Vi reserverar rekommenderar helt enkelt att det öppnas en möjlighet att göra undantag i de fall då det kan vara rimligt för att undvika icke önskade negativa effekter för de pensionerade.

Märkvärdigare än så här är det inte, även om jag är medveten om att det kan låta märkvärdigt nog. Men, fru talman, jag nöjer mig med detta och yrkar bifall till båda de för de icke-socialistiska partierna gemensamma reservationerna vid utskottsbetänkandet.

Anf. 28 DORIS HÅVIK (s):

Fru talman! När delpensionen infördes i vårt land 1977, hade vi en kompensationsnivå på 65 % av pensionsunderlaget. Denna nivå ändrades under de borgerliga regeringarna till 50 %, och fortfarande utgår delpension med 50 % av pensionsunderlaget. Men riksdagen har i år fattat beslut om att beloppet skall höjas från 50 % till 65 % av pensionsunderlaget, och bestämelsen om den höjningen kommer att träda i kraft den 1 juli i år.

Det har förts en diskussion om hur pensionsunderlaget skall beräknas. Pensionsberedningen har lagt fram ett betänkande som utgör grunden för den regeringsproposition som behandlas i socialförsäkringsutskottets betänkande 1986/87:22. Pensionsberedningen pekade på de betydande svårigheter som hade uppkommit vid försäkringskassorna när det gällde tillämpningen av delpensionsförsäkringen för just de grupper som påstås få försäkringar, när vi nu höjer beloppet till 65 %. Man anförde att det nuvarande systemet för att bestämma den försäkrades arbetstid och inkomstförhållanden var komplicerat samt hade tagit alltför mycket av försäkringskassornas tid i anspråk. Det hade också uppkommit svårigheter för den enskilde försäkrade, och det tycker jag är det mest allvarliga. Den försäkrade hade inte möjligheter att förutse hur stor pensionen skulle bli – hur utfallet skulle bli.

En stor del av omprövnings- och besvärssärendena rörande delpensionen har också gällt just denna fråga. Oklarheterna har varit betydande, och när det förhåller sig så är det ytterst angeläget att man försöker skapa ett system som undanröjer oklarheterna och gör försäkringen betydligt mera begriplig och genomtränglig för den människa det gäller – för den person som skall ha delpensionen.

Utfallet är ytterst varierande. I vissa fall har man kunnat göra beräkningen på den senaste månadsinkomsten, i andra fall har det kunnat vara fråga om den senaste årsinkomsten, och man har också kunnat gå längre tillbaka. Detta har inneburit att den som haft möjlighet att höja sin inkomst högst betydligt har kunnat få vad vi skulle bedöma som ett utfall som icke ligger i linje med beräkningen för 85–89 %. Till detta kommer att inkomsten kan påverkas av vid vilken tidpunkt under en kollektivavtalsperiod som arbetstidsminskningen påbörjas, och det är inte heller bra.

Nu är förslaget – beredningens förslag var enhälligt, och utskottet har inte haft något att erinra – att pensionsunderlaget skall beräknas med utgångspunkt i de sista fem åren före arbetstidsminskningen, att de två sämsta åren räknas bort och att en poäng läggs till. När man då går igenom många fall

finner man att ca 80 % kommer att få en förbättring. Flertalet tjänar alltså på den nya regeln. De som gynnas av förslaget är i stor utsträckning de som får sänkta inkomster under tiden närmast före delpensioneringen, bl. a. ackordsarbetare med tunga, slitsamma arbeten. Genomförandet av dessa förbättringar i förhållande till nuläget är helt i linje med den anda i vilken delpensioneringen kom till.

Utskottets vice ordförande nämnde reservationen där det står att det skulle kunna bli försämringar för dem som före pensioneringen har varit missionärer eller haft annat arbete utomlands. Det är självklart att det finns möjligheter att fortlöpande se på utfallet av försäkringar. Det är riksförsäkringsverkets uppgift, och jag utgår från att så sker.

Den grupp som Nils Carlshamre nämnde är mycket liten. Det gäller människor som kan ta delpension vid 60 års ålder och som omedelbart dessförinnan haft utlandstjänst. Det är i regel människor i andra åldrar som är missionärer eller har SIDA-arbete.

Fru talman! Som Nils Carlshamre nämnde, upptar denna proposition ytterligare förändringar i försäkringssituationen. För dem som blev änkor före den 1 juli 1960 blir reglerna fördelaktigare när det gäller att beräkna värdet av en- eller tvåfamiljsfastighet som förmögenhet. Enligt de nya reglerna skall en fjärdedel av taxeringsvärdet tas upp i stället för hälften. Vidare får änkor vilkas män begärde undantagande från ATP rätt till pensionstillskott från den 1 juli 1987.

Med tanke på kammarens ansträngda debattid skall jag, liksom vice ordföranden, begränsa mig till att hälsa denna reform med stor tillfredsställelse, och jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande 1986/87:22 och avslag på reservationerna.

Anf. 29 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Fru talman! Som ett resultat av en tillstyrkt vpk-motion kommer riksdagen i dag att fatta beslut om att de s. k. undantagsänkorna äntligen skall få sitt pensionstillskott. Det är ett glädjande beslut, givetvis först och främst för de 3 500 kvinnor som från den 1 juli i år kommer att få nästan 1 000 kr. mer i månaden, vilket de verkligen behöver. Det är också glädjande sett ur kvinnoperspektiv, att dessa kvinnor inte längre betraktas som bihang till sina män och skall straffas för männens underlåtelser, utan att de betraktas som självständiga personer.

Nu är det också min förhoppning att vi i riksdagen snart skall kunna enas om en godtagbar lösning även för dessa män, som satte sina hustrur på undantag, så att de här frågorna kommer bort från debatten och vi här i kammaren kan ägna oss åt att diskutera andra viktiga fördelningsproblem när det gäller pensionerna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 18.)

Kammaren övergick till att debattera arbetsmarknadsutskottets betänkande 18 om de statsanställdas medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden.

De statsanställdas medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden

Anf. 30 SONJA REMBO (m):

Fru talman! Regeringen har hemställt om riksdagens välsignelse av det samverkansavtal som skall ersätta nu gällande avtal om medbestämmande för de statsanställdas organisationer vid beredningen av regeringsärenden.

Från moderat håll har vi under många år kritiserat den nuvarande ordningen, som innebär att de statsanställda givits vad som kan betecknas som dubbel rösträtt.

Det nya avtalet är i och för sig ett framsteg, även om också det innebär långtgående möjligheter att påverka regeringsbeslut och fördröja handläggningen. Ändå säger vi moderater nej till regeringens hemställan. Den politiska demokratin får enligt vår uppfattning inte göras till föremål för avtal mellan parter på arbetsmarknaden. Vi begär därför i reservation 1 förslag till lagstiftning.

I reservation 2 begär vi tillsammans med folkpartiet och centern liksom tidigare år en översyn av MBL inom hela den offentliga sektorn. Också här hävdar vi principen att frågan om gränsdragningen mellan den politiska demokratin och de offentliganställdas förhandlingsrätt inte kan bestämmas av parterna i avtal. I övrigt vill jag hänvisa till de betänkanden om arbetsrättsliga frågor som utskottet i sedvanlig ordning återkommer med till hösten.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de båda reservationerna.

Anf. 31 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Av utskottets skrivning framgår att det nu är tillfredsställande att frågan om de statsanställdas medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden genom det ingångna avtalet nu bringas till en lösning.

Fru talman! Denna skrivning är en klar överdrift. Från centerpartiets sida har vi markerat detta genom en reservation och ett särskilt yttrande.

Frågan om MBL i offentliga sektorn har under många år varit föremål för debatt. Centerpartiet har vid upprepade tillfällen pekat på det ur demokratisynpunkt principiellt felaktiga i att MBL-förhandlingar kan inkräkta på den politiska demokratin. Hösten 1981 beslutade också riksdagen, på förslag av arbetsmarknadsutskottet, att begära en utredning som skulle syfta till en klarare gränsdragning i förhandlingsfrågorna på både de landstings- och de primärkommunala områdena. Regeringsskiftet 1982 innebar emellertid att socialdemokraterna ändrade detta beslut.

Den nuvarande regeringens motstånd mot att vidta några mera genomgripande förändringar kan bara tolkas som bristande respekt för de grundläggande principerna för utövandet av den politiska demokratin och ett klart uttryck för det korporativa tänkesätt som i betydande hänseenden präglar dagens socialdemokrati.

Fru talman! I reservation 2 framhåller vi tillsammans med moderaterna och folkpartiet att gränsdragningar ifråga om den politiska demokratin inte skall bestämmas av avtal. Den översyn som vi förordar skall omfatta hela den offentliga sektorn.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 32 MONICA ÖHMAN (s):

Fru talman! I detta betänkande, 1986/87:18 från arbetsmarknadsutskottet, behandlas proposition 1986/87:147 om de statsanställdas medbestämmande vid beredning av regeringsärenden samt två motioner som väckts med anledning av propositionen. Utskottet har också valt att i anslutning till behandlingen av denna proposition behandla tre motioner som väcktes under allmänna motionstiden i år. Vidare finns en anmälan härom i budgetpropositionens bil. 2.

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen skall godkänna det avtal som tecknats den 31 mars 1987 mellan statens arbetsgivarverk och de statsanställdas huvudorganisationer om medbestämmande vid beredning av regeringsärenden samt att regeringen skall bemyndigas att fördela arbetsgivaransvaret för avtalets tillämpning m. m. mellan myndigheter.

Avtalet innebär att nu gällande avtal om information och förhandlingar enligt lagen om medbestämmande i arbetslivet (MBL) vid beredning av regeringsärenden ersätts av ett avtal om samverkan. Enligt detta avtal skall huvudorganisationerna informeras om viktiga frågor som skall behandlas. Med viktiga frågor menas sådana som har betydande följder för arbetstagares anställnings- och arbetsvillkor. Meningen är att informationen som regel skall lämnas i samband med delningen inom regeringskansliet, därefter har huvudorganisationerna möjlighet att lämna synpunkter inom fem arbetsdagar. Den skriftliga informationen kan åtföljas av en muntlig, protokollförd överläggning, om behov anses föreligga. Detta avtal föreslås gälla fr. o. m. den 1 juli 1987 tills vidare med en uppsägningstid av sex månader.

Som jag sade inledningsvis har två motioner väckts i anledning av denna proposition, och dessutom har utskottet behandlat tre motioner från allmänna motionstiden i detta sammanhang. Jag avser icke att kommentera motionerna, men låt mig, fru talman, helt kort få säga något om de två reservationer som har fogats till detta betänkande.

I reservation nr 1 av moderata samlingspartiet sägs att de anställdas organisationer inte bör ha rätt att påverka regeringens politiska beslutsfattande samt att det nu föreliggande avtalet innebär att de anställdas organisationer fortfarande har långtgående möjligheter att påverka regeringens beslut. Vidare sägs att detta kan förlänga handläggningstiden i regeringskansliet. Man uttrycker också i sin reservation en oro för, som man säger, att någondera parten skall säga upp det föreslagna avtalet. Då skall de i dag gällande avtalen åter träda i kraft, och det är en än värre situation än den föreslagna.

I reservation nr 2, lämnad av moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern, alltså den samlade borgerligheten, sägs att gränsdragningen mellan den politiska demokratin och de offentliganställdas förhandlingsrätt inte bör bestämmas av parterna i avtal. Man föreslår vidare ett tillkännagivande till regeringen om en utredning med sikte på en ändring i medbestämmandelagen. Denna översyn anser man bör omfatta de politiska besluten i hela den offentliga sektorn.

Enligt utskottsmajoritetens mening innebär avtalet att de statsanställda får den information och möjlighet till inflytande som de i likhet med anställda inom andra sektorer bör ha rätt till. Om man läser avtalet skall man finna att

Prot. 1986/87:134

2 juni 1987

De statsanställdas medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden

Prot. 1986/87:134
2 juni 1987

De statsanställdas medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden

det inte råder något tvivel om att det är regeringen som fattar de politiska besluten. Det som är anmärkningsvärt är, som tidigare nämnts, att detta avtal ersätter det mer långtgående avtal som tillkom 1977 under den borgerliga trepartiregeringens tid, och ändå är man inte nöjd från moderaternas sida.

Beträffande denna andra reservation, som föreslår en översyn av MBL i offentliga sektorn, vill utskottsmajoriteten peka på att det ingångna avtalet visar att de offentliganställdas medbestämmande kan lösas tillfredsställande avtalsvägen. Det finns alltså ingen anledning för riksdagen att ta initiativ till att medbestämmandefrågor blir föremål för några särskilda överväganden med sikte på ändringar i lagstiftningen.

Fru talman! Slutsatserna av mitt anförande måste bli att jag yrkar avslag på dessa båda reservationer och bifall till utskottets hemställan och därmed även till propositionen.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Beträffande bostadsutskottets betänkande 21 konstaterade förste vice talmannen att ingen talare var anmäld.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Lagutskottets betänkande 32

Mom. 3 (förvaltares möjlighet att beakta sysselsättningsintresset)

Först biträdades reservation 1 av Per-Olof Strindberg m. fl. – som ställdes mot motion L135 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 200 röster mot 118 för reservation 1 av Per-Olof Strindberg m. fl.

Mom. 4 (tillämpningen av 7 kap. 8 § konkurslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 34 för reservation 2 av Martin Olsson och Marianne Karlsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (förvaltares skyldighet att höra tillsynsmyndigheten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Per-Olof Strindberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (samråd m. m. med anställda)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion L135 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (det framtida tillsynsansvaret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Per-Olof Strindberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (återvinning av otillbörlig rättshandling)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 153 för reservation 6 av Per-Olof Strindberg m. fl.

Mom. 10 (återvinning av gåva m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Per-Olof Strindberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (upplysningsplikt vid återkallelse av konkursansökan)

Reservation 8 av Per-Olof Strindberg m. fl. bifölls med 170 röster mot 148 för utskottets hemställan.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande 34

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande 36

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Anders Björck m. fl. – bifölls med acklamation.

Konstitutionsutskottets betänkande 30

Mom. 1 (ändrad tillståndsprövning i fråga om viss förskole- eller fritidshemsverksamhet)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 18 för hemställan i reservation 2 av Nils Berndtson. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 165 röster mot 153 för den i reservation 1 av Anders Björck m. fl. anförda motiveringen.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 32

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (kontraktsvård)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 165 röster mot 154 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen av Ulla Tillander m. fl. anförda motiveringen.

Socialutskottets betänkande 33

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (läkarutbildningen i Umeå)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 73 för reservation 1 av Ann-Cathrine Haglund m. fl.

Mom. 4 (avveckling av NUU)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Ann-Cathrine Haglund m. fl. – bifölls med acklamation.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 22

Mom. 2 (arbetstidsminskning för egenföretagare)

Utskottets hemställan bifölls med 166 röster mot 153 för reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl.

Mom. 4 (pensionsunderlag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 18

Mom. 1 (de statsanställdas medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 73 för reservation 1 av Alf Wennerfors m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (översyn av MBL i den offentliga sektorn)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 154 för reservation 2 av Alf Wennerfors m. fl.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 21

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Föredrags

socialutskottets betänkande

1986/87:40 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1987/88.

kulturutskottets betänkande

1986/87:24 om avgifter i ärenden om lokala kabelsändningar (prop. 1986/87:150 delvis) och

näringsutskottets betänkande

1986/87:38 om allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses årsredovisning (skr. 1986/87:153).

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

9 § Föredrogs

näringsutskottets betänkanden

1986/87:41 om statliga företag (prop. 1986/87:74 delvis och 1986/87:126) samt 1986/87:42 om vissa oljebolagsfrågor (prop. 1986/87:120).

Prot. 1986/87:134

2 juni 1987

Statliga företag

Förste vice talmannen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling näringsutskottets betänkande 41 om statliga företag.

Statliga företag

Anf. 33 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Erfarenheterna från statligt företagande har i många fall varit förskräckande. Från tid till annan har partipolitiska ingripanden av olika slag skett i de statliga företagen. Det har varit när man har bedrivit regionalpolitik eller velat visa framfötterna genom att vara särskilt framsynt som man har gripit in i de statliga företagens direkta verksamhet. I andra fall har man ålagt de statliga företagen en särskild moral som skulle vara högre stående än moralen hos andra företag som opererar på den fria marknaden. I ytterligare andra fall har man ansett att statliga företag skulle ha ett särskilt ansvar, litet mer oprecist än vad som gäller för motsvarande privata eller kooperativa företag. Rollen som statlig givare av de ramar som de företagande skall agera inom och rollen som företagare riskerar att blandas samman i allt fler fall. Staten skall som statsmakt ange ramarna för den fria konkurrens på lika villkor som skall ske mellan olika företag på en fri och öppen marknad för att på det sättet skapa de bästa förutsättningarna för att öka välståndet i landet. Blotta misstanken att detta missbrukas genom att man utnyttjar dessa ramar för att gynna statliga företag är ett skäl mot statliga företag som sådana. Detta skäl förstärks i synnerhet av de många krav som ställs från olika intressegrupper och personer om att statliga företag skall agera på visst sätt, oavsett om det är företagsekonomiskt motiverat eller ej.

Utomlands har man i allt högre grad kommit att dra slutsatser av den debatt som drivits om de statliga företagen. Vi har sett en lång rad privatiseringar inom många västerländska stater. I Västtyskland, Storbritannien, Frankrike, Spanien, Italien – ja, t. o. m. i det ytterst privata Japan – har man drivit en privatiseringsdebatt och en försäljning av statliga företag.

Industriminister Thage Peterson har vid olika tillfällen sagt att de statliga företagen skall drivas på exakt samma villkor som motsvarande privata företag. Det leder närmast till tanken varför man då skall ha statliga företag, om de skall agera på exakt samma sätt som motsvarande privata och kooperativa företag.

Erfarenheterna visar ju att privata företag har varit effektivare än statliga när det gäller att skapa ett ökat välstånd. Detta har också tagit sig uttryck i att allt fler länder runt om i världen satsat på ett system med privata företag och fri företagsamhet.

I många av de nyligen industrialiserade länderna med den snabbaste

ekonomiska utvecklingen har just detta varit ledstjärnan. Vi ser exemplen i Singapore, Korea, Taiwan. T. o. m. det socialistiska Burma börjar närma sig olika former av fritt företagande, och även Kina har börjat öppna dörren mot privat företagsamhet.

Privata företag har till skillnad från många statliga företag en naturlig maktbalans mellan en styrelse och en VD, där man tillförs extern kompetens med ägarintressen, som genom styrelsen bevakar den verkställande ledningens arbete och beslut. Den bevakade utgår från den viktiga utgångspunkt som den riskkapitalmarknad man är beroende av utgör.

Den fria tillgången till en fri riskkapitalmarknad utgör många gånger basen för att kunna få en snabb och effektiv expansion för goda idéer och goda affärsmöjligheter.

Privata företag möjliggör även ett spritt ägande utöver vad statliga företag kan ge. Det har även visat sig att en försäljning av statliga företag kan komma att tillföra statskassan betydande intäkter.

Den socialdemokratiska nationalekonomen Nils Lundgren skrev nyligen i ett antal debattartiklar att om man använde de statliga företagen till att få in kapital till statskassan och därmed dra ned statsskulden, skulle man på detta sätt kunna tvinga ned ränteläget i Sverige, få lägre inflation och skapa basen för högre ekonomisk tillväxt och bättre ekonomisk utveckling.

Vi moderater har liksom våra borgerliga kolleger i partimotioner krävt en planering för årliga privatiseringar. Vi har preciserat oss till att det bör röra sig omkring 5 miljarder kronor per år som man bör kunna få in till statskassan via dessa privatiseringar. Vi har pekat på en lång rad företag som tämligen omgående skulle kunna bli aktuella för privatisering: Procordia, Statens skogsindustrier, NCB, PK-banken och många flera.

Vi pekar på möjligheterna att kunna sälja företag via den vanliga börsen eller genom direktförsäljning till andra företag eller personer. Vi pekar också på möjligheterna att låta anställda få ta över sina egna företag. Det har skett i ett antal privatiseringsfall runt om i västvärlden där detta varit särskilt lämpligt. Vi tycker det statliga ägandet när det gäller företag skall begränsas till det som täcker beredskapskäl, särskilda regionalpolitiska skäl och vissa fall där det kan bli aktuellt att gå in för att få till stånd en omstrukturering under socialt någorlunda acceptabla former, eller när man vill rädda stora samhällseliga värden.

Vi har därför även sagt att det behövs fortsatt omstrukturering inom LKAB och Svenskt stål för att kunna möjliggöra deras fortsatta expansion och fortlevnad innan det över huvud taget kan bli aktuellt att få in något externt kapital.

Vi har också pekat på möjligheten att dela upp affärsverken så att myndighetsutövningen ligger kvar i affärsverksformen, medan den rena affärsdrivande verksamheten skall föras över till aktiebolagsformen där den rätteligen hör hemma.

Vi hävdar med emfas att affärsverket FFV, exempelvis, som endast har affärsdrivande verksamhet och ingen myndighetsutövning, helt naturligt skall föras över till aktiebolagsformen för att därigenom ges möjligheter att tillvarata alla de affärsmöjligheter det har, alla möjligheter till ny sysselsättning och ny expansion utan att hindras av den utomordentligt betungande byråkrati som affärsverksformen trots allt innebär.

Dessutom öppnar man då även för dessa affärsdrivande delar av affärsverken den fria riskkapitalmarknaden för att de skall kunna attrahera nytt kapital.

Vi har nämnt domänverket där det finns betydande substansstillgångar, liksom vattenfallsverket. Genom försäljningar skulle man kunna nedbringa den statliga upplåningen och statsskulden som sådan.

Regeringen har till denna riksdag i en proposition lämnat förslag om nyemission i Procordia, riktad bl. a. till anställda och till börsen och vissa institutioner. Vi tycker denna nyemission är ett steg i rätt riktning, men det finns tyvärr en del malört i bägaren.

Man har infört differentiering av rösträtten på aktierna i Procordia, vilket vi tycker är stötande. Man kan mycket enkelt säga att staten skall behålla det dominerande röstinflytandet i Procordia, medan privata intressen, pensionsstiftelser m. fl. skall få tillskjuta kapitalet men inte få särskilt mycket att säga till om i företaget. Vi tycker det är principiellt felaktigt. Det vore riktigare om man hade en aktie – en röst, och på det sättet gav möjligheter för de nytillkommande ägarna att även tillföra kunskande och inflytande till den statliga företagskoncernen. Vi tror att den skulle må bra av detta och ha större möjligheter att expandera och få ytterligare kompetens tillförd.

Vi tycker heller inte om det som står i propositionen om att man vill ha en fortsatt statlig dominans i företaget. Den statliga röstandelen skall uppgå till ungefär två tredjedelar som minimum. Vi tycker det är fel.

Vi tycker det vore riktigare att man i första steget underskred åtminstone 50 % för att på det sättet kunna få reell påverkan från andra kapitalintressen inom företaget.

I detta betänkande behandlas även den information som lämnas till riksdagen i samband med nyemissioner till statliga företag. När de statliga företagen en gång i världen kom till motiverades det bl. a. med att man kunde få en särskilt stor insyn i de statsägda företagen.

Vi har även under senare tid ställt krav på att börsföretagen skall öka sin informationsgivning vid nyemissioner på börsen. Vi tycker därför från borgerligt håll att det åtminstone borde vara lämpligt att de statliga företagen vid nyemissioner nådde upp till börsens minimikrav på informationsgivning.

Den bristande informationen har lett till att det blivit en viss form av hemlighetsmakeri. Utskottets arbete har betungats med att ta in extra information sedan propositionerna framlagts. Man har fått en dålig insyn och det har funnits för många hemliga akter.

Vi finner inget skäl till att det skall vara större hemlighetsmakeri kring statliga företag än motsvarande privata. Kan motsvarande privata företag via minimireglerna som finns på börsen lämna viss information, har vi väldigt svårt att förstå att detta inte skall kunna ske med motsvarande statliga företag. Vi har svårt att se vilka särskilda skäl eller villkor för de statliga företagen som nödvändiggör det hemlighetsmakeri som utskottsmajoriteten hänvisar till i sin skrivning.

Till sist, fru talman, tycker jag att man i detta betänkande skall notera den stora borgerliga enigheten i princip på alla punkter. Jag kan därmed yrka bifall till samtliga trepartireservationer plus en liten särreservation från moderaterna angående den differentierade rösträtten.

Anf. 34 CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Låt oss först konstatera att det statliga företaget har en mycket stor omfattning. Staten driver affärsverksamhet både i skydd av monopol och i konkurrens med enskilda företag. Det finns 180 statliga företag som i sin tur har minoritetsandelar i inte mindre än 862 bolag. Och det är en brokig sammansättning med vitt skilda verksamheter. Det framgår av det här betänkandet att den statliga industrisektorns omsättning 1986 uppgick till ca 55 miljarder och att antalet anställda var 85 000.

Det är alltså mot den här bakgrunden som utskottet för principdiskussioner om statens roll i näringslivet. Och skillnaden i synsätt mellan regeringen och den socialdemokratiska utskottsmajoriteten – å ena sidan – och folkpartiet, centern och moderaterna – å den andra – ja, den skillnaden framgår tydligt.

Socialdemokraterna talar om att staten har en viktig roll som ägare av företag och om behovet av en vital statlig företagssektor. Vi tycker inte att statens roll är att äga företag.

I stället för att själva engagera sig som ägare är det regeringens och riksdagens uppgift att dels skapa bra förutsättningar för näringslivet, dels ange de ramar som företagen har att arbeta inom. Folkpartiet har ofta pekat på de speciella problem som är förknippade med statligt företagande, hur statens roll som ägare gång på gång kommer i konflikt med de andra roller staten har i samhället.

Den här sammanblandningen är utan tvivel till nackdel för företagens möjlighet att utvecklas. Staten kan i många sammanhang inte fungera som enbart ägare, och det har gjort att just den funktionen blir dåligt tillgodosedd.

De motiv socialdemokraterna anger för ett omfattande statligt företagande håller inte. Att det t. ex. skulle vara ett medel att minska koncentrationen i svenskt näringsliv är det svårt att förstå. Att utvidga den statliga företagssektorn, samtidigt som socialdemokraterna styr utvecklingen mer och mer mot en förhandlingsekonomi, där statens inflytande över näringslivet ökar också på en rad andra områden, det är motsatsen till den mångfald man säger sig eftersträva.

Däremot accepterar folkpartiet att staten i vissa situationer medverkar för att klara företag i en krisdrabbad region eller bransch. Det framgår bl. a. av den dåvarande regeringens agerande i samband med strukturförändringarna på 70-talet.

Men för det första är det viktigt att staten i de situationerna inte går in med åtgärder som motverkar nödvändiga förändringar. För det andra bör staten gå ur engagemangen så snart det är möjligt.

Vi menar alltså att den nuvarande omfattningen på den statliga varu- och tjänsteproduktionen inte är motiverad. Det finns enligt vår uppfattning mycket starka skäl att se över den rikliga floran av statliga företag, och vi anser att merparten av de företag som arbetar i konkurrens med andra bör säljas ut.

Vi har som exempel pekat på flera av enheterna i Procordiakoncernen, ABAB, Liber, SARA och ACO bl. a. Ett antal av affärsverkens dotterbolag hör också dit liksom Calor Celsius och andra företag inom Svenska Varv.

Vi har dessutom poängterat att konjunkturläget är gynnsamt för en utförsäljning och att likviditeten på den svenska kapitalmarknaden för närvarande är mycket god.

Vi efterlyser alltså en plan för utförsäljning, och jag tror för min del att vi är t. o. m. försiktiga i överkant när vi nämner att det bör vara möjligt att sälja för 4–6 miljarder per år under ett antal år.

Fru talman! Jag yrkar med detta bifall till de reservationer som utskottets folkpartiledamöter har undertecknat.

Anf. 35 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! I regeringens proposition om näringspolitiken inför 90-talet lämnas en mycket omfattande redovisning av den del av den statliga företagssektorn som sorterar under industridepartementet. Propositionen är en ganska omfattande läsning och ger en ganska bra bild av den statliga företagssektorn. Med hänsyn till kammarens tid skall jag inte nämna alla typer av företag som finns på den statliga sidan utan vill bara instämma i det som Christer Eirefelt räknade upp litet summariskt.

Statens huvuduppgift får inte vara att driva företag, utan statens huvuduppgift skall vara att ange de allmänna förutsättningarna och ramarna för industriell verksamhet. Staten skall vidare medverka till en lika behandling av privata, statliga och kooperativa företag. Jag tror att det är viktigt att samtidigt säga att staten kan och bör äga och driva företag av olika typer för att tillgodose vissa övergripande mål och intressen, t. ex. av regionalpolitiska motiv.

Det finns regioner här i Sverige som det privata näringslivet har vänt ryggen. I de fallen har den statliga företagssektorn utgjort en väldigt viktig faktor för att skapa sysselsättning. Statlig verksamhet har också kunnat medverka till att omstrukturera näringslivet. Det är viktigt att ha det i minnet och att det också får fortgå. Men statens ägarroll behöver inte nödvändigtvis växa, utan lika väl som man köper företag skall staten kunna sälja företag och på det sättet medverka till en omstrukturering av svenskt näringsliv.

I reservation 4, som är gemensam för de tre icke socialistiska partierna, har vi pekat på hur en planmässig utförsäljning av statliga företag skall kunna tillföra statskassan ca 4 miljarder kronor årligen. De pengarna skulle kunna användas för att minska vårt budgetunderskott.

Socialdemokraterna har tyvärr under årens lopp haft en ganska ensidig syn på statligt ägande. Statligt ägande har varit något primärt, tycker jag att man kan säga. Nu har emellertid något nytt inträffat, och det är när regeringen i propositionen om näringspolitiken inför 90-talet föreslår börsintroduktion av Procordia. Det är bra. Man kan säga att det är bättre sent än aldrig.

Det finns i dag god tillgång på riskvilligt kapital som kan investeras i företag, men utbudet av företag på Stockholms fondbörs är inte särskilt stort. Därför skulle den statliga företagssektorn kunna användas för att öka utbudet och differentiera tillgången på investeringsobjekt.

I propositionen talas det tyvärr om att de pengar som kan tillföras statskassan genom börsintroduktionen skall användas till expansion eller till ny statlig företagsamhet och inte i första hand till att minska budgetunderskottet och sanera statens finanser. Jag skulle vilja ha en förklaring från

socialdemokraternas talesman på den punkten till hur man på socialdemokratiskt håll ser på framtiden. Vilken vision har man? Hur skall den statliga företagssektorn vara? Vill man ta omvägen att köpa in sig i nya verksamheter på områden som man i dag inte är inne i?

Fru talman! Till sist vill jag säga några ord om domänverket. En mängd olika företag sorterar under domänverket. Genom att sälja ut framför allt delar av domänverkets mark- och skogstillgångar och även delar av företag, skulle man aktivt kunna medverka till att bygga upp enskilda jordbruks- och skogsfastigheter i de delar av landet där sysselsättningen sviktat. Detta skulle vara ett aktivt instrument för att skapa en bättre regional balans. Det är synd att socialdemokraterna på den punkten sätter sig på bakhasorna.

Jag vill, fru talman, hävda att de bygder där domänverket eller andra stora bolag äger mark blir ödebygder. Det tjänar inte vare sig bygden, människorna eller samhället i övrigt på. Därför skulle en utförsäljning av domänverkets mark i syfte att skapa livskraftiga jordbruks- och skogsbruksföretag över hela landet – och framför allt i glesbygdsområden – kunna vara ett viktigt instrument.

Jag yrkar bifall till de av centern undertecknade reservationerna.

Anf. 36 JÖRN SVENSSON (vpk):

Fru talman! Varför har man i alla mer välordnade och högt utvecklade industriella samhällen statlig företagsamhet? Det finns olika skäl.

I ett industrisamhälle krävs en bra infrastruktur, dvs. en allmän basservice som fungerar. Den skall fungera lika för alla landsdelar och helst också för alla medborgare. Det har sedan många år tillbaka varit ett av de starka motiven till att också borgerliga regeringar i det stora flertalet industriländer inte bara har accepterat utan också många gånger aktivt befrämjat uppkomsten av statlig företagsamhet som tar om hand denna typ av serviceuppgifter. Det är nödvändigt att för effektivitetens skull ha ansvaret för dessa uppgifter så att säga samlade under en hatt för hela nationen. Annars får man inte den grad av likformighet och integration som behövs. Man får inte heller de möjligheter till social kostnadsfördelning som också är nödvändiga för att sådana här basverksamheter skall kunna fungera.

Ett annat skäl, som redan har nämnts av den förre talaren och som har spelat en betydande roll här i Sverige, är de regionalpolitiska motiven. De har framför allt spelat en roll för den industriellt inriktade delen av den statliga företagsamheten i Sverige. De regionalpolitiska skälen för den statliga företagsamheten har på senare år kraftigt ökat, vilket är anmärkningsvärt. Det är mot den bakgrunden också mycket anmärkningsvärt att man nu ser dessa generalattacker mot statlig företagsamhet från samlat borgerligt håll.

Det finns sedan ett antal år tillbaka en kraftig tendens till kapitalkoncentration på den privata sidan och till internationalisering, transnationalisering, av de privata storföretagen. Baksidan av den utvecklingen är att stora delar av industriländerna överges. Många regioner kommer i skärpta problemsituationer jämfört med tidigare. Det finns få kompensande faktorer som kan förhindra att de regionala klyftorna ökar. Betydelsen av och möjligheten för en aktiv statlig företagsamhet är där viktiga faktorer som man måste ta vara på.

Jag ser det i det perspektivet som litet underligt att centerpartiet har hamnat i detta borgerliga sällskap. Rimligtvis borde både deras ideologiska och praktiska position tala för att de intog en ställning som var mera fristående från moderaternas och folkpartiets.

Detta betyder nu inte att man för den skull skall känna någon sorts allmän entusiasm över statlig företagsamhet sådan den ser ut i dag. Där finns mycken kritisk diskussion att föra. Som Karl Marx sade är inte särskilt mycket vunnet om staten uppträder precis som andra kapitalister eller, som han en gång uttryckte det, blir en universell kapitalist.

Det värdefulla med statlig företagsamhet sett på längre sikt ligger i att den är i stånd att företräda delvis andra mål och sociala värderingar än den privata kapitalismen. En del består just i att kunna göra en insats för den regionala utvecklingen och den regionala utjämningen. Det är mot den bakgrunden betänkligt att viktiga delar av de industrier som tidigare spelat en sådan roll krymps och att man på den statliga sidan övergår till att i större utsträckning betrakta verksamheten kortsiktigt och med rent kommersiella ögon. Ett sådant raserande av viktiga basverksamheter på den industriella sidan måste rimligtvis, om det nu visar sig nödvändigt, åtföljas av nysatsningar inom andra områden. Detta har emellertid inte skett i den utsträckning som framöver är nödvändigt.

Enligt vpk:s mening skall den statliga företagsamheten bland sina särpräglade målsättningar ha bl. a. följande:

Den måste i sin lönsamhetsbedömning och allmänna verksamhetsbedömning ha en större långsiktighet än vad som nu kännetecknar de privatkommersiella verksamheterna. Det är nödvändigt, inte bara för att den skall bidra till utvecklingen av de missgynnade landsdelarna, utan det är viktigt över huvud taget om den skall kunna vara en förnyande kraft i den industriella utvecklingen. Vi vet alla att det krävs en större grad av tålmodiga satsningar på lång sikt för att åstadkomma industriell och teknologisk förnyelse. Vi vet också att de privatkommersiella verksamheterna långt ifrån alltid lever upp till detta. De har nämligen ett mer kortsiktigt, finansiellt orienterat lönsamhetsbehov. De ser mer till den rent finansiella lönsamheten och mindre till teknologins långsiktiga utveckling, produktionens utveckling och kvalitet. Det är här de statliga företagen kan göra en speciell insats. Det är särskilt viktigt att betona detta, eftersom det i dag försiggår en internationell, kritisk diskussion om lönsamhetsbegrepp och lönsamhetsbedömning där just denna kortsiktiga kommersiella bedömning är utsatt för kritik. Man inser att lönsamhetsbegreppets tolkning måste anpassas efter de långa perioder det ofta kräver att få fram ny och självständig teknologi. Bedömningen får inte vara för kortsiktig och inriktad på vinstmaximering i det korta perspektivet.

En annan mycket viktig faktor som i vår tid talar för en mer aktiv och utvidgad statlig företagsamhet är försvaret och utvecklandet av Sveriges nationella självständighet på det ekonomiska och sociala planet. Utvecklingen i Västeuropa och USA innebär att det skapas stora internationella privata monopol och halvmonopol som behärskar många av de i tiden ledande industriella verksamheterna. Dessa stora transnationella imperier försöker på allt sätt bryta ner de nationella statsmakternas och det nationellt

orienterade näringslivets självständighet och möjligheter till agerande efter eget intresse. De försöker ersätta denna självständighet med en utveckling som är ensidigt dominerad av dessa stora transnationella företags ledningar. De styr alltså de olika ländernas ekonomier efter sina intressen, och inte efter vad som är viktigt och intressant för folkflertalet eller för det mer lokalt och nationellt orienterade näringslivet. Mot den bakgrunden har en stark och livskraftig statlig företagsamhet sitt för dagen kanske mest påtagliga existensberättigande och verkligt stora intresse. Om man skall kunna hävda Sveriges nationella självständighet på dessa områden måste man också ha en sektor som inte är underkastad samma lagar och samma maktstrukturer som de privatkommersiella verksamheterna.

Slutligen vill jag nämna ett starkt motiv för statlig företagsamhet som inte har utnyttjats i den utsträckning som borde ha skett, nämligen den potential för demokratiska experiment som en sådan företagsamhet utgör. Det har ända sedan arbetarrörelsens barndom talats om att arbetarklassens befrielse skall vara dess eget verk. Om den någonsin skall bli verklighet i vårt land är ett av de nödvändiga inslagen att den praktiska verkligheten ute i produktionslivet i långt större utsträckning styrs av de arbetande själva. Man måste få en de arbetandes självstyrelse ute på arbetsplatserna när det gäller produktionens uppläggning, organisering, introduktion av ny teknologi, nya processer osv. Från vpk:s sida ser vi i detta sammanhang den statliga sektorn som en av de sektorer inom vilka en sådan demokratisering av arbetslivet borde äga rum. Att så inte har skett betraktar vi som en allvarlig brist. Vi tror också att det i längden innebär en svaghet för den statliga företagsamheten. Den får svårare att försvara sig gentemot de nyliberala opinionerna och gentemot de olika kortsiktiga missnöjesströmningar i samhället som vill se den statliga företagsamheten insnåvad, reducerad eller, i deras eget intresse, kommersialiserad.

Vi skulle vilja se en statlig företagsamhet som var upplagd på ett mer programmatiskt sätt, som mer tydligt och klart lade sig vinn om bestämda ekonomiska, sociala och politiskt-demokratiska avsikter. En sådan statsföretagsamhet skulle ha långt bättre möjligheter att hävda sig än vad dagens mera splittrade av kortsiktigt tänkande och av eftergivenhet gentemot det kommersiella trycket alltför mycket präglade statsföretagsamhet har.

Med dessa synpunkter, fru talman, yrkar jag bifall till vpk-reservationerna.

Anf. 37 RUNE JONSSON (s):

Fru talman! De frågor om statliga företag som tas upp i de motioner som behandlas i näringsutskottets betänkande nr 41 har för inte så länge sedan debatterats här i kammaren. De flesta frågorna är årligen återkommande. Några nya synpunkter som skulle göra att vi i utskottsmajoriteten skulle ha anledning att ändra vår uppfattning har inte framkommit.

Jag tänker därför mycket kort redovisa vilka uppfattningar vi socialdemokrater har i frågorna och i övrigt hänvisa till tidigare debatter.

Vi kan först konstatera att den statliga industrisektorn 1986 hade en omsättning på ca 55 miljarder kronor och att antalet anställda uppgick till ca 85 000, vilket utgör ca 8 % av industrisysselsättningen i Sverige.

Vid en internationell jämförelse utgör dessa 8 % statligt industrianställda ingen stor andel av det totala antalet. Men det förringar heller inte betydelsen av statlig industriell verksamhet här i Sverige, för inom vissa orter och regioner har staten den helt dominerande ställningen sysselsättningsmässigt.

I reservation 2 tar de borgerliga ledamöterna i utskottet - med samma argument som tidigare - upp frågan om de statliga företagen har ett existensberättigande i det svenska näringslivet.

Jag tror att vi gör det lättast för oss om vi efter alla tidigare debatter konstaterar att vi har olika uppfattningar i denna fråga.

Därför skall jag bara redovisa våra skäl till varför vi anser att det också i fortsättningen finns ett berättigande för en statlig industriell sektor.

Målsättningen för de statliga företagen skall vara:

- * De skall utgöra en balanserad faktor mot de privata maktgrupperna.
- * De skall bidra till att sprida sysselsättningen mellan regionerna.
- * De har betydelse ur försörjningssynpunkt.
- * De kan producera varor för vilka det inte bör föreligga något vinstintresse, t. ex. tillverkning av alkohol.
- * Det är viktigt att det finns ett renodlat nationellt ägande när ägandet i näringslivet *internationaliseras*.
- * De kan bidra till att bygga upp samhällets ägarkompetens.

Det sista är inte minst viktigt.

Jag får liksom Jörn Svensson säga att jag är förvånad över att centerpartiet och dess företrädare i debatten Per-Ola Eriksson har gått samman med de två andra borgerliga partierna när det gäller dessa frågor. Man märker emellertid att det finns en gradskillnad mellan moderaterna och centern. Per-Ola Eriksson bor i ett område där staten har en stor roll. Det är därför förvånande att han frågar mig om de statliga företagen skall få expandera. För den som bor i Norrbotten måste det vara en klar målsättning att så skall bli fallet liksom att de statliga företagen måste tillföras ytterligare kompetens.

För att de statliga företagen skall nå dessa av mig redovisade mål måste de vara välkonsoliderade, ha ett överskott så att de får resurser för utveckling. Ledningssystem, effektivitet och riskkapital måste vara i samma klass och lika goda som i det privata näringslivet.

Med dessa mera övergripande synpunkter har jag gett inte bara de borgerliga företrädarna i utskottet utan också vpk förklaringen till vårt ställningstagande i vad avser statlig industriell verksamhet. Det innebär också vårt godkännande av proposition 1986/87:126 om nyemission i Procordia AB med en viss spridning av ägandet men med bibehållen statlig ägarkontroll.

Att, som de borgerliga partierna föreslår i reservation nr 4 i betänkandet, staten planmässigt skulle utförsälja den vinstgivande verksamheten förefaller rent befängt. Staten skulle då behålla bara företag med låg lönsamhet eller de företag som behöver omstruktureras. Det skulle vara förödande för andan och effektiviteten inom de kvarvarande företagen.

Köp, försäljningar, omstruktureringar och kapitaltillskott måste ske på de statliga företagens egna villkor.

De senaste årens arbete med att göra de statliga företagen lönsammare

börjar nu ge resultat. Låt företagsledningarna och anställda få fortsätta detta arbete. Försvåra inte deras arbete utan låt dem i lugn och ro få fortsätta förnyelsearbetet.

Ge våra statliga företag och affärsdrivande verk i god blandekonomisk anda möjlighet att få arbeta under samma villkor som de privata eller kooperativa företagen. Vår uppfattning är att de varken skall favoriseras eller diskrimineras. Styrelse och ledning skall på samma sätt som i privata eller kooperativa företag ha det fulla ansvaret för verksamheten. Det får inte vara så att ägaren – staten – av skäl som inte är företagets skall underminera möjligheterna att driva en långsiktig företagspolitik.

Låt mig ta ett exempel från reservation 13, där det borgerliga kravet att domänverket skall utförsälja sin skog framförs. Inget företag som vill fortsätta sin verksamhet säljer väl ut den bas hela verksamheten vilar på. Det är vad de borgerliga reservanterna rekommenderar, men det kan vi i utskottsmajoriteten inte acceptera. Skall utförsäljningar ske skall det vara på företagets egna villkor.

Med detta korta inlägg, fru talman, och med hänvisning till tidigare debatter i ämnet yrkar jag bifall till utskottets förslag på samtliga punkter och avslag på reservationerna.

Anf. 38 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Rune Jonsson sade att affärsverken och de statliga företagen skall få exakt samma villkor att arbeta under som motsvarande privata företag. Jag tycker att det är fullkomligt självklart och riktigt. I linje härmed borde naturligtvis affärsverkens affärsdrivande verksamhet ha överförts i aktiebolagsform. Då hade man verkligen fått en full jämförbarhet med och samma konkurrensvillkor som de privata företagen, men det motsätter sig ju den socialdemokratiska majoriteten i utskottet.

Jag återkommer till de tre frågorna i mitt inledningsanförande. Vi har ju skrivit att de statliga företagen skall bedrivas på samma villkor som motsvarande privata företag, med samma krav på lönsamhet och affärsmässighet. Detta betyder att Procordia, ASSI, PK-banken och NCB skall agera som motsvarande privata företag. Man frågar sig då varför de skall vara statliga. Varför skall skattebetalarna binda kapital i dessa företag när man – som "min" nationalekonom Nils Lundgren säger – med pengar som man kan få vid försäljningen kan återbetala delar av statsskulden, pressa ned räntan och inflationen och förbättra förutsättningarna för hela det svenska näringslivet och hela det svenska samhället?

Den andra frågan var: Varför skall det vara sämre information vid nyemissioner och liknande från statliga företag än den som vi ålägger privata företag? Ett av huvudmotiven för startandet av statliga företag var ju att man skulle få särskilt stor insyn och mycket information.

Jag tycker inte att jag har fått tillfredsställande svar på dessa frågor, men jag skulle gärna vilja ha det.

Anf. 39 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Rune Jonsson sade att detta betänkande, som handlar om den statliga företagssektorn, inte rymmer något nytt i sig. Det var kanske inte

riktigt sant. Det finns ändå en nyhet i år jämfört med tidigare, nämligen att socialdemokraterna har närmat sig centerns syn när det gäller børsintroduktion av företag. Jag tänker på Procordia. Ett sådant ställningstagande från socialdemokraterna har vi efterlyst länge men mött ganska benhårt motstånd. Nu finns det i alla fall en proposition, som delvis har gått centern till mötes. Det är en nyhet, och vi hälsar den med tillfredsställelse.

Rune Jonsson sade att de pengar som kommer in genom utförsäljning av statliga företag skall användas för att bygga ut andra statliga företag, dvs. för expansion av den statliga företagssektorn. Men det är viktigt att komma ihåg att det inte är för få statliga företag i vårt nordligaste län, utan det kanske är litet för många statliga företag. Näringslivet är för ensidigt. Det är en insikt som det råder ganska stor politisk enighet om i vårt nordligaste län.

Medan socialdemokraterna ställer upp för att slå vakt om domänverket, ställer vi upp för att skapa levande bygder. Kan vi få tillstånd en utförsäljning av mark från domänverket – en av Sveriges största skogsägare – skulle vi också kunna skapa livskraftiga jord- och skogsbruksfastigheter i framför allt utpräglad glesbygd. Det är ett viktigt regionalpolitiskt instrument, som vi bör använda oss av. I motsats till socialdemokraterna vill vi se levande bygder i alla delar av landet – även i de landsdelar där domänverket äger mycket skog. Och vi får inte levande bygder, om vi låter bolagsmarken dominera i framtiden.

Anf. 40 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Fru talman! Jag vill bara göra ett par kommentarer till det Rune Jonsson sade.

Jag kan börja med att liksom Per Westerberg konstatera att Rune Jonsson talar om att de statliga företagen måste få utvecklas på sina egna villkor. Men i nästa mening heter det att de måste få arbeta på samma villkor som de andra företagen. Detta går naturligtvis inte ihop, och självfallet är det det sistnämnda som borde gälla. I den mån de har ett berättigande måste de ha det genom att arbeta på samma villkor som de andra företagen.

Jag vill också fråga Rune Jonsson vad samhällets ägarkompetens är. Finns det någon speciell kompetens i samhället när det gäller att driva företag? Är det inte människorna i företagen som utgör den kompetensen? Det är Sören Gyll, Björn Wahlström och deras många medarbetare ute på företagen som utgör kompetensen.

Det finns en tydlig skillnad i vårt sätt att se på detta. Det är alltså inte i departementet, i SIND eller i STU som kompetensen finns utan ute i företagen.

Rune Jonsson talade också om att de statliga företagen behövs som en balanserande faktor mot koncentrationen i det privata näringslivet. Det är ett mycket dåligt argument – att man skulle bygga upp en stor statlig företagskoncentration, en stor statlig industrikoncern för att motverka den koncentration som finns i privat näringsliv. Jag förnekar inte att denna senare finns, och jag anser att vi måste vidta åtgärder för att komma till rätta med den. Men det kan inte vara någon förnuftig åtgärd att bygga upp en annan sådan koncentration, att bygga upp ett annat kollektivt ägande med kollektiva löntagarfonder, att motarbeta vinstandelssystem där det är de enskilda som äger andelarna i sina företag.

Man måste gynna småföretagsamhet, så att man får en verklig spridning av ägandet och en minskad koncentration i stället för att bygga upp också en statlig koncentration.

Anf. 41 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill erinra om att det leder till en svaghet i den socialdemokratiska argumentationen om man alltför mycket glider därhän att man säger att den statliga företagsamheten skall vara underkastad precis samma villkor som den privatkommersiella. Det är enligt min mening en ohållbar ståndpunkt i det långa loppet. Det beror bl. a. på att definitionen av vad som är kommersiellt riktigt och vad som är lönsamt kan växla. Det som de borgerliga här framför är bara en specifik typ av lönsamhetsdefinition.

Det finns många olika sätt att definiera lönsamhet. Det är i mycket hög grad en diskussionsfråga, och naturligtvis också en värderingsfråga, vilket man väljer. Det finns t. ex. en klar motsättning mellan å ena sidan en kortsiktig lönsamhet, som är det normala i de flesta kommersiella verksamheter, och å andra sidan en långsiktig lönsamhet, som så att säga har tålmodet att vänta på att en viktig verksamhet skall utvecklas till sin fulla blomning. Denna verksamhet kan då efter kanske ganska lång tid ge de fördelar som den inte kunde ge i det korta perspektivet.

Det finns också en mycket klar motsättning mellan ett finansiellt sätt att se på lönsamheten och ett sätt som utgår från produktionens och teknologins synpunkter. I dagens privata näringsliv finns en väldig slagsida mot att se saker och ting på ett ensidigt finansiellt sätt och att inte ägna produktionens och teknologins utveckling den uppmärksamhet den kräver. Detta är för övrigt något som livligt diskuteras i företagsekonomiska kretsar i Förenta Staterna. Man kritiserar där den amerikanska industrin för att den har haft denna ensidigt finansiella inriktning på sin lönsamhetsbedömning.

Slutligen kan man skilja på en starkt internt orienterad lönsamhetsbedömning, som bara ser till vad som förekommer i det enskilda företaget och i den enskilda divisionen, och en externt orienterad lönsamhetsbedömning. Den externt orienterade bedömningen ser t. ex. till vilka verkningar verksamheten har på det regionala näringslivet och vilka stimulanser den medför – det kommer verksamheten till godo i det långa loppet eftersom det stimulerar till fröinvesteringar av olika slag.

Jag menar att en mer självständig typ av argumentation som är avskild från kortsiktiga kommersiella lönsamhetsbedömningar borde ligga i socialdemokratiens intresse. Borgerligheten företräder här ett mycket ensidigt och egentligen ganska primitivt sätt att se på lönsamhet i kommersiell bemärkelse.

Anf. 42 RUNE JONSSON (s) replik:

Fru talman! Per Westerberg tog i sitt anförande upp principen en aktie, en röst. Jag vill då fråga honom hur det är i de privata företagen. I röstvärdeskommittén var det väl ändå så att moderaterna inte hade den uppfattning som folkpartiet har.

Varför behövs de statliga företagen? Jag har räknat upp en lång lista med argument för att de behövs. P.-O. Eriksson sade också att en statlig

verksamhet behövs i vissa områden och i vissa regioner. Vi måste emellertid då också skaffa den kompetens som skall finnas i den statliga verksamheten. Det är också ett svar till Christer Eirefelt.

När det gäller informationen delar vi uppfattningen att den information som läggs fram i propositioner och den som kommer från företagen skall vara riktig. Det visar det här senaste som gäller Procordia. T. o. m. moderaterna är nöjda med det prospektet. Det är något som vi skall fortsätta med.

P.-O. Eriksson sade att det ändå var något nytt som kom fram när vi debatterade i dag. Det är visserligen en nyhet att vi skall børsintroducera Procordia, men vi har haft de frågorna uppe tidigare. Vi tog principiell ställning till dessa frågor redan 1983 när PK-banken gick ut på samma sätt. SSAB har dessutom också privata intressen.

P.-O. Eriksson sade vidare att det finns för många statliga företag i Norrbotten. Jag tror inte att det finns för många statliga företag – det är bara för dåligt differentierat. När det gäller utförsäljningen av domänverket, tycker jag att P.-O. Eriksson inte har den rätta känslan för dem som är anställda hos domänverket. För dem innebär naturligtvis domänverkets skogar arbete.

Anf. 43 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Först vill jag beröra nyemissionsprospektet för Procordia. Vi tycker att det är en klar uttryckning som har skett där. Vi tycker då också att det vore naturligt om utskottet klart och entydigt slog fast att minimikraven när det gäller bestämmelser för nyemissioner och liknande tilldragelser i statliga företag skall uppfylla de minimikrav man ställer på börsnoterade företag. Det är märkligt att man från majoritetens sida inte har velat tillgodose det.

Rune Jonsson hänvisar till att man behöver statliga företag av en rad olika skäl: regionala intressen, olika former av motvikt mot internationalisering, koncentration osv. Jag ställer mig då frågan vilka ytterligare intressen, utöver de strikt kommersiella, socialdemokraterna åberopar när det gäller exempelvis Procordia och PK-banken. Det vore intressant för aktieägare och potentiella aktieägare, som tänker teckna sig för aktier, att få reda på om det är några speciella villkor förknippade med hur aktiemajoriteten skall driva företaget. Det är en något underlig uppfattning. Om man bara anser att det finns vissa företag som behöver göra sådana här regionala insatser och liknande, borde det vara naturligt att sälja ut helt när det gäller Procordia, PK-banken, NCB, ASSI och många andra.

Den graderade rösträtten övervägs för närvarande av ägarutredningen som skall ta ställning till den differentierade rösträtten för aktier, delvis med tanke på de olika koncentrationer som finns i näringslivet. I vår reservation har vi hänvisat till att vi vill avvakta resultatet av den utredningen innan vi som parti tar ställning till denna sakfråga. Däremot tycker vi att det är riktigt att man tillämpar principen en aktie, en röst när staten försöker sprida ägandet till flera människor och flera institutioner. Man får då ett normalt och riktigt ägarinflytande. Det medför att man får ett ökat intresse för företagen, större förmåga att dra till sig kompetens och kunnande och möjligheter att utveckla företagen.

Jag har inte heller fått svar på frågan varför man bibehåller affärsverken när det gäller de rörelsedrivande delarna, som inte är myndighetsutövning. Om det verkligen är så som Rune Jonsson påstår, skulle man faktiskt ombilda dem till aktiebolag, som vi från reservanternas sida begärt, för att verkligen ge dem möjlighet att konkurrera på lika villkor. De skulle då inte behöva belastas av denna utomordentligt byråkratiska form som de i dag arbetar under.

Anf. 44 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Rune Jonsson kan med Per Westerberg som exempel själv se vilken typ av argumentation man råkar in i när man formellt bekänner sig till att statlig företagsamhet skall följa de här kortsiktiga och litet snäva och inskränkta privatkommersiella värderingarna. Då försvinner nämligen de socialt och politiskt viktiga framtidsmålen som kan utgöra en mycket stor del av existensberättigandet för denna typ av verksamhet.

Släpper man in för mycket privata ägarintressen i den här typen av offentlig verksamhet får man därigenom också in en påtryckargrupp, som kommer att ha möjligheter att påverka verksamhetens inriktning och mål på ett ogynnsamt sätt.

Det som vi från vpk är kritiska mot är just detta att statlig företagsamhet i alltför hög grad har präglats av en sorts reträttänkande. Man har böjt sig för den nyliberala argumenteringen och gått den till mötes därför att man på så sätt trott sig komma undan den. Men det har i verkligheten bara gjort saken värre. Reträttänkandet borde nu upphöra. I stället borde man ha en starkare koncentration på nya verksamheter och på de befintliga verksamheter som svarar för den teknologiska förnyelselinjen. FFV är ett intressant exempel på detta, och det finns många andra. Det vore viktigt att ta fasta på möjligheten att inge människor som arbetar inom statsföretagsamhet en litet annan typ av anda än den som råder i ett större privatföretag, där allting är underkastat vinstmaximeringsprincipen och karriärstegen.

Det är möjligt att man inom de statliga företagen aldrig kommer att kunna erbjuda enskilda individer, framför allt inte dem i ledande ställning, samma ekonomiska förmåner och exakt samma karriärmöjligheter som kan locka inom den privata sektorn. Man kan i stället försöka bjuda något annat – en större bredd och större engagemang från de anställdas sida i verksamheten och känslan av att de arbetar för mål som litet spränger de individualistiska egoistiska ramarna, känslan att de är med i nationellt betydelsefulla projekt som är viktiga för den egna landsändens framtid. Det är ofta en känsla och ett engagemang som är väl så viktiga och fruktbara som det engagemang som kommer sig av egoistisk vinstmoral.

Anf. 45 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Bara några ord till vännen Rune Jonsson. Han sade att vi inte tänker på de anställda vid domänverket och att vi vill sälja ut domänverkets skogar. Visst tänker vi på dem. Vi vill ge de anställda vid domänverket möjlighet att själva skaffa sig en skogsfastighet. Det finns stort intresse för detta, som är omvittnat i olika sammanhang. Det är bättre att ha tusen blommor som blommar än att ha ett enda företag eller en enda ägare i vissa delar av vårt land.

Jag tycker att Rune Jonsson under den sommarledighet som vi har framför oss skall fundera över om det inte kan finnas ett samband mellan en stor statlig industri och företagssektor med socialt styrda regioner och hög arbetslöshet. Jag tror att det finns ett sådant samband. Jag tycker att vi skall bryta det sambandet och försöka minska arbetslösheten, få fler företag och ett intensifierat näringsliv. Det tycker jag att Rune Jonsson kan få som hemläxa över sommaren.

Anf. 46 RUNE JONSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten utan bara säga till Per Westerberg angående FFV att en arbetsgrupp har tillsatts för att skyndsamt utarbeta närmare förslag om ändrade ekonomiska befogenheter för affärsverket FFV.

Anf. 47 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas bl. a. propositionen om näringspolitik inför 1990-talet. När det gäller ägarrollen i de statliga företagen har vi socialdemokrater från Norrbotten lagt en motion under den allmänna motionstiden. På många punkter stämmer motionens krav med de förändringar som nu signaleras i propositionen och i betänkandet. Det gäller t. ex. de offensiva satsningar som måste till för att skapa ny produktion, ny teknik och ny sysselsättning även i de statliga basindustrierna.

De statliga basindustriernas framtid och utveckling är naturligtvis särskilt intressant för oss norrbottningar, helt enkelt beroende på att de statliga företagen intar en så dominerande ställning i länets näringsliv. Tre av fyra industriarbetare i länet är anställda i de statliga företagen. Under den gångna tioårsperioden har också basföretagen kontinuerligt varit utsatta för strukturrationaliseringar, som medfört att tusentals arbetstillfällen försvunnit. Det är en faktor som bidrar till att länet har landets i särklass högsta arbetslöshet.

Det privata näringslivet har inte visat något större intresse för etableringar till länet, med några få undantag. Staten kommer därför med all sannolikhet att även i framtiden ha ett stort ansvar för sysselsättningen i länet.

Om det skall fungera måste de statliga företagen utvecklas, dvs. inte bara rationalisera den nuvarande produktionen utan också tillskapa ny produktion genom ny teknik och därmed nya sysselsättningsmöjligheter.

Det brådskar när vi nu åter kan se en negativ utveckling för basindustrierna. För LKAB:s del diskuteras nu flera alternativ till neddragningar. I ett s. k. optimistiskt alternativ handlar det om att dra ner antalet anställda med 1 200 fram till 1992. För SSAB i Luleå handlar det om att totalt dra ner antalet anställda med närmare 700 under de närmaste åren. Även inom ASSI diskuteras rationaliseringar, om och i vilken omfattning är ännu oklart. Återigen handlar det alltså om ca 2 200 anställda färre inom de norrbottniska basindustrieföretagen.

Den här utvecklingen sker mot bakgrund av att företagen är helt koncentrerade till sin råvaruproduktion. Man kan verkligen inte anklaga företagsledningarna för att ha tagit särskilt många initiativ för att bredda verksamheterna, för att därmed kunna fånga upp dem som förväntas bli

övertaliga genom de kommande rationaliseringarna.

Här måste naturligtvis ägaren driva på hårdare för att utveckla företagen. Inte minst gäller det SSAB:s utveckling i Luleå, där det finns klara alternativ till en nedläggning av finvalsverket. Det borde vara naturligt att i ett län som Norrbotten ordentligt pröva alla alternativ före nedläggning. Vi utgår från att så skall bli fallet även i SSAB:s verksamhet i Luleå.

Det vore naturligtvis lättare att uthärda strukturrationaliseringar, även om de medför färre anställda i de tunga basföretagen, om andra produktionsverksamheter kunde byggas upp vid sidan om de traditionella. Det är givetvis ingen lätt uppgift. Den kommer att ta tid och med all sannolikhet kosta rätt mycket pengar, men det är en viktig uppgift i statens ägarroll i de norrbottniska basindustrierna.

Ett av huvudproblemen med länets näringsliv är för närvarande att det härjar alldeles för många nedläggningsprofeter i företagsledningarna. Det borde nu, med den här propositionen och det kommande riksdagsbeslutet, finnas förutsättningar för ägaren-staten att lyfta in andra krafter i företagsledningarna, alltså även dem som ser möjligheter till utveckling och möjligheter att dra i gång nya verksamheter. Tyvärr tas inte de initiativen i dagens företagsledningar.

Fru talman! Avslutningsvis: de skrivningar som finns i propositionen och utskottsbetänkandet är bra. Nu krävs det bara att de följs upp med särskild uppmärksamhet främst i det län som domineras av de statliga företagen. Den utveckling som nu pågår ser inte särskilt gynnsam ut inför 1990-talet.

Anf. 48 ANDERS CASTBERGER (fp):

Fru talman! Jag beklagar att min anhållan om att bli upptagen på talarlistan inte kom ända fram, men jag tackar för att jag får ordet så här på sluttampen av denna debatt. Jag har för avsikt att närmare beröra ägarförhållandena i Procordia och i framför allt dess företag Pripps, Falken och Tobaksbolaget.

Jag vill understryka att jag delar de huvudprinciper som framgår av de förslag och reservationer som folkpartiet ställt sig bakom. Avsikten är ju att de nya aktierna skall ges en så stor spridning att kraven på inregistrering på Stockholms fondbörs blir uppfyllda. Det innebär helt andra krav på företagen att visa vinst och förklara eventuellt utebliven vinst. I fråga om produkter som öl och tobak borde politiken vara att målmedvetet arbeta för en avvänjning av alkohol- och tobaksberoende. Det skall inte sättas ett allvarligt frågetecken i kanten för ett företag, om det inte är en vinstgenerator som fungerar i alkoholsammanhang.

Det av riksdagen långsiktigt fastställda målet för alkoholpolitiken innebär att konsumtionen skall minska med minst 25 % fram till år 2000 och att därmed också alkoholskadorna skall minska. Grunden för att driva en sådan aktiv alkoholpolitik har sedan länge bestått i principen om att samhället har ansvaret för tillverkning, försäljning och servering av alkohol. Därigenom skall man inte enligt min mening vägledas av gängse företagsekonomiska krav. Syftet skall i stället vara att minska den totala alkoholkonsumtionen. Det gäller i samma grad försäljning av tobaksvaror, som har klart skadliga effekter ur hälsomässig synvinkel.

I propositionen framhåller industriministern att tobaksrörelsen är en stor

och stabil vinstgenerator. Han konstaterar också att det mest vinstgivande produktområdet, cigaretter, har fått vidkännas en kraftigt vikande totalmarknad. Konsumtionen kommer sannolikt att fortsätta, fastslås det i propositionen, men på längre sikt bedömer Procordia att det kan bli nödvändigt att strukturera om den skandinaviska cigarettmarknaden för att möta en hårdnande konkurrens. I ett längre perspektiv kan en sådan utveckling alltså kräva stora investeringar. Men, säger man likväl, under de närmaste åren bör Tobaksbolaget kunna fortsätta att generera stora positiva kassaflöden.

Detta är, menar jag, i grunden en skadlig politik. Att göra stora vinster på en verksamhet som innebär att människors hälsa medvetet skadas är en klar avart.

Vidare framhålls i förslaget att bryggeri- och läskedrycksrörelsen Pripps och Falken förväntas presentera en tämligen hög och stabil vinstnivå. Marknaden för öl samt sport- och läskedrycker i Sverige ökar. Men för den som arbetar med att förebygga skador av tobaksbruk och alkoholbruk är detta trots allt en skrämmande läsning.

Samtidigt måste man fråga sig hur regeringens beredning av ärendena går till – när man så klart deklarerar det positiva i en ökning av försäljningen beträffande öl och tobak. Socialdepartementet säger sig ju för närvarande arbeta med insatser för att nedbringa alkoholkonsumtionen. Den erfarenhet som mellanölsperioden gav gör att en ökad konsumtion av öl inger stora farhågor inför den intensiva kampanj som tydligen planeras för att ytterligare öka konkurrenskraften beträffande öl.

Vi är några stycken som har motionerat och är övertygade om att bryggeriverksamheten och Tobaksbolaget bör drivas på andra grunder än dem som majoriteten har uttalat sig för. En möjlighet att göra det är trots allt att inte sälja ut dessa verksamheter.

Vi har här i kammaren ett åtagande om att minska alkoholkonsumtionen kraftigt. Många människor tror på det och tror på vår målsättning och arbetar för den. Låt oss därför inte släcka deras hopp genom att hårdra de marknadsekonomiska principerna – dem som också jag omfattar – in absurdum.

Flera ledamöter över partigränserna, med andre vice talmannen Karl Erik Eriksson i spetsen, har velat uttrycka detta i vår motion. Det finns all anledning för regeringen och den kommande, mer affärsmässigt inriktade företagsledningen att med ödmjukhet beakta dessa viktiga synpunkter.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om näringsutskottets betänkande 42.)

Kammaren övergick till att debattera näringsutskottets betänkande 42 om vissa oljebolagsfrågor.

Anf. 49 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Fru talman! Näringsutskottet har i det här betänkandet – med den rätt intetsägande rubriceringen "om vissa oljebolagsfrågor" – behandlat proposition 120, som gäller statens engagemang på oljekområdet och Oljekonsumenternas (OK) ägande i OK Petroleum AB, som också har staten och det finska oljebolaget Neste som delägare.

Det är värt att notera att OK Petroleum AB bildades förra året genom en sammanslagning av det helstatliga Svenska Petroleum och OK, som då hamnat i en svår ekonomisk kris efter flera år med stora förluster.

Sedan 1975, när Svenska Petroleum bildades, där staten var hundra procentig ägare, har svenska skattebetalare skjutit till 1,5 miljarder till den här verksamheten. Det tyckte man var riktigt eftersom man ansåg att det var viktigt att förbättra den svenska försörjningstryggheten i fråga om oljeprodukter på en osäker oljemarknad. Det ansågs viktigt att staten hade ett helägt statligt företag.

Förra året – helt hastigt – övergav den socialdemokratiska regeringen den här principen. Det helstatliga ägandet ansågs inte längre lika angeläget. Om detta dikterades av situationen på oljemarknaden eller av ett starkt intresse för att hjälpa OK i en kritisk situation kommer vi aldrig att få klarlagt här i riksdagen. Vi får var och en för sig dra de slutsatser som vi själva anser mest troliga. Mycket talar för att det var mer omtanke om OK än om skattebetalarnas pengar som förra året styrde den socialdemokratiska regeringen.

Med en insats på 556 milj. kr. fick staten i det nybildade bolaget OKP 30 %. OK sköt till 580 milj. kr., dvs. bara 24 milj. kr. mer än staten och fick majoriteten med 53 %. Neste i sin tur sköt till 600 milj. kr. – det mesta – men fick en ägarandel på enbart 17 %. I avtalet hade dock Neste, mot bakgrund av sin stora kapitalinsats, lyckats tillskansa sig andra fördelar som naturligtvis inte enbart emanerar från deras minoritetsägande.

Verksamheten under förra året gick inte bra. Det berodde bl. a. på att OK, som hade stora oljelager, var tvunget att skriva ner dem i anslutning till de sjunkande oljepriserna. Soliditeten i det nybildade OKP kom därvid att understiga den nivå som bl. a. Neste ansåg vara riktig för att med så stora belopp engagera sig i OK Petroleum.

Omedelbart efter riksdagens beslut förra året vid den här tiden fick man därför på nytt sätta sig ner och ägarna emellan förhandla sig fram till nya kapitaltillskott.

Detta är, herr talman, bakgrunden till den proposition som vi just nu behandlar. Vad innehåller då propositionen? Den består av tre och en halv sidor, varav tre sidor åtgår till en beskrivning av bakgrunden och det som hände förra året samt en redogörelse för innehållet i en framställan från Oljekonsumenterna, där de vänt sig till regeringen för att den i sin tur skulle gå till riksdagen för att OK skulle få tillstånd att köpa aktier av staten, så att man efter ett kapitaltillskott från Neste på ytterligare 100 milj. kr. skulle kunna behålla sin majoritet i OKP.

Det minsta jag tycker att man kan begära är att regeringen, när den vänder sig till riksdagen, talar om vad priset på de aktier som staten skall sälja är.

Men så sker inte. Utan en enda redogörelse för hur värderingen har gått till begär regeringen att riksdagen om en liten stund skall fatta beslut. Detta tycker jag är minst sagt oanständigt. Jag tror inte att någon enda chefstjänsteman inom miljö- och energidepartementet och än mindre statsrådet Birgitta Dahl själv skulle vara beredd att avyttra egendom utan att ha en aning om vad priset är.

Det kan inte vara meningen att vi i riksdagens näringsutskott, där ärendet har beretts, skall tvingas inkalla såväl statssekreterare som verkställande direktören i OKP för att få det underlag som är nödvändigt för att fatta ett riktigt beslut. Propositionen skall redan från början innehålla de uppgifter på vilka vi inom oppositionen skall kunna grunda våra motionsförslag. Det är ett minimikrav.

Man kan, herr talman, ha anledning att fundera över varför Neste, det finska bolaget, tillskjuter totalt 700 milj. kr. för att få en minoritetsandel i OK Petroleum. Ja, till att börja med har företaget fått en leveransrätt omfattande 600 000 m³ oljeprodukter. Det är olja som Neste köper från Sovjetunionen och som ger Finland möjlighet till export till lika stort värde som värdet av importen från Sovjetunionen. Det innebär i sin tur att vi i Sverige, genom att vi får den här oljan från Finland, avstår från att köpa oljan direkt från Sovjetunionen och därmed från att öppna möjligheten för vår egen exportindustri, vår verkstadsindustri, att exportera till Sovjetunionen.

Det finns anledning att fråga på vilket sätt den affärstransaktionen rent industripolitiskt gynnar Sverige. Vad säger de övriga oljebolag som verkar på den svenska marknaden? Kan de känna sig nöjda med att staten med skattemedel favoriserar ett enda oljebolag, nämligen OK Petroleum? Var finns konkurrensneutraliteten, när staten ensidigt gynnar ett bolag?

Vi moderater anser det principiellt riktigt att statens aktieinnehav i OK avyttras. Det behövs konkurrensneutralitet inom oljebranschen. Men en sådan avyttring skall ske på marknadsmässiga villkor och på ett sådant sätt att transaktionen inte favoriserar något enskilt bolag. Den nu aktuella aktiepost i OKP som staten säljer till Oljekonsumenterna skall, som jag tidigare sagt, självfallet säljas till marknadspris. Detta är alldeles särskilt viktigt när det gäller OK och dess starka koppling till den socialdemokratiska rörelsen. Utifrån kan det upplevas som att man ensidigt gynnar en part. En sådan skugga av misstanke hade regeringen kunnat undvika om den helt öppet och ärligt hade redovisat på vilka grunder värderingen har skett.

Herr talman! Från moderat sida yrkar vi avslag på regeringens proposition. Jag vill samtidigt yrka bifall till de moderata reservationerna.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 50 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Det svenska oljeberoendet har länge varit stort. Det var särskilt stort under 1970-talet, men har reducerats därefter. Vi är nu nere på 40–50 % jämfört med 70 % under 1970-talet. Detta är positivt. Denna utveckling är till en del resultatet av en medveten oljepolitik.

Vår olja hämtar vi nu från Nordsjön i väsentligt större utsträckning än vi

gjorde på 1970-talet. Då var vi i mycket hög grad beroende av olja från en orolig region, nämligen från Mellersta Östern. I dag köper vi huvuddelen från Norge och Storbritannien, och det är positivt ur beredskapssynpunkt.

Till det glädjande hör också att norska företag har etablerat sig på den svenska marknaden. Det bidrar också till att öka vår försörjningstrygghet.

Oljekriser skakade Sverige och världen 1973 och 1979. De var delvis politiskt betingade. I det ena fallet orsakades oljekrisen bl. a. av arabländernas vilja att komma åt Israel. I det andra utlöstes den av den kris som ledde till schahens fall. I båda situationerna uppstod brist på olja, och de internationella oljebolagen utnyttjade detta till att söka skaffa sig mycket stora, för att inte säga alldeles osedvanligt stora vinster. Det fanns hos oljebolag ett understucket hot om, att om vi i Sverige inte accepterade en helt fri prisbildning på olja, kunde företagen få svårigheter med sina leveranser till Sverige.

De åtgärder som vidtogs från olika regeringar för att begränsa priserna på olja i de sammanhängen finner jag allttjämt välmotiverade.

Erfarenheterna från 1973 och 1979 visar att det är värdefullt att ha tillgång till svenskägda oljebolag med vilja att verka långsiktigt på den svenska marknaden på de villkor som denna marknad erbjuder. Därför var vi från folkpartiet positiva till den sammanslagning av OK och SP som skedde för en tid sedan. Men vi sade från början ifrån, att det var fel att i det bolaget ta med Neste, ett helstatligt finskt oljebolag med en faktisk monopolställning på den finska marknaden.

Neste importerar sin olja från Sovjetunionen. Vad det handlar om är alltså att Neste säljer produkter, baserade på olja från Sovjetunionen, till Sverige.

Herr talman! Jag har inte någon invändning mot att vi köper en del av vår olja från Sovjetunionen. Det är bra att vi diversifierar våra oljeinköp; att vi tar olja från flera olika håll. Men det finns ingen anledning, vilket också Per-Richard Molén underströk, att vi inhandlar oljan på ett kontrakt, som garanterar Neste att få sälja 600 000 m³ oljeprodukter per år till Sverige. Vi kunde lika väl få avtal om leveranser direkt från Sovjetunionen och därigenom också de industripolitiska fördelar som ett sådant avtal skulle ge. Vi skulle på så sätt skapa möjlighet för svenska företag att öka sin export till Sovjetunionen. Nu är det finska företag som får den möjligheten i stället för de svenska industriföretagen.

Jag tycker vidare, herr talman, att det är fel att OKP – ett företag med ett starkt statligt inslag – ger ett finskt statligt företag garanti om leveranser av stora mängder oljeprodukter, samtidigt som det finska företaget är delägare i OKP. Neste blir på det sättet både köpare och säljare. Det finska Neste har självfallet skyldighet att försöka få ut ett så bra pris som möjligt för de oljeprodukter företaget levererar till det svenska OKP. Samtidigt skall Neste som delägare i OKP tillvarata ägarnas intresse av att varorna blir inköpta till så fördelaktiga priser som möjligt från det finska Neste. Det är en omöjlig situation. Det går inte att vara både köpare och säljare och tillvarata bådas intresse på ett opartiskt och riktigt sätt. Från svensk sida har staten nu medverkat till att denna situation har uppstått, genom att ta med Neste som en av delägarna i OKP.

Vi tycker att det är fel att på detta sätt gynna ett finskt bolag. Vi kan inte

finna att det finns tillräckliga orsaker att göra detta: Borde man inte i så fall – som parallell – ge samma förutsättningar till norska bolag? Även de bidrar till den svenska oljeförsörjningen på ett verksamt sätt. Det här sagda skall inte tolkas som ett förslag från min sida om att vidga ägarkretsen i OKP med norska bolag. Min kritik gäller den konstruktion av OKP som regeringen har genomdrivit.

Herr talman! Oljepolitiken framstår alltjämt såsom en väsentlig del av den svenska energipolitiken. Folkpartiet vill föra en oljepolitik i landets intresse. Vi ser att ett svenskägt oljebolag kan vara *ett* värdefullt instrument i en sådan politik.

Regeringens hållning i oljebolagsfrågan präglas av inkonsekvens. Den slår vakt – inte främst kring den svenska oljeförsörjningen och dess intressen – utan i högre grad om det kooperativa företaget OK:s ekonomiska intressen. Det är mycket olyckligt, herr talman. Jag yrkar bifall till reservation 2, som innebär avslag på regeringens proposition.

Anf. 51 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till näringsutskottets hemställan i dess betänkande 1986/87:42 om vissa oljebolagsfrågor.

OK Petroleum AB bildades 1986 och består av Oljekonsumenternas förbund, svenska staten och det finska bolaget Neste Oy. Ägarandelar: OK 53 %, svenska staten 30 %, Neste Oy 17 %. I mars 1987 träffades avtal om en riktad nyemission mellan parterna i OKP. Efter denna emission blir aktiefördelningen, dvs. ägarandelen: OK 48,5 %, svenska staten 27,5 %, Neste Oy 24 %.

Utskottets majoritet tillstyrker regeringens förslag om försäljning av en del av statens aktieinnehav i OK Petroleum till Oljekonsumenternas förbund för att trygga karaktären av kooperativt företag, sedan en till Neste riktad nyemission av aktier för 100 milj. kr. genomförts. OK har i en skrivelse i mars 1987 hemställt att regeringen begär riksdagens tillstånd att sälja viss del av statens aktier i OKP till OK. OK understryker vikten av att OKP:s karaktär av ett kooperativt företag bibehålls. Mot denna bakgrund önskar förbundet förvärva aktier i OKP av staten i den omfattning som krävs för att förbundets andel av aktiekapitalet klart skall överstiga 50 %.

Regeringen framhåller i propositionen att det är viktigt att OKP:s karaktär av ett kooperativt bolag bibehålls.

Utskottet delar regeringens syn i detta avseende och tillstyrker regeringens förslag att till OK sälja aktier så att OK:s ägarandel klart överstiger 50 %. Utskottet vill dock påpeka att regeringen torde avse ett bemyndigande om försäljning av högst 3,5 % av statens aktier i OKP, vilket beräknat på antal aktier efter emissionen innebär ca 12,7 % av statens aktieinnehav.

Herr talman! Jag övergår nu till att kommentera de reservationer som finns avlämnade i samband med behandlingen av detta ärende.

I reservation nr 1 av Erik Hovhammar m. fl. påpekas att försäljningen av aktier hade bort ske till marknadsmässiga villkor och att inga skäl finns att bibehålla det kooperativa majoritetsägandet.

Herr talman! Jag vill börja med att yrka avslag på denna reservation och anför följande. När det gäller försäljningsvillkoren och marknadsmässighete-

ten vid försäljningen av aktierna har utskottet vid utfrågning inhämtat kompletterande upplysningar. Utskottet har mot denna bakgrund funnit uppgörelsen rimlig. Vad sedan gäller det kooperativa ägandet vill majoriteten i utskottet understryka att bildandet av OKP för ungefär ett år sedan innebar en kraftsamling av de svenska intressenterna på oljemarknaden med ett starkt kooperativt inflytande. Det är rimligt att detta inflytande bevaras i samband med den ökning av aktiekapitalet som nu sker och att det kooperativa inflytandet bevaras genom att staten säljer ytterligare en mindre del av sitt aktieinnehav till OK.

I reservation nr 2 tar man upp betydelsen av att vi har en mångfald av inköpskällor för säkerställande av tillgången till råolja och oljeprodukter. Man berör också Nestes roll som både säljare och delägare. Reservanterna är missbelättna med att inte tillräckligt många inköpsställen finns och med de bindningar i form av tecknade avtal med Neste Oy som upprättats.

Herr talman! Från beredskapssynpunkt är det av stor vikt att landets försörjning med oljeprodukter inte tillåts bli helt beroende av utländska intressen. Det är också av vikt att inköp sker från olika källor. Reservanterna har inte framfört några nya skäl mot Nestes engagemang i OKP. Även efter ett bifall till de nu aktuella förslagen finns ett betryggande svenskt inflytande i bolaget. Därmed yrkar jag avslag även på reservation nr 2 av Christer Eirefelt och Hadar Cars.

I reservation nr 3 tar man upp den vanliga visan från moderaterna om att sälja ut all statlig verksamhet. Jag tycker det är oansvarigt att i detta sammanhang tala om att staten helt skall avveckla sin insyn i OKP med tanke på vad jag påtalat i kommentarerna om betydelsen av att i beredskapssyfte ej vara helt utlandsberoende. Vi i utskottsmajoriteten ser ett särskilt värde i att det även på detta område finns konkurrens mellan olika ägarformer. Därför vill vi slå vakt om det kooperativa engagemanget i detta företag. Reservanterna har inte på något sett visat att detta sker med ett otillbörligt gynnande av OK. Jag yrkar därför avslag på reservation nr.3.

Sedan skulle jag något vilja kommentera vad Per-Richard Molén och Hadar Cars sade i sina anföranden.

Den nu föreslagna åtgärden innebär inte någon förändring i sak. Vad det gäller är bara att staten skall sälja aktier till OK för att återställa OK:s majoritetsägande i OKP. Det är det som propositionen handlar om.

Hadar Cars tar i princip upp samma sak som Per-Richard Molén. Hadar Cars pekar också på större marknader. Men vad OKP avser i fråga om att utöka sina inköpsställen behandlas över huvud taget inte i propositionen och skall inte heller behandlas där. Staten skall sälja en del av sina aktier till OK för att det kooperativa majoritetsägandet av OKP skall kunna behållas.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna 1-3.

Anf. 52 HADAR CARS (fp) replik:

Fru talman! Leo Persson ägnade huvuddelen av sin taletid åt att upprepa vad som står i propositionen. Den har ju i varje fall flertalet av oss här i kammaren haft tillfälle att läsa. Men Leo Persson svarade inte, tycker jag, på de frågor som vi från oppositionens sida ställde under debatten. Därför vill jag upprepa en del av dem.

Men låt mig först bemöta Leo Perssons påstående att ingenting egentligen förändras om det förslag som regeringen lagt på riksdagens bord går igenom, vilket vi har anledning att befara att den kommer att göra med det majoritetsförhållande som råder. Det är klart att en hel del förändras, herr Persson. Nestes andel av OKP ökar – det är det som är syftet.

Svara på några frågor, herr Persson: Varför är det viktigt att bevara den kooperativa karaktären och den kooperativa kontrollen av OKP? Är det viktigt för att trygga den svenska försörjningsberedskapen? Är det viktigt för att OKP skall kunna medverka till att klara oljekriser i framtiden? Eller är det viktigt att förändringen av ägarstrukturen sker i den här formen därför att det är väsentligt för Kooperationen, den del av Kooperationen som står det socialdemokratiska partiet nära? Är det så att säga ett socialdemokratiskt intresse, av ekonomisk eller annan karaktär, eller är det ett nationellt intresse? Enligt min uppfattning framstår det mer och mer såsom ett socialdemokratiskt intresse.

Vad är priset, frågade Per-Richard Molén, och jag kan instämma i den frågan, på de aktier som staten avyttrar till OK, dvs. till en del av den socialdemokratin närstående Kooperationen? Säljer vi ut statlig egendom till ett pris som understiger marknadsvärdet för att på så sätt gynna ett socialdemokratiskt rörelseföretag? Det vet vi inte, för vi vet inte priset på aktierna – det är hemligt. Det kan hända att Leo Persson vill avslöja den hemligheten för oss här i kammaren i dag.

Slutligen: är det verkligen lämpligt att det statliga finska företaget Neste är säljare av den olja som det samtidigt, genom att äga del i det svenska OKP, står som köpare av när den kommer till Sverige? Är det en bra konstruktion, är det en försvarbar konstruktion? Vill Leo Persson ta ansvar för den och säga: Precis så här tycker jag vi skall ordna det när det gäller att trygga den svenska oljeförsörjningen?

Det är sådana frågor som vi nu vill ha svar på.

Anf. 53 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Leo Perssons inlägg var nästan något längre än den tid det tar att ordagrant läsa upp innehållet i regeringens proposition. Den är, som jag sade, på fyra sidor, varav den första sidan innehåller fyra rader, den andra är fylld till knappt hälften, den tredje är fylld av två tabeller och 14 rader text och den sista innehåller hemställan, beslut och några svaga motiveringar – om ens några – till en affär av den här storleken. Kring detta försöker sedan Leo Persson försvara regeringen. Jag tycker, herr talman, att det hade varit renhårigt av Leo Persson om han hade velat hjälpa sin energiminister att bringa större klarhet i vad propositionen innehåller.

Visserligen har vi fått information i näringsutskottet, men vi behöver inte, som Leo Persson gör, dra den slutsatsen att vi därmed anser uppgörelsen rimlig. Uppgårelsen är fortfarande lika orimlig. Det pris som OK får betala för statens aktier och den inkomst som staten får genom att sälja aktierna är fortfarande ett oskrivet blad. Det står bara att när det gäller Neste har aktiepriserna fastställts på kommersiella grunder. I övrigt står det ingenting om denna affär, som av allmänheten och en intresserad läsare kan tolkas som ganska mystisk och en aning skum – varför kan man inte öppet deklarera det pris som staten får för aktierna?

Är propositionen, Leo Persson, ett bra beslutsunderlag för riksdagen? Är det den typ av underlag som vi i riksdagen kan känna är till fyllest?

Hur är det med de industripolitiska fördelarna med affären? Det var en fråga som jag tidigare ställde. Hur är det med konkurrensneutraliteten mellan staten, OKP och de övriga oljebolagen?

Anf. 54 LEO PERSSON (s) replik:

Herr talman! De argument som Rune Jonsson redovisade under debatten om det föregående betänkandet om de statliga företagen kan till stor del också gälla i de här sammanhangen, vad gäller den ägarkonstruktion som vi har diskuterat. Därför tänker jag inte uppehålla mig längre vid att kommentera och upprepa liknande samhällsnyttiga argument som dem Rune Jonsson använde för de statliga företagen.

Vad gäller priset på aktierna vill jag påminna om den utfrågning som utskottet hade, där Hadar Cars och Per-Richard Molén hade möjlighet att ställa alla de frågor som de nu ställer till mig. Där utlovades alla de svar på frågor som behövdes för att behandla propositionen, men några sådana frågor har tydligen inte följt, eftersom ni inte har fått de svar ni säger er sakna. I utskottet har ni i alla fall inte krävt någon ytterligare information, utan på ordförandens fråga under utskottsbehandlingen uppgav ni att ingen information saknades för det här speciella fallet.

Anf. 55 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Varför skall vi smussa med den här aktieaffären? Det är ju fråga om rätt många miljoner som staten får som inkomst. Jag utgår från att denna inkomst kommer att redovisas öppet i statens räkenskaper.

Herr talman! Även om jag nu vet vilket priset är och att det är precis detsamma som det Neste får betala, tycker jag det hade varit ärligt, öppet och hederligt om Leo Persson hade tagit chansen att få bort litet av de misstankar rörande mannamån som man dock utifrån den magra propositionen kan förledas till.

En annan fråga har att göra med de industripolitiska nackdelar som Sverige får genom att affärerna görs via Finland. Nu är Neste intresserat av att förmedla gas från Sovjetunionen till Sverige. Uppskattar Leo Persson att en sådan gasaffär också görs via OKP och att man därmed undandrar svensk exportindustri ytterligare möjligheter att göra affärer med Sovjetunionen? Skulle det ske, är det ju lika bra för svensk exportindustri att slå igen när det gäller affärer med Sovjetunionen.

Anf. 56 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Låt mig först korrigera Leo Persson på en punkt i hans senaste replik. Den debatt som fördes mellan Rune Jonsson, Christer Eirefelt och andra handlade om de statliga företagen i Sverige. Vad vi kritiserar i den här aktiebolagsfrågan, som gäller oljebolaget OKP, är den finska ägardelen i OKP. Det har inte någonting alls att göra med den diskussion om de statliga företagen som vi förde tidigare.

Av tjänstemän som kommer till utskottet får vi fakta. Vi har ställt frågor och fått svar om fakta. Vad jag frågar Leo Persson om här, är vilka

värderingar som hans parti och han själv har – vad som styr den politik som vi motsätter oss – men på detta vill han inte ge några egentliga svar.

Vi har alltså inte fått veta varför det är så oerhört värdefullt för Sverige att OKP:s kooperativa karaktär bevaras. Det kanske är bra – det vet inte jag, det enda jag kan säga är att jag inte har fått något svar på detta, och därför har jag anledning att misstänka att det inte i första hand är av hänsyn till den svenska oljeförsörjningen utan av hänsyn till ett socialdemokratin närstående bolag som man har valt den konstruktion man valt.

Vi har inte fått veta om Leo Persson anser det lämpligt att ett finskt statligt företag uppträder både som köpare och som säljare av olja från Sovjetunionen till den svenska marknaden; att det säljande företaget som ägare också sitter med i styrelsen för det företag som skall vara köpare. Är det en bra konstruktion, är det så socialdemokratin vill ha det? Jag tycker att det är en dålig konstruktion, men det vore intressant att höra Leo Perssons försvar för den konstruktion hans parti har valt.

Är det klokt att vi köper det vi köper från Sovjetunionen via mellanhänder i Finland eller något annat land, när vi vet att detta inte underlättar för svenskt näringsliv att exportera till Sovjetunionen. Den möjlighet vi skulle ha om vi köpte direkt från Sovjetunionen går vi miste om genom den konstruktionen. Varför väljer socialdemokraterna då en sådan konstruktion, när i varje fall två av oppositionspartierna har motsatt sig den? Det är den typen av frågor som jag skulle vilja ha svar på i debatten från er. Det handlar om värderingar, inte om fakta. Ni kan inte dölja er undfallenhet att själva tala om var ni står i de här frågorna bakom tjänstemän som kommer till ett utskott för att där redovisa fakta.

Slutligen vill jag för folkpartiets del säga, att den konstruktion som man på socialdemokratiskt håll har valt för OKP undergräver förtroendet för företaget. Vi tycker att det är en olämplig konstruktion, så olämplig att vårt engagemang för att bevara en statlig medverkan i det reduceras. Det är en konsekvens av den politik som regeringen för.

Anf. 57 LEO PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara säga till Hadar Cars att det inte finns, som jag sade i mitt inledningsanförande, någon anledning att förändra det majoritetsförhållande som fanns i OKP före den gjorda transaktionen. I dag diskuterar vi om vi skall sälja statens aktier och behålla den majoritet som OK har i OKP för närvarande. De andra delar som Hadar Cars tar upp har vi inte till uppgift att diskutera när det gäller den här propositionen. Av denna anledning vill jag inte kommentera vad jag tycker om att det görs affärer på olika sätt.

Beträffande informationen i propositionen kan man naturligtvis säga att den kunde ha varit bättre. Detta vill jag ha sagt till Per-Richard Molén. Men vi har fått den information som vi har behövt för att kunna göra en bra behandling av den här propositionen när vi nu står här i kammaren och debatterar. Det har varit utskottsutfrågningar, och vi har klarat av de problem som funnits för att nå det här resultatet.

Andre vice talmannen anmälde att Hadar Cars och Per-Richard Molén anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 58 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Centern har inte några reservationer i detta betänkande, men jag tycker ändå att det är angeläget att med några ord beskriva bakgrunden och den miljö som OKP har att arbeta i.

Jag vill börja med att konstatera att vi under de senaste åren upplevt snabba och ibland dramatiska förändringar inom oljebranschen. Sannolikt kan vi förvänta oss betydande förändringar även under den återstående delen av 1980-talet.

Det finns också ett påtagligt samband mellan olje- och gasmarknaden, som ytterligare försvårar bedömningarna av den framtida strukturen på den svenska oljemarknaden.

I dag dominerar den svenska naturgasmarknaden av Vattenfall, som är huvudägare i Sweedgas. De flesta bedömare anser det önskvärt eller nödvändigt med gasimport från flera håll, om naturgasmarknaden skall få en större omfattning. Det är aktuellt med såväl norsk som rysk gas.

I detta sammanhang finns det anledning att fundera över huvudmannskapet för även kommande import av norsk eller rysk gas. Jag avser inte att försöka presentera några lösningar, men vill ändå rikta uppmärksamheten på ett par frågeställningar, som kan beröra OKP.

Vi har en relativt väl fungerande konkurrens på den svenska oljemarknaden. Detta ger en viss garanti för en fortlöpande effektivisering och strukturförändring av den svenska oljebranschen.

Det är självklart önskvärt att en liknande situation kan skapas på naturgasmarknaden och för detta krävs minst två något så när likvärda importörer av naturgas.

Eftersom Vattenfall dominerar Sweedgas är det naturligt att det finns ett intresse från oljebolagens sida att medverka i ett konkurrerande bolag. OKP måste ses som en tänkbar aktör i detta sammanhang.

Även om en konkurrensutsatt svensk naturgasmarknad har den största chansen att fungera bra på sikt, får vi inte tänka bort den osäkerhet som en hård konkurrens i inledningsskedet innebär för långsiktiga investeringar. Naturgasintroduktionen kommer att ge sina huvudmän betydande underskott de första åren. För att någon skall ta dessa risker krävs en betydande tro på en lönsam framtida naturgasmarknad.

Med nuvarande oljepris är risken stor att naturgasen tar sina marknadsandelar på bekostnad av inhemska bränslen, i stället för att minska användningen av olja och kol. Resultatet kan bli att naturgasintroduktionen medför ett ökat importberoende, och detta strider mot den av riksdagen beslutade energipolitiken. Jag har i andra sammanhang pekat på nödvändigheten av att genom en höjd oljeskatt skapa en marknadssituation där en ökad användning av inhemska bränslen kan fortgå kontinuerligt, samtidigt som naturgasen i huvudsak minskar användningen av olja och kol.

För att undvika missförstånd vill jag poängtera att en höjning av oljeskatten inte får innebära ett totalt sett höjt skattetryck, utan skattechöjningen skall i första hand kompenseras av skattesänkning på inkomst av arbete.

Herr talman! Den summariska redovisning som jag nu gjort av den tänkbara utvecklingen på den svenska gas- och oljemarknaden är bakgrun-

den till centerns positiva ställningstagande till de förslag av OKP som föreslås i proposition 1986/87:120.

Vi i centern ser positivt på att det finns ett starkt kooperativt företag inom den svenska oljebranschen. Vi anser att statens ägarandel efter hand kan minskas ytterligare, men vi tror också att värdet av statens aktier kan stiga väsentligt, om OKP utvecklas positivt och när den kommande strukturen inom den svenska oljebranschen kan bedömas med större säkerhet. Därför menar vi att det inte finns någon som helst anledning att forcera resterande utförsäljning av statens aktier i OKP.

Däremot kan det finnas anledning för staten att se över hur de pengar som har satsats på oljeprospektering utnyttjas.

Staten har satsat totalt mer än 1 miljard kronor på oljeprospektering. OKP är genom sitt dotterbolag OPAB huvudmottagare av dessa medel. Nuvarande regler för återbetalning av dessa pengar ger inte OKP någon egentlig stimulans att försöka nå maximal lönsamhet. I stort sett är det nästan ekonomiskt neutralt för OKP, om det blir lönsamma fyndigheter eller inte. Jag tror därför att det är angeläget att man ser över återbetalningsreglerna. Eventuellt skulle man vid förhandlingar med OKP kunna undersöka om man kan lösa ut statens rätt till andel i kommande vinster och därmed få hela verksamheten i OKP vilande på företagsekonomiska grunder.

Bara ett par mycket korta kommentarer med anledning av vad som har sagts tidigare. Jag tycker att det ändå bör sägas att de 600 000 m³ olja som Neste Oy har rätt att leverera bör levereras på marknadens villkor. Oljan måste alltså levereras till konkurrenskraftiga priser för att den skall få levereras. Sedan tror jag också att det är en stor fördel att OKP bibehålls som en renodlad företagsform. Om OK dominerar blir det en renodlad företagsform, vilket säkert underlättar både hanteringen, styrningen och utvecklingen i företaget. Detta är i huvudsak bakgrunden till centerns ställningstagande. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Näringsutskottets betänkande 41

Mom. 1 (information om statliga företag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (statens ägarroll)

Först biträdades reservation 2 av Christer Eirefelt m. fl. med 150 röster mot 19 för reservation 3 av John Andersson. 149 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 166 röster mot 154 för reservation 2 av Christer Eirefelt m. fl.

Mom. 3 (plan för försäljning av statliga företag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1986/87:134
2 juni 1987

Viss försäljning av statens aktier i OK Petroleum AB

Mom. 6 (Sveriges Investeringsbank)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (nyemission i Procordia)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Christer Eirefelt m. fl., *dels* reservation 7 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (statens framtida ägarandel i Procordia)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 8 av Christer Eirefelt m. fl., *dels* reservation 9 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (differentierad rösträtt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 10 av Erik Hovhammar m. fl., *dels* reservation 11 av Christer Eirefelt och Hadar Cars – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (affärsverket FFV)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (domänverket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 42

Mom. 1 (bemyndigande om aktieförsäljning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl., *dels* reservation 2 av Christer Eirefelt och Hadar Cars – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (statens engagemang i OKP)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

10 § På förslag av andre vice talmannen beslöt kammaren medge att skatteutskottets betänkanden 1986/87:41, 42 och 38 debatterades i angiven ordning och att voteringarna ägde rum i ett sammanhang sedan debatten i samtliga dessa ärenden avslutats.

Föredrogs
skatteutskottets betänkanden
1986/87:41 om vissa punktskattefrågor,
1986/87:42 om beskattningen av vinstandelssystem m. m. och
1986/87:38 om vissa internationella skattefrågor.

Först upptogs till behandling skatteutskottets betänkande 41 om vissa punktskattefrågor.

Vissa punktskattefrågor

Anf. 59 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Betänkandet 1986/87:41 behandlar vissa punktskattefrågor.

Punktskatter, eller med en riktigare benämning, den särskilda varuskatten, infördes under en tid när statsmakten verkligen kunde försvara införandet av skatter. Den 25 maj 1941 fick vi en förordning om särskild varuskatt på choklad- och konfektyrvaror. Man beskattade då också socker och sirap, skönhetsmedel, parfym, m. m. Skatten utgjorde en krisåtgärd under brinnande världskrig och skulle avskaffas efter kriget. Så skedde aldrig.

Punktskatter har sedan varit föremål för många utredningar, bl. a. 1964, 1970 och 1981. Krav har funnits på att helt avskaffa punktskatterna. Det beror på att punktskatterna medför en rad problem: För det första uppstår frågor om gränsdragningen mellan beskattade och icke beskattade varor. För det andra snedvrider de konkurrensvillkoren mellan beskattade och obeskattade varugrupper. För det tredje är det en skatt som skapar både skatte- och kontrolltekniska problem. I SOU 1964:25 föreslogs också att 1941 års lag om särskild varuskatt skulle avskaffas.

1941 års lag om särskild varuskatt är fortfarande kvar 1987.

De problem som påtalades i 1964 års betänkande är lika påtagliga i dag som för 24 år sedan. Det var inte bara i föl som skatteutskottet avstyrkte förslag om avskaffande av punktskatter. Detta har skett med stor regelbundenhet ända sedan 1960-talet. Det är faktiskt på tiden att något görs! I reservation 1 föreslås att floran av punktskatter analyseras och att de mindre motiverade avskaffas. Detta gäller bl. a. konfektyr och kosmetika. Jag tillstyrker reservationen och frågar majoritetens företrädare varför de inte gör samma- ledes. Är det inte tid att göra slag i saken?

Gränsdragningen mellan obeskattade och beskattade varor skapar faktiskt en rad bisarra förhållanden. Om mjölk är smaksatt med kaffe eller kakao är mjölkdrycken skattefri. Har den däremot fått sin smak av jordgubbar, hallon eller banan utgår skatt. Utskottet motiverar gränsdragningen med tulltaxans specificering av dryckerna i fråga. För gemene man – för medborgarna – verkar gränsdragningen absurd. Och då får vi ett verkligt allvarligt problem. Medborgarna börjar alltmer tvivla på att de styrande har sunt förnuft. Oförmågan att ändra den här typen av egendomligheter undergräver politikernas och skattesystemets legitimitet.

Visst är det fråga om en liten sak i sig. Men man skall inte förakta

bagateller. Småttigheter i skattelagstiftningen kan leda till större skadeverkningar än vad som är rimligt att riskera. I reservation 2 kräver reservanterna att smaksatt mjölk, m. m. skall befrias från särskild varuskatt. Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Till utskottsmajoriteten vill jag ställa följande fråga: Inser ni inte att denna typ av skatteregler – skatt på jordgubbsmjölk men inte på kaffemjök – får vissa löjväckande effekter, och att skatteinkomsterna faktiskt inte kan uppväga de skadeverkningar som den här typen av beskattning åstadkommer på hela det politiska systemet?

Anf. 60 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 41 om vissa punktskatter behandlas ett antal motioner från den allmänna motionstiden.

Punktskatterna kan grovt indelas i två kategorier. Vi använder punktskatter som viktiga instrument då det gäller att styra viss verksamhet. Jag avser då punktskatter inom energiområdet samt på alkoholpolitikens område. Vi använder dessa punktskatter för att säkerställa vissa syften, såsom tillgång på energi och för att slå vakt om människors hälsa.

Men det finns också punktskatter av en helt annan karaktär. Då tänker jag på den särskilda varuskatt som utgår på vissa varor, som fått karaktären av lyx. Den särskilda varuskatten kallas också ibland i dagligt tal för lyxskatt.

Den särskilda varuskatten finns på en mängd varor, det gäller både kosmetika, deodoranter, konfektyr och annat. Eftersom skatten är 50 % av priset vid försäljning till detaljhandeln och 5 kr. per kilogram choklad- och konfektyrvaror har den en styrande effekt.

Vi i folkpartiet är motståndare till att genom skilda skattesatser styra konsumtionen i viss riktning. Dessutom ger den här typen av punktskatter ofta snedvridande effekter. En del av dessa skatter framstår dessutom som socialt orättvisa. Punktskatter på vissa varor drabbar hårdast dem som har små inkomster och dem som har stor försörjningsbörda. Många av de lyxbeskattade varorna är egentligen inte lyxvaror utan sådana produkter som är basvaror i de flesta hem. Jag tänker på t. ex. deodorant och vissa typer av schampo.

Majoriteten i utskottet säger beträffande den särskilda varuskatten att det får anses naturligt att skatter av den här typen träffar en konsumtion som i viss mån kan sägas vara av umbärlig natur. Vi i folkpartiet menar att det inte är regering eller riksdag som skall fastställa vad som är umbärligt eller ej, utan det skall vi överlämna till den enskilde konsumenten att avgöra.

Eftersom vi av statsfinansiella skäl inte kan avskaffa alla punktskatter på en gång, menar vi att det är rimligt att börja nu med ett par produkter, och därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Herr talman! En annan punktskatt som framstår som besynnerlig är dryckesskatten. Dryckesskatt utgår på spritdrycker och vin samt malt- och läskedrycker. I lagtexten finns ett uttryckligt undantag för kaffe, te och choklad, som alltså ej anses som läskedrycker.

Fruktjuicer av olika slag är inte dryckesbeskattade därför att de utgör ett värdefullt inslag i kosthålllet med hänsyn till att de innehåller vitaminer och har ett bra näringsvärde. Av samma skäl är inte heller mjölk belagd med

dryckesskatt. Men om man däremot blandar mjölk med frukttillsats, då utgår det dryckesskatt. Blandar man däremot mjölk med choklad utgår inte dryckesskatt. Det finns ingen logisk förklaring till denna utformning, utan lagstiftningen här verkar helt befängd. Av det skälet anser vi att man måste ta bort dryckesskatten på mjölk med frukttillsats för att skapa balans, och därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 61 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 41 om vissa punktskatter berörs bl. a. en motion väckt av Lennart Brunander och Kersti Johansson, vari yrkas att smaksatt mjölk och mjölkbaseerade drycker skall undantas från läskedrycksbeskattning.

I reservation 2 till utskottets betänkande har centern tillsammans med folkpartiet och moderaterna reserverat sig för bifall till denna motion. Enligt vår uppfattning är det orimligt att beskatta mjölk, om den smaksatts med frukttillsats. Juice är undantagen från beskattning med hänsyn till närings- och vitamininnehåll. Vanlig mjölk är av naturliga skäl undantagen från skatt, och detta gäller även om den smaksatts med choklad, kaffe eller te. Varför skall då mjölk med frukttillsats belastas med skatt? Från början beror det förmodligen på ett misstag, och sedan har socialdemokraterna envist vägrat att rätta till detta. Inget enda sakskäl har framförts för att försvara nuvarande regler. Det är verkligen beklagligt att vi år efter år skall befinna oss i ett så låst läge. Riksdagens uppgift är inte bara att stifta nya lagar utan också att rätta till beslut som inte går att försvara eller förklara.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 i skatteutskottets betänkande 41 samt i övrigt till utskottets förslag.

Anf. 62 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! I en motion har Nils Berndtson och jag föreslagit en kraftig ökning av skatten på trycksaksreklam. Utskottet anser att detta skulle "förrycka" förhållandena på reklammarknaden. Ja, det är just det som är vitsen med vårt förslag. Utskottet tycker att det är olämpligt, medan vi i vpk anser att det är i högsta grad lämpligt.

Tidningsannonserna har länge varit den helt dominerande formen av reklam i vårt land, och denna reklam har inte bara betalat sina egna kostnader utan också lämnat ett stort bidrag till tidningarnas ekonomiska möjligheter att utkomma och informera medborgarna i viktiga samhällsfrågor och andra angelägenheter. Detta positiva konstaterande kan man göra, även om man från principiella utgångspunkter starkt måste beklaga pressens reklamberoende. Men skall vi ha reklam – och det har vi ju i vårt land – så är pressreklam den bästa formen.

1935 stod pressreklamen för ca 75–80 % av den dåvarande totala reklamkostnaden i samhället. Trycksaksreklamen utgjorde då endast ca 10–15 %. I slutet av 1970-talet hade pressens andel av inkomsterna på reklam minskat till 65 % av de totala reklamkostnaderna. Trycksaksreklamen ökade under samma tid till ca 30 %. Denna utveckling förstärks tyvärr för varje år som går.

Seriösa tidningar kommer också ofta på mellanhand genom gratisutdelade

s. k. annonstidningar. Jag är litet förvånad över att socialdemokraterna i utskottet, som känner till pressens problem och som i andra sammanhang är anhängare av differentierade skatter, icke har velat tillmötesgå vår motion. Jag är också förvånad över Stig Josefsons ställningstagande. Jag har besökt hans tidning Skånska Dagbladet och vet vilka stora problem den tidningen har. Jag tror att också Stig Josefson är medveten om vilka negativa faktorer direktreklamen och annonstidningarna innebär för den seriösa dagspressen. Vårt förslag skulle kunna ändra på detta förhållande.

Totalkostnaden för direktreklam ligger i dag på minst 2.5 miljarder kronor, och det skall jämföras med den totala reklamskatten, alltså också den som tas ut på tidningsannonser. Den uppgår till drygt 500 milj. kr. och används i huvudsak för selektivt presstöd. Det stödet skulle kunna öka i betydande utsträckning om direktreklamen beskattades hårdare.

Herr talman! Därför yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 63 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Vi har nu kommit till den årliga punktskattedebatten. I skatteutskottets betänkande 41 behandlas ett antal motioner. Det är för riksdagen välkända frågor som utskottet behandlar i betänkandet och som de föregående talarna har tagit upp.

Lagen om särskild varuskatt är från 1941 och ändrades senast 1 januari 1982. Skatten utgår med 50 % av varans pris vid försäljning till detaljhandeln. Detta gäller för kemisk-tekniska preparat, i stort sett sådana kosmetiska produkter som brukar kallas för skönhetsmedel. Skatten på sötvaruumrådet, choklad och konfektyrer, beräknas på varans nettovikt. Enligt budgetpropositionen beräknas dessa båda skatter tillföra statskassan omkring 900 milj. kr. för kommande budgetår.

I reservation nr 1 begärs en översyn av punktskatterna med syfte att på sikt avveckla dem som bedöms som mindre motiverade. De varuskatter man åsyftar är den särskilda varuskatten på konfektyrer och kosmetika.

Jag vill påminna reservanterna om att det är ganska precis ett år sedan riksdagen senast prövade denna fråga. Utskottsmajoriteten har inte kunnat finna att några nya argument tillförts detta ärende. Ställningstagandet från förra våren, att den särskilda varuskatten är statsfinansiellt motiverad, kvarstår oförändrat. Man får inte bortse från att denna skatt tillför statskassan omkring 900 milj. kr. kommande budgetår. Det skulle vara intressant att från reservanterna få höra var man föreslår besparingar eller hur man på annat sätt skulle ta in denna summa.

Jag yrkar avslag på reservation nr 1.

I reservation nr 2 yrkas att smaksatt mjölk m. m. undantas från beskattning. Denna fråga behandlade vi också i fjol, och den har varit föremål för riksdagens prövning även tidigare år. Utskottsmajoriteten står fast vid sitt tidigare ställningstagande, att man inte bör frångå anknytningen till tulltaxan vid specificeringen av skattepliktiga drycker. Jag yrkar avslag även på reservation nr 2.

I reservation nr 3 av vpk yrkas att reklamskatten kraftigt skall höjas och att en rimlig nivå är 50-70 %.

Jag kan hålla med Bo Hammar om att det är beklagligt att pressens andel

av inkomsterna från reklam minskar. Jag vill dock erinra vpk:s reserverter om att det finns krafter både inom och utanför detta hus som vill avskaffa reklamskatten. Den skattesats som i dag gäller för reklamskatten är 11 %, och den fastställdes så sent som den 1 juli 1985. Att så drastiskt höja reklamskatten som vpk föreslår skulle enligt utskottets majoritet förändra konkurrensförhållandet på reklammarknaden på ett olämpligt sätt.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag avslag även på reservation nr 3 och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 64 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Först till frågan om punktskatter.

Den är – det är alldeles riktigt – mycket noggrant utredd. Det gjorde man samtidigt som man utredde momsens 1964. Man konstaterade då att den här typen av skatter är mycket dyr att indriva, de är administrativt olämpliga, de är olämpliga från konkurrenssynpunkt osv.

Vi är mycket väl medvetna om dagens statsfinansiella problem – det är därför det i reservationen sägs att man bör göra en översyn av punktskatterna och avveckla dem. Det är mycket enkelt att se efter vilka som inbringar minst pengar och efter hand avveckla dem. Det är faktiskt egentligen konstigt att man fortfarande 1987 behåller någonting som kom till som en tillfällig åtgärd 1941.

Reservation 2 gäller mjölk som är smaksatt med fruktjuice av olika slag. Vi kommer då till de bisarra sakerna i skattelagstiftningen. Det är säkerligen ingen stor statsfinansiell historia att avskaffa beskattningen på den typen av mjölkdrycker. Jag tror att man kan fatta ett vist beslut även om man inte följer tulltaxan. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 65 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Kjell Nordström säger att det är gamla välkända frågor som tas upp. Det är möjligt att det gäller för frågan om smaksatt mjölk, men jag tror inte att det gäller för våra mycket konkreta förslag i fråga om reklamskatten.

Kjell Nordström säger att det finns krafter som vill avskaffa reklamskatten. Det är möjligt, men det är väl inte särskilt intressant i det här sammanhanget.

Han säger också att om man förändrar reklamskattesatserna förändrar man också konkurrensförhållandena på ett olämpligt sätt. Det är just det som är meningen. Det är därför vi har lagt fram vårt förslag. Vi tycker faktiskt att en massa krämare som ger ut kommersiella annonsblad skall betala betydligt högre reklamskatt än t. ex. seriösa tidningar, typ Stig Josefsons Skånska Dagbladet. Det är avsikten med vårt förslag.

Vi är långt ifrån ensamma om detta ställningstagande, utan de idéer som vi har lagt fram i motionen överensstämmer i stort sett med innehållet i den skrivelse som Svenska journalistförbundet, omfattande journalister ur alla möjliga politiska läger, har skickat till regeringen.

Anf. 66 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Kjell Nordström talade om den årliga punktskattedebatten. I varje fall när det gäller reservation 2 beror frågans återkomst på att man fortfarande inte har framfört något sakskäl för att ha kvar punktskatten i fråga.

Kjell Nordström nämnde vad majoriteten skrivit i betänkandet, men han tog inte med det som står om att man förutsätter att regeringen fortlöpande prövar om de nuvarande reglerna på ett olämpligt sätt inverkar på konkurrensen och lägger fram förslag om ändringar som kan vara påkallade. Det är ett halvt medgivande av att man är tveksam till om de regler som gäller är tillfredsställande.

Tyvärr har man, trots att det här gäller en mycket liten fråga, på något märkligt sätt låst sig. Sunt förnuft talar för att det är orimligt att på detta sätt beskatta mjölk med frukttillsats. Då borde man väl kunna vara så fri i sitt ställningstagande att man kunde rätta till det. Det är beklagligt att vi här i riksdagen skall behöva diskutera den frågan år efter år, bara på grund av att man av prestigeskäl inte vill gå ifrån den ståndpunkt man en gång intagit.

Anf. 67 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! I stället för att föra en principdiskussion om punktskatternas vara eller inte vara begär Kjell Nordström att vi som är emot punktskatter skall anvisa en annan inkomstkälla när vi vill avskaffa dem. Det kravet framstår för mig som synnerligen säreget, eftersom finansministern nyligen drog tillbaka propositionen om fastighetsskatt, som skulle inbringa inte mindre än 2,7 miljarder, och då inte ansåg att det behövde tas in några ytterligare pengar för att ersätta dessa 2,7 miljarder. Om vi skulle avskaffa punktskatterna och börja med t. ex. den på deodoranter skulle det ha mycket liten statsfinansiell betydelse.

Anf. 68 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Frågan hur vi skall ta in dessa 900 miljoner är inte så säregen. Det stora bekymret är att man under åren 1976–1982 ökade utgifterna men inte såg till att skaffa sig motsvarande inkomster. Det har stått oss dyrt. Därför tycker vi att man innan man avskaffar en skatt rimligen bör kunna tala om varifrån pengarna skall tas i stället.

Jag beklagar att jag inte nämnde allt som står i betänkandet om dryckesskatten, Stig Josefson. Jag ville försöka korta ned debatten något. Men precis som Stig Josefson sade anser utskottet att regeringen får följa frågan och se om det behöver vidtas åtgärder. Det stora bekymret i det här sammanhanget för bl. a. tullverket och riksskatteverket är att bevaka – det är ju en hel del import med i de här sammanhangen – och se vad det ena och det andra är. Det är då lämpligt att följa tulltaxan, har man tidigare ansett.

Allmänt kan jag när det gäller de styrande effekterna av punktskatterna på godis och smink säga att de i dag tydligen ökar efterfrågan. Det säljs mer och mer godis, och även kosmetika. De har i varje fall inte fått effekten att minska konsumtionen.

Avslutningsvis vill jag till Bo Hammar säga att regeringen så sent som 1986 tillsatte en utredning om reklamskatt på nya medier m. m. Den kommer att

se över en del av den här verksamheten. Men jag tror ändå inte att vi kommer att hamna på de procentsatser som Bo Hammar föreslår, utan man får nog tänka sig helt andra siffror.

Prot. 1986/87:134
2 juni 1987

Vissa punktskatte-
frågor

Anf. 69 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Kjell Nordström sade att vi av detta exempel ser att intäkter föder utgifter. Om man tar bort intäkter gäller det att tala om hur man skall skaffa andra intäkter. Jag skulle vilja säga att det här är ett mycket sedelärande exempel på att man skall vara försiktig med beskattning. Man kan sannolikt skära ned beskattningen och dra ned litet grand på utgifterna. 900 miljoner är trots allt ingen stor summa – det visade Britta Bjelle med ett exempel.

Anf. 70 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Kjell Nordström talar om stora bekymmer och om en hel del import som sker. Jag vill fråga vad det är för import som sker av fruktillsats till mjölk.

När det gäller en liten förmån för att stimulera konsumtionen av svenska jordbruksprodukter, då är det nära nog omöjligt att göra minsta justering. Men när det gäller att belasta jordbruket kan man komma med förslag som är ganska ödesdigra utan föregående varning och bara någon dag efter att det skett överenskommelse om ett jordbruksavtal.

Anf. 71 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag tycker precis som Kjell Nordström att det är bra att regeringen tillsatt en utredning. Jag är bara förvånad över att utskottet föregriper den utredningen. Annars brukar man alltid hänvisa till pågående utredningar. Nu tar man ställning och säger att vårt förslag är i högsta grad olämpligt. Man hade åtminstone kunnat göra en litet mjukare skrivning och hänvisat till denna utredning och därmed hållit möjligheterna öppna att ta vissa steg på vägen mot en ytterligare differentierad reklamskatt.

Jag beklagar att man inte gjort detta nu, men jag hoppas att den kommande utredningen visar sig klokare än utskottsmajoriteten.

Anf. 72 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Det är väl ändå att ge punktskatterna litet väl stor betydelse att gå tillbaka och hänvisa till vad en borgerlig regering gjorde 1976–1982, när vi nu diskuterar en successiv avveckling av punktskatterna och förordar att man börjar med en produkt som det stora flertalet i samhället använder, t. ex. deodoranter.

Vi har inte sagt att vi kan avveckla punktskatterna i dag. Vi har sagt att vi kan börja gå den väg där man avvecklar punktskatterna. Det rör sig om en mycket begränsad kostnad de första åren.

Att det skett en uppgång av konsumtionen av kosmetika är i och för sig inget som talar för att man skall ha kvar punktskatter. Dels vet vi inte vilka som köper, dels är det onekligen så – jag återkommer till det – att deodoranter är någonting som det stora flertalet människor borde kunna ha som en basvara i hemmet. Då skall vi inte styra den konsumtionen med hjälp av punktskatter.

Anf. 73 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Till Bo Hammar: Utskottet hänvisar på s. 6 till denna utredning, men att begära att jag i dag skall lova att det skall införas skatter på 50–70 % tycker jag är att gå litet för långt.

Till Margit Gennser: Det är riktigt att man också kan minska utgifterna. Det finns partier som är beredda att göra det. På vår sida slår vi vakt om det sociala välfärdssystemet och vill inte ge oss på att spara på det. Men möjligheten finns naturligtvis.

Till Britta Bjelle: Det var naturligtvis litet historia jag återgav från åren 1976–1982. När vi skall gå framåt tror jag det är bra att titta i backspegeln ibland och se vad man gjorde för misstag och vad vi kan lära oss av dem. Det var framför allt detta jag försökte föra fram här.

Avslutningsvis till Stig Josefson: Han talar om detta som en jordbrukspolitisk fråga, och det kanske vi inte skall gå in på här. I Dagens Industri den 15 maj fanns en liten artikel där man skrev om lönsamheten för lantbruket. Rubriken var att det har skett ett trendbrott i lantbruket. Lönsamheten har ständigt försämrats sedan 1976, men nu har trenden vänt. Jag hoppas det är rätt, för det vore glädjande för oss alla om det går bättre även i lantbruket.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om skatteutskottets betänkande 38.)

Kammaren övergick till att debattera skatteutskottets betänkande 42 om beskattningen av vinstandelssystem m. m.

Beskattningen av vinstandelssystem m. m.

Anf. 74 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det borde ligga i socialdemokraternas intresse att gynna de anställdas möjligheter att utan större ekonomiska uppoffringar bli delägare i de företag där de har sin sysselsättning. Så har beklagligtvis dock inte varit fallet.

De anställdas meddeläggande kan ske dels genom vinstandelssystem, som genomförts i många företag, dels genom att ge de anställda möjligheter att förvärva aktier i det egna företaget exempelvis vid nyemission. Ytterligare en variant av aktieförvärv är utgivande av konvertibla skuldebrev till de anställda, något som har nått en avsevärd omfattning under senare år.

Fördelarna med dessa modeller är flera.

1. Den enskilde kan få ett inflytande som säkerligen upplevs som både större och mera meningsfullt än vad som kan åstadkommas i de anonyma löntagarfonderna, där den enskilde knappast har någon insyn och inget som helst inflytande.
2. Vinstandelarna och medägandet som ett aktieinnehav innebär medverkar till att öka de anställdas ansvar och känsla för det egna företaget.
3. Vi anser det också mycket värdefullt att det enskilda ägandet och inte minst det enskilda sparandet ökar, och detta sker genom en utveckling av vinstandelssystemet och medägandet i aktier.

Mot bakgrund av de här angivna fördelarna är det mycket olyckligt att regeringen går åt rakt motsatt håll och nu avser att vid kommande årsskifte belägga företagens bidrag till vinstandelsstiftelser med både arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift. Detta förslag behandlas emellertid för närvarande i socialförsäkringsutskottet, varför den debatten kommer upp i kammaren vid ett senare tillfälle. Ett annat steg i negativ riktning är att den socialistiska majoriteten i skatteutskottet hos regeringen begärt en utredning syftande till skärpt beskattning av anställdas konvertibelköp.

Frågorna om vinstdelning och anställdas aktieförvärv har vid ett par tidigare tillfällen debatterats här i kammaren, och kommer snart upp igen, varför jag nöjer mig med att nu yrka bifall till de båda reservationer som kräver gynnsammare regler för företagsanknutna vinstandelssystem och lindring i beskattningen av anställdas aktieköp.

Anf. 75 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Det tjänar inte mycket till att gråta över spilld mjölk, men när man står här med detta ärende framför sig kan man inte undgå att tankarna söker sig tillbaka till den tid när folkpartiet som ivrigast lanserade tanken på del i vinst.

I dag kan man knappast tala med någon företagsledare av dignitet utan att vederbörande betonar vikten av att de anställda bereds möjlighet till meddeläggande i företagen. Hur hade ägandet, herr talman, till svenskt näringsliv sett ut om folkpartiets tankegångar från 1960-talet vunnit anklang? Hur hade motivationen och arbetsklimatet varit i företagen?

Ja, det tjänar som sagt inte mycket till att gråta över spilld mjölk, men frågorna inställer sig likväl. Nu är som alla vet sakläget det att den entusiasm som folkpartiet lade i dagen i opinionsarbetet för meddeläggande för de anställda inte mötte samma gensvar i andra kretsar. Sanningen att säga så fick folkpartiet ovetta från snart sagt alla håll på den tiden. Och på den resan är vi fortfarande, även om en betydande förändring skett i vissa kretsar.

Det betänkande vi nu behandlar bär syn för sägen. Det präglas verkligen inte av någon förståelse för de positiva effekter som ett utbrett meddeläggande kan skapa ute på arbetsplatserna. Nej, herr talman, inom det socialdemokratiska partiet agerar man ständaktig soldat.

Därmed är man också i betydande grad i otakt med sina egna medlemmar. Det är egentligen närmast ett under att socialdemokraterna så styvneckat kan kuva den entusiasm som finns hos de anställda vid företag med vinstdelningssystem.

Men, herr talman, det kollektiva tänkandet är för socialister viktigare än allt annat. Därför har vi i dag också tvångsuttaxeringar ur företagen till uppbyggnad av kollektiva löntagarfonder med centraliserad styrning.

Nu skapar man en centralstyrd maktkoncentration i stället för att, som vi folkpartister vill, sprida ägande och inflytande med ökat ansvar och intresse för företagets verksamhet och lönsamhet.

För socialdemokrater är en fullständig befrielse från skatter och arbetsgivaravgifter för kollektiva löntagarfonder lika naturlig som en fullständig och total skattskyldighet för enskilda vinstandelssystem. Logiken i detta förhål-

lande kan man uppenbarligen inte ha skänkt många tankar. Nu handlar det ju för socialdemokraterna inte om logik, utan det handlar om att förändra samhället i socialistisk riktning. Det är därför som socialistiska löntagarfonder och frivilliga vinstandelssystem behandlas och beskattas så olika.

Vi i folkpartiet vill avskaffa löntagarfonderna. I stället vill vi uppmontra vinstandelssystem på företagsnivå liksom meddelägande för de anställda i de företag där de arbetar. Självfallet skall vinstandelssystem vara frivilliga och utformas på det sätt som företag och anställda kan enas om lokalt. Samhällets insats bör enligt vår mening bestå i att skapa gynnsamma skattemässiga förutsättningar så att vinstdelningssystem stimuleras. Regeringen har i stället lagt förslag om arbetsgivaravgifter på vinstandelar. Vi avvisar självfallet detta förslag som verkar i rakt motsatt riktning mot vad vi anser önskvärt och lämpligt.

En personalstiftelse betalar i dag inkomstskatt på räntor och utdelningar, realisationsvinstskatt och förmögenhetsskatt. Det innebär att den är starkt missgynnad jämfört med t. ex. allemansfonder och löntagarfonder. Vi menar att den bör behandlas på samma sätt som allemansfonderna.

Anställda som köpt aktier i det egna företaget har tidigare blivit "förmånsbeskattade" på så sätt att skillnaden mellan emissionskursen och kursen vid marknadsintroduktionen beskattats som inkomst av tjänst. Förmånsbeskattningen har nu avskaffats under bl. a. följande villkor.

Den anställdes förvärv skall ha skett på samma villkor som allmänhetens förvärv. De anställda får tillsammans med tidigare aktieägare inte teckna mer än 20 % av antalet nytvagna aktier, och varje anställd får inte köpa för mera än 30 000 kr.

Inom folkpartiet anser vi att det enda villkor som behöver ställas upp är att de anställda förvärvar aktier på samma villkor som allmänheten. Alla övriga begränsningar bör slopas.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag nyss sagt yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 76 GUNNAR NILSSON (s):

Herr talman! I två reservationer yrkar utskottets moderater och folkpartister bifall till ett antal motioner om skattelättnader för de grupper av anställda som antingen åtnjuter överenskommen rätt till vinstandel i sitt företag genom s. k. vinstandelstiftelse eller erbjuds köpa aktier i det egna företaget. Likartade motioner har vid ett flertal tillfällen behandlats av kammaren under de senaste åren.

Flera motionärer har tagit upp frågan om beskattning av vinstandelstiftelserna. Med hänvisning till bl. a. allemanssparandet och löntagarfonderna yrkar man att vinstandelstiftelserna bör befrias från skatt på avkastning, förmögenhet och reavinst. Motivet anges vara de positiva effekter man vill tillskriva vinstandelssystemen, i form av ökat inflytande och ansvar för de anställda, och ett ökat sparande.

Det råder i dag enighet om angelägenheten av att öka det enskilda sparandet. Men av den anledningen kan vi inte instämma i reservanternas uppfattning, att vissa grupper av anställda, som redan har förmånen att arbeta i framgångsrika och vinstgivande företag, skall ges ytterligare förmåner.

Ersättning för utfört arbete bör, oavsett i vilken form den utges, i princip betraktas som lön. Samhällets åtgärder för att stimulera ett ökat sparande måste vara generella och öppna för alla. Här kan vi instämma i centerns särskilda yttrande till detta betänkande, där man säger: "Sparstimulanserna bör i största möjliga utsträckning utformas så att alla inkomsttagare kan ha möjlighet att få del därav."

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservation nr 1.

I den andra reservationen yrkar moderaterna och folkpartiet bifall till motionärernas krav på en lindrigare beskattning av anställdas köp av aktier i det egna företaget.

Även i detta sammanhang är, enligt vår mening, de förmåner som erbjuds i samband med aktieförsäljningen till de anställda att betrakta som en löneförmån. De förmåner som erbjuds i förhållande till det marknadsmässiga värdet bör därför i princip bli föremål för beskattning.

Vid tidigare behandling av frågan har dock vissa undantag medgivits. Fr. o. m. 1984 års taxering gäller i vissa fall undantag från förmånsbeskattning vid anställdas förvärv av aktier i det bolag där de är anställda. Undantaget gäller under förutsättning att förvärvet skett på samma villkor som gällt vid försäljning till andra än anställda och aktieägare. Vidare får de anställdas förvärv inte överstiga 20 % av det utbudna antalet aktier, och den enskildes köp får inte överstiga 30 000 kr. Aktierna får inte heller vara noterade på Stockholms fondbörs eller på den s. k. OTC-marknaden.

Skälet för dessa undantagsregler är främst den osäkerhet som kan råda i fråga om värderingen av dessa aktier och att en beskattning därför i vissa fall kan framstå som stötande. Att undantagsreglerna gets en volymmässig begränsning skall ses mot det förhållandet att det här rör sig om en förmån som endast kan komma en begränsad andel anställda till del. Undantagsreglerna utgör naturligtvis inget hinder för de anställda att gå utöver begränsningarna och därmed ta de skattemässiga konsekvenserna.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservation nr 2 och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 77 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Till Gunnar Nilsson skulle jag vilja säga att ni socialdemokrater alltid talar om att lyssna på rörelsen. När det gäller vinstandelssystem har man tydligen inte gjort det.

Det finns företag med uppskattningsvis 150 000 anställda som infört vinstandelssystem. En undersökning som gjorts bland deras anställda visar att nio av tio vill slå vakt om detta system. Men det tar tydligen inte socialdemokraterna hänsyn till.

När det gäller vinstandelssystemen säger utskottsmajoriteten att det inte är motiverat med några skattelättnader, och beträffande anställdas aktieförvärv säger samma utskottsmajoritet att det finns ingen anledning att nu ompröva nuvarande regler. Då skulle jag vilja fråga Gunnar Nilsson: Tycker Gunnar Nilsson att de nuvarande reglerna är tillfredsställande och bör vara kvar?

Anf. 78 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Gunnar Nilsson säger att det finns vid emissioner inget hinder att gå över gränsen för förmånsbeskattning. Jo, det finns ett mycket effektivt hinder: om man överskrider gränsen 30 000 kr. med säg 2 000 kr., får man skatta för förmånsvärdet på de 32 000 kr. Det är sannerligen ett effektivt hinder.

Det behövs inga sådana här begränsningar, eftersom de innebär en orättvisa i förhållande till vad som gäller för allmänheten. De som inte är anställda i företaget kan köpa hur många aktier som helst, och de kan aldrig komma i fråga för någon förmånsbeskattning.

Det skulle vara roligt om Gunnar Nilsson kunde förklara för mig varför de anställda i ett företag skall ha sämre villkor än allmänheten när de på detta sätt förvärvar aktier – detta med anledning av reservation 2.

Det talas väldigt mycket i utskottsbetänkandet om rättvisa, men här finns alltså två kraftiga orättvisor. Den ena är att kollektiva löntagarfonder, finansierade med vinstdelningsskatt, är skattebefriade, medan frivilliga vinstdelningssystem betalar alla tänkbara skatter. Jag vill inte föregripa morgondagens debatt, men de sistnämnda skall tydligen nu också beläggas med socialavgifter. Var finns logiken i detta, Gunnar Nilsson? Förklara det!

Den andra orättvisan är, som jag sade, att emissioner till anställda är föremål för begränsningar som inte gäller för köpare som inte är anställda i företaget. Ge mig gärna ett svar på varför de anställda skall behöva missgynnas. För mig är det ett mysterium.

Anf. 79 GUNNAR NILSSON (s) replik:

Herr talman! Knut Wachtmeister säger att vi inte lyssnar på våra egna. Han nämner också att i förra veckan presenterades en IMU-undersökning, som hade gjorts vid de företag som har vinstandelssystem, och den visade att sju av tio anställda var för en skattelindring för dessa förmåner. Jag tycker att den IMU-undersökningen är ganska litet värd. För det första frågar man bara anställda i företag som har vinstandelssystem. Om undersökningen skulle vara tillämplig skulle man ha frågat löntagare över hela fältet. För det andra har frågorna formulerats så att de bara tar upp risken att mista förmånen. Man sätter inte in systemet i ett större sammanhang. Man tar t. ex. inte upp att dessa förmåner inte utgör underlag för pension eller sjukpenning.

Knut Wachtmeister och Kjell Johansson talar här varmt om vinstandelssystem och andra icke avtalsreglerade löneförmåner. De tycks också se det som något enbart positivt på arbetsmarknaden. Men så är det inte. Om vi har lärt oss något av de senaste årens avtalsförhandlingar är det att löneglidning och en okontrollerad lönebildning skapar svåra problem på arbetsmarknaden. Vinstandelar och andra förmåner utanför avtalet är en form av löneglidning, som andra grupper av anställda självfallet måste ta med i beräkningen när de bedömer sin egen löneutveckling.

Herr talman! Jag är förvånad över att moderaterna och kanske framför allt folkpartiet inte ser något oroande i den okontrollerade lönebildning som här håller på att växa fram.

Anf. 80 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Gunnar Nilsson börjar bli litet väl besvärlig. Han talar om en okontrollerad löneglidning. Detta är ett sparande som kommer företagen till del. Man avstår från lön och sätter in pengarna i ett långsiktigt sparande i företaget. Det är en förutsättning för att systemet över huvud taget skall komma i fråga för en förmånligare beskattning. Att Gunnar Nilsson då talar om löneglidning tycker jag är helt häpnadsväckande. Skall vi slopa alla sparfonder som kan finnas på företagen? Det är helt barockt att ha det på det sättet.

Jag fick inget svar på mina båda frågor. Varför skall löntagarfonderna vara totalt befriade från skatt medan dessa stiftelser skall beskattas fullt ut? Varför skall anställda ha sämre villkor än utomstående när de deltar i en aktieemission som företaget gör? Svara på de frågorna! Om man försvarar en sak måste man ha något svar. Jag skulle gärna vilja ha ett svar.

Anf. 81 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Gunnar Nilsson säger att opinionsundersökningen bland de anställda i företag med vinstandelssystem är litet värd. Det är det gamla vanliga talet. Om en undersökning går emot anser man att den är litet värd. Men om nio av tio anställda i dessa företag vill slå vakt om detta system, är den inte litet värd. Då är den mycket värd. Undersökningen visar precis vad en stor majoritet av dessa anställda tycker.

Jag upprepar, liksom Kjell Johansson, frågan till Gunnar Nilsson: Är Gunnar Nilsson nöjd med det nuvarande beskattningssystemet när det gäller vinstandelar och försäljning av aktier till de anställda?

Anf. 82 GUNNAR NILSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller den sista frågan om jag är nöjd med det nuvarande systemet kan jag hänvisa till dels att vi har en företagsbeskattningskommitté, dels att det har aviserats en stor skatteutredning som naturligtvis kommer att ta upp också dessa frågor. I princip anser jag att detta är löneförmåner som skall beskattas.

När det gäller detta med anställdas köp av aktier vill jag återigen påtala att det är en förmån som bara kan komma en ringa del av de anställda till godo. Därför bör man av rättviseskäl hålla förmånerna inom en begränsad ram.

Det har också gjorts jämförelser mellan allemanssparandet och löntagarfonderna. Jag kan återigen hänvisa till vad jag sade i mitt huvudanförande och vad centern har sagt i sitt särskilda yttrande: Samhällets stöd till sparande måste vara generell. Allemanssparandet och allemansfonderna är, till skillnad från vinstandelsstiftelserna, generella och öppna för alla. Löntagarfonderna är faktiskt också en kollektiv sparform, som genom sin koppling till ATP-systemet kommer alla löntagare till del. Att jämställa dessa sparformer med vinstandel för enskilda grupper av anställda är därför felaktigt.

Andre vice talmannen anmälde att Knut Wachtmeister och Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 83 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 42 behandlas frågan om beskattning av vinstandelssystem. Enligt centerns uppfattning innebär tillkomsten av vinstandelssystem ett värdefullt tillskott för att stimulera sparande i företaget där man gör sina arbetsinsatser. Detta måste stimulera intresset för den egna arbetsinsatsen, resultatet och det ekonomiska utbytet. Vi har också från centern biträtt förslaget om att utbetalning av inestående belopp på vinstandelkonto efter en femårsperiod inte skall belastas med arbetsgivaravgifter. Den frågan kommer upp till behandling här i riksdagen en av de närmaste dagarna. Det är en helt annan fråga än den vi nu behandlar.

I detta utskottsbetänkande framförs också krav på vissa skattelättnader för företagsanknutna vinstandelssystem. Enligt centerns uppfattning bör inte skattesystemet belastas med alltför många särregler. I kritiken mot nuvarande skattesystem sägs ofta att systemet är ett lapptäcke. Med flera särbestäm-
melser blir det alltmer krångligt och invecklat.

Vi vill också framhålla att en skattelättnad som ger vissa spärstimulanser skall stå öppen för alla. Så är här inte fallet. Vinstandelssystem finns i en del företag, men långt ifrån i alla. Det är därför felaktigt att göra jämförelser med skattesparkonto eller liknande. Enligt centerns syn bör skattestimulanserna för ökat enskilt sparande utformas så att det står öppet för alla att vara med.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om skatteutskottets betänkande 38.)

Kammaren övergick till att debattera skatteutskottets betänkande 38 om vissa internationella skattefrågor.

Vissa internationella skattefrågor

Anf. 84 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Detta betänkande innehåller två reservationer, båda med moderat deltagande. Den första handlar om den s. k. sexmånadersregeln vid utlandstjänstgöring och är en trepartireservation. För tids vinnande är det onödigt med tre kanske ganska lika inlägg. Jag kommer därför endast att kommentera reservation 2.

Som alla vet är Sverige utomordentligt beroende av export. Vi måste på alla sätt underlätta för de exporterande företagen och deras anställda att, utan dyrare kostnader än man har i de länder med vilka de har att konkurrera, kunna bedriva en effektiv verksamhet. Det är bl. a. viktigt att skapa godtagbara ekonomiska förutsättningar för de svenskar som arbetar utomlands i dessa företag. De merkostnader för omsorg om dessa anställda som uppstår i företagen har i en del fall av skattemyndigheterna inte betraktats som avdragsgilla. Härigenom har vi kommit i en sämre konkurrenssituation. En översyn syftande till generösare avdragsregler på detta område bör ske.

Detta har vi tillsammans med folkpartiet krävt i reservation 2, som jag härmed yrkar bifall till.

Anf. 85 LEIF OLSSON (fp):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 38 behandlar vissa internationella skattefrågor.

Bl. a. berörs den s. k. sexmånadersregeln som riksdagen fattade beslut om 1985. Utskottet vidhåller att några nya omständigheter som skulle kunna föranleda nytt ställningstagande inte har tillkommit under de gångna två åren. Men är det inte just detta som har skett – nämligen att erfarenheten redan visat att de nya reglerna har medfört avsevärda nackdelar för svenska exportindustrier?

Kravet på fast driftsställe medför ju otvivelaktigt konkurrensfördelar för företag med fast etablering utomlands, jämfört med företag som bedriver verksamheten från Sverige och då också betalar ut lönen i Sverige. Detta kan i många fall drabba mindre företag för vilka det numera finns möjligheter att komma ut på den internationella marknaden.

Även den nya ettårsregeln, som innebär att skattebefrielse inträder om tjänstgöringen och vistelsen utomlands varat i minst ett år i ett och samma land, har medfört problem för företagen i form av ökade kostnader, problem med rekrytering och även svårigheter att överblicka skattekonsekvenserna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1, där samtliga borgerliga partier begär förslag från regeringen om återgång till tidigare gällande ettårsregel samt att kravet på fast driftsställe bör slopas vad avser sexmånadersregeln. När det gäller reservation nr 2 instämmer jag helt i Knut Wachtmeisters anförande. Även jag yrkar således bifall till reservation nr 2.

Anf. 86 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! I detta betänkande behandlar vi, som tidigare sagts, vissa internationella skattefrågor. Det är ett känt faktum att Sverige är mycket utlandsberoende. Vår exportindustri och dess förmåga att lyckas utomlands är en grundläggande orsak till vårt lands välfärd.

Det sammanlagda värdet av exporten beräknades i oktober 1986 uppgå till 270 miljarder kronor. Av den totala exporten uppgick exporten av tjänster till ca 70 miljarder, eller ca 26 %. Jag har inte några färskare siffror här just nu, men relationerna framgår ju av detta. Tjänstebalansunderskottet har minskat de senaste åren och beräknas göra så även 1987.

Enligt vår mening är det viktigt att Sverige vidtar åtgärder för att öka tjänsteexporten. Enligt många bedömningar kommer nämligen den sektorn att öka mest i framtiden. Tjänstesektorn har således stor betydelse för exporten. Sverige bör ha goda förutsättningar att öka exporten av kvalificerade tjänster. En förutsättning är att lagar och regler som berör svensk tjänsteproduktion, och även annan exportproduktion i och utanför landet, inte är onödigt krångliga. Exportberoendet förutsätter ju att människor arbetar ute i de olika länderna. Det gäller både varu- och tjänsteproducerande företag.

Det är skattereglerna för dessa som behandlas i reservation 1, som är en trepartireservation. Vi menar att de företag som driver verksamhet från Sverige inte skall behöva hamna i sämre konkurrensläge än de med ett fast driftsställe utomlands. År 1985 beslutade riksdagen om den nya ettårsregeln som begränsades till att gälla tjänstgöring i ett och samma land. Man fattade

också beslut om sexmånadersregeln. Den medger i och för sig tjänstgöring i flera länder, men förutsättningen är då att arbetsgivaren har fast driftsställe i vart och ett av dessa länder.

Dessa regler har redan ställt till en hel del problem för företagen. Det gäller i hög grad de tjänsteproducerande företagen, men även t.ex. anläggnings- och installationsföretagen. Reglerna skapar rekryteringsproblem som ökar kostnaderna för företagen.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till reservation nr 1, som innebär en återgång till den tidigare ettårsregeln och en komplettering av sexmånadersregeln, innebärande att skattefrihet skall gälla oavsett varifrån lönen betalas ut.

Anf. 87 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! De flesta frågor som aktualiseras i skatteutskottets betänkande 1986/87:38 om vissa internationella skattefrågor har ganska nyligen behandlats i riksdagen. Det är kanske därför inte helt nödvändigt med en omfattande debatt om dessa frågor. Jag skall för min del begränsa mig till att något kommentera de reservationer som har knutits till betänkandet.

I reservation nr 1 kräver de borgerliga representanterna i skatteutskottet att sexmånadersregeln och ettårsregeln för beskattning av utlandsanställda skall ändras. När det gäller sexmånadersregeln vill man att kravet på fast driftsställe skall avskaffas, och när det gäller ettårsregeln vill man ta bort kravet på bundenhet till ett och samma land. Dessa båda regler infördes så sent som för två år sedan. Enligt mitt förmenande finns det ingen anledning att efter så kort tid ändra på dem.

Det kan tilläggas att det svenska näringslivet, när dessa regler en gång i tiden infördes, uttalade sin stora belåtenhet med dem. Förhållandena kan väl knappast ha blivit så dåliga på de två år som gått som de borgerliga representanterna beskriver.

Skulle man göra sexmånadersregeln och ettårsregeln helt villkorlösa, skulle det leda till stora svårigheter att kontrollera att de som arbetar utomlands över huvud taget erlägger någon skatt. Vi socialdemokrater vill visserligen göra det så gynnsamt för exportindustrin som det över huvud taget är möjligt, men inte till priset av att man på det viset kanske skapar något slags skattefråse.

I reservation nr 2 yrkar moderaterna och folkpartisterna att möjligheter till avdrag för svenska företags kostnader för utlandsplacerad personal skall skapas. Till det vill jag bara säga att vi socialdemokrater inte tycker att man skall göra ett redan invecklat skattesystem ännu mer invecklat genom att utöka floran av avdrag. I dagarna kommer dessutom en skatteutredning att tillsättas. Hela avdragsproblematiken kommer då att prövas ingående. Enligt mitt förmenande vore det inte särskilt klokt att i det läget införa ytterligare avdrag.

Jag vill föreslå att reservationerna avslås och att utskottsbetänkandet bifalls i sin helhet.

Anf. 88 LEIF OLSSON (fp):

Herr talman! Lars Hedfors talar om svårigheten att kontrollera att det inte uppkommer ett skattefråse. Skattefrihet kan emellertid inträffa redan med de nuvarande reglerna. Om fast driftsställe finns och tjänstgöring sker i ett land med ingen eller liten inkomstskatt, råder även i dag det förhållandet. Kontrollsvårigheterna borde således inte bli större med vårt förslag.

Anf. 89 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! När det gäller avdrag för vissa personalkostnader säger utskottsmajoriteten att dessa spörsmål även i fortsättningen skall lösas i rättstillämpningen. Det är dock på grund av resultatet av rättstillämpningen som denna motion har väckts. I rättstillämpningen har man nämligen gått emot och ifrågasatt företagens avdragsrätt för dessa omvårdskostnader. Detta skadar definitivt den svenska exporten, och det är därför vi har motionerat i frågan.

Låt mig bara konstatera att socialdemokraternas fiskala nit uppenbarligen är större än deras omsorg om exporten.

Anf. 90 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Det är något konstigt med resonemanget i de borgerliga reservationerna i detta sammanhang. I reservation nr 1 talar man om de stora konkurrensfördelar som uppstår för de företag som driver sin verksamhet från fast driftsställe i utlandet. Det rör sig om så stora konkurrensfördelar att man måste ge företag med fast driftsställe i Sverige liknande fördelar.

Enligt den andra reservationen medför det så stora konkurrensackdelar för samma företag att bedriva sin verksamhet från ett fast driftsställe i utlandet att man måste tillskapa nya möjligheter att göra skatteavdrag.

Jag skulle vilja be de borgerliga representanterna, framför allt moderater och folkpartister, att försöka beskriva var någonstans logiken ligger, om det över huvud taget finns någon logik.

Leif Olsson sade att det redan nu är stora kontrollsvårigheter beträffande företag som har utlandsetablerad personal. Men, Leif Olsson, det är väl inget skäl till att göra de svårigheterna ännu större, för det gör ni med ert förslag. Enligt ert förslag finns det möjlighet för personal som är utomlandsstationerad att flytta omkring i olika länder utan att betala skatt i något av dessa länder, följaktligen inte heller i Sverige.

Anf. 91 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Lars Hedfors ville ha en förklaring till att vi har olika uppfattningar beträffande de två reservationerna. Jag talade för den andra reservationen om vissa personalkostnader. De kostnaderna i ett svenskt företag i Sverige är avdragsgilla för företaget. Då fordrar logiken att dessa kostnader också skall vara avdragsgilla när svenska anställda arbetar utomlands. Genom vissa utslag i skattedomstolen har detta icke varit möjligt. Den orättvisan har vi velat rätta till genom reservation 2.

Anf. 92 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Helt kort: Knut Wachtmeister har inte svarat på frågan jag ställde till honom om varför det som i det ena fallet är konkurrensackdelar i det andra är konkurrensfördelar.

Anf. 93 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag påtalade att det i det senare fallet med personalkostnader är fråga om konkurrensackdelar. Jag tror att jag inte tydligare än vad jag redan gjort kan förklara vad det är för orättvisa med de nuvarande reglerna.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Skatteutskottets betänkande 41

Mom. 1 (särskild varuskatt m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (smaksatt mjölk m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 156 för reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 3 (reklamskatten)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 17 för reservation 3 av Tommy Franzén.

Mom. 4 och 5

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 42

Mom. 1 (vinstandelsstiftelser m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 195 röster mot 121 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 2 (anställdas aktieförvärv)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Skatteutskottets betänkande 38

Mom. 1 och 2 (sexmånadersregeln och en återgång till den tidigare ettårsregeln)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 154 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Hadar Cars (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Prot. 1986/87:134
2 juni 1987

Vissa socialtjänstfrågor

Mom. 4 (avdrag för vissa personalkostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservtion 2 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

11 § Föredrogs

socialutskottets betänkande

1986/87:30 om vissa socialtjänstfrågor.

Vissa socialtjänstfrågor

Anf. 94 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I socialutskottets betänkande 1986/87:30 behandlas motioner om olika lagstiftningsfrågor med anknytning till socialtjänstlagen och lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Till betänkandet har fogats två reservationer från moderaterna i utskottet.

Enligt vår uppfattning saknas det inom socialtjänsten nyanserade åtgärder för att stoppa missbruket i tid. Det gäller främst missbruket av narkotika, men även alkoholmissbruket måste motverkas effektivare. Socialtjänstens tidiga ingripanden måste vara kopplade till upptäckten. Därför är samverkan mellan bl. a. polis och socialtjänst viktig. Som ett första steg kan åtgärderna bestå i råd och stöd, som i praktiken innefattar stödjande och tillrättaliggande samtal med den unge och hans föräldrar. Skulle detta inte räcka måste nästa steg tas, vilket kan innebära föreskrifter eller övervakning.

Vi anser att en adekvat vård för missbrukare måste skapas. LVU ger inte de nödvändiga möjligheterna till insatser i tid och inte heller under tillräckligt lång tid. Därför anser vi att regeringen måste lägga fram förslag till effektivare lagstiftning. Vi yrkar i reservation 1 att riksdagen skall ge regeringen detta till känna.

Reservation 2 gäller brottsförebyggande arbete. Vi säger där att familjens ställning måste stärkas, bl. a. för att stävja brottsutvecklingen bland unga. Vi betonar vikten av krav på valfrihet för familjerna på en rad områden och anser det nödvändigt med en helhetssyn om man vill stärka familjens ställning för att därigenom öka dess möjlighet att förhindra ungdomsbrottslighet.

Föräldrarna måste ha huvudansvaret för barnens fostran. Skolan kan och skall stötta föräldrarna men skall också i undervisning behandla de lagar samt moraliska och etiska regler som är så grundläggande i vårt samhälle. Det är mycket angeläget, herr talman, att skolans betydelse för fostran lyfts fram och att lärarna får tydliga signaler från statsmakterna. Sådana signaler kan utgå i form av klara riktlinjer för hur undervisning och fostran skall bedrivas.

Vi anser att riksdagen bör ge regeringen detta till känna, och det kan ske genom ett bifall till reservation 2.

Under senare tid har svåra överfall inträffat, t. o. m. i och omkring skolor.

97

Mobbning och överfall på lärare och polis vittnar om hur allvarligt läget är och hur angeläget det nu är att skärpa uppmärksamheten på åtgärder som syftar till en förbättring.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 95 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Ett minskat institutionsboende och utbyggd vård och service i det egna hemmet bygger på en vårdideologi om att alla människor skall ha rätt till integritet, privatliv och i möjligaste mån självbestämmande över sitt liv. En utbyggnad av den sociala hemtjänsten pågår i kommunerna, och stora krav ställs på den rent kvantitativa utbyggnaden.

Samtidigt som hemtjänsten skall byggas ut har kommunerna – främst i storstadsområdena – problem med att få personal till den redan befintliga hemtjänsten. Endast hälften av dem som för närvarande är anställda har adekvat utbildning för arbetet, och personalomsättningen är oacceptabelt hög. I den situationen – med problem att klara nuvarande tryck på hemtjänsten och samtidigt klara krav på en utbyggnad – är det kanske inte så märkligt att kvalitetskraven kan komma i skymundan.

Enligt socialtjänstlagen skall hemtjänsten bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet och insatserna utformas och genomförs tillsammans med den hjälpbehövande. Men själva organisationen av arbetet motverkar till stor del detta. Arbetet styrs ofta ovanifrån. Utrymmet för den hemtjänstbehövande att bestämma vem som skall ge hjälpen, vad som skall göras och på vilket sätt det skall göras är mycket begränsat.

Det förekommer också att hemtjänsten tillämpar institutionsrutiner och specialisering av arbetsuppgifterna. Om man som hjälpbehövande inte klarar den egna tvätten under en längre tid, får man hyra kommunens stämplade lakan. Och om man inte kan laga maten, får man institutionsmat i en låda. Hjälpen med dusch och bad får man när hemtjänsten har tid, inte när man själv har lust och tid.

Självfallet beror inte detta på illvilja eller okunnighet hos hemtjänsten som sådan eller dess personal. Det är arbetssituationen som resulterar i kvalitetsbrister. Därför är det oerhört viktigt dels att hemtjänsten får ökade resurser, men dels också att kommunerna får klara besked om vilka krav som bör vara gällande för hemtjänstens innehåll. Enligt vår mening sker detta bäst genom tillämpningsföreskrifter till socialtjänstlagen.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 3.

Anf. 96 ANITA PERSSON (s):

Herr talman! Som vi hört har tre reservationer lämnats till detta betänkande. Reservationerna gäller dels ungdomar som har missbruksproblem, dels ungdomar som sysslar med brottslig verksamhet, dels också tillämpningsföreskrifter för hemtjänsten.

När det gäller ungdomar med missbruksproblem har majoriteten samma uppfattning som motionärerna, nämligen att det är viktigt att socialtjänsten aktivt arbetar för att nå ungdomar med sådana problem. I socialtjänstlagens 12 § betonas socialnämndens ansvar i fråga om ungdomar som visar tecken på att utvecklas i ogynnsam riktning. Även enligt 8 a § lagen om vård av unga

finns möjlighet att ingripa på ett tidigt stadium. Men även familjen och skolan har stor betydelse när det gäller att förebygga både missbruksproblem och ungdomsbrottslighet. Flera arbetsgrupper arbetar med dessa frågor för att samordna det förebyggande arbetet.

Socialberedningen överlämnade två betänkanden under 1986 som behandlade dels förändring av LVU, dels olika socialtjänstfrågor. När det gäller förslagen till förändring av LVU har även en särskild utredningsman sett över lagen och överlämnat sitt betänkande. Både socialberedningens betänkande och den särskilde utredningsmannens förslag har sänts ut på remiss. En proposition kan förväntas under 1988.

I fråga om tillämpningsföreskrifter för hemtjänsten pågår arbete i socialstyrelsen med att utarbeta allmänna råd. Även i socialberedningen har frågan om hemtjänsten behandlats. Betänkandet SOU 1986:19 Aktuella socialtjänstfrågor har remissbehandlats och är nu föremål för behandling i regeringskansliet.

Utskottet instämmer i att de frågor motionärerna tar upp är av central betydelse för hemtjänstens kvalitet. Hemtjänsten bör anpassa sig till klienternas behov, inte tvärtom. Det är viktigt att den enskildes integritet och privatliv respekteras. Socialtjänstlagen bygger just på denna grundtanke.

Herr talman! Samtliga tre reservationer tar således upp frågor som är föremål för övervägande i regeringskansliet. Regeringens ställningstagande bör därför avvaktas.

Jag yrkar därmed avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 97 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag vill uttrycka min stora glädje över att ett enigt utskott nu ger regeringen till känna det som framförts i motion 279 från kvinnor från alla partier i riksdagen.

Motionen tillkom efter det att förtvivlade mammor till flickor som arbetade på porrklubb kontaktat oss. Vi har upprörts över den cyniska handel med unga flickor som i dag bedrivs på pornografiska klubbar. Vi har upprörts över att det trots vår lagstiftning om förbud mot pornografiska föreställningar inte händer särskilt mycket från polisens och åklagarmyndigheternas sida. Föreställningarna fortgår. Där får unga flickor uppträda på ett sådant sätt att deras självkänsla och egenvärde snabbt bryts ner.

Det har också varit oklart om socialtjänsten verkligen har kunnat ingripa mot flickor i åldern 18–20 år. I LVU har man angivit prostitution som ett exempel på sådant beteende som kan föranleda tvångsingripande. Att arbeta på en porrklubb kan inte lika entydigt definieras som prostitution, och möjligheterna att ingripa har i de fallen varit färre. Det är därför mycket glädjande att utskottet nu markerar att skrivningen i LVU om prostitution endast är en exemplifiering och att regeringen nu ges till känna betydelsen av att socialtjänsten mer aktivt ägnar uppmärksamhet åt ungdomar i åldern 18–20 år som engagerats i pornografisk verksamhet.

Som utskottet påpekar är det också synnerligen viktigt att polis- och åklagarmyndigheterna verkligen ser till att förbudet mot pornografiska föreställningar efterlevs. I dag finns det många bevis för att förbudet inte

Prot. 1986/87:134
2 juni 1987

*Sveriges relationer till
Israel*

fungerar – inte minst de senaste dagarnas händelser i Stockholm bekräftar det. Utskottet betonar starkt att åtgärder måste sättas in för att stoppa denna cyniska handel och de profitintressen som styr den här marknaden och som går ut över unga flickors hela framtid. Likaså betonar utskottet att den lag som faktiskt finns måste efterlevas. Detta konstaterar jag med största glädje. Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Elisabeth Fleetwood (m).

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 3 (ingripande vid tidigt missbruk)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 71 för reservation 1 av Göte Jonsson m. fl.

Mom. 4 (brottsförebyggande arbete)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (tillämpningsföreskrifter för hemtjänsten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

12 § Föredrogs

utrikesutskottets betänkande

1986/87:15 om Sveriges relationer till Israel.

Sveriges relationer till Israel

Anf. 98 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! När vi nu för andra året i följd går att ta ställning till krav från vpk om Israels behandling av palestinierna, Israels olagliga ockupation av palestinska områden och Israels kontakter med apartheidregimen i Sydafrika är det tillfredsställande att konstatera att ett enigt utrikesutskott klart har uttalat, vilket jag förklarar mig mycket nöjd med, att israelerna skall lämna de ockuperade områdena, att det palestinska folkets rättigheter skall fastslås och att det är två folk som har rätt till det här landet. I betänkandet fastslås helt klart att Israel har upprätthållit och upprätthåller kontakter med apartheidregimen i Sydafrika, vilket blir mer och mer avslöjande för varje månad och för varje vecka som går. Vi har under vintern och vårvintern fått se upprepade notiser i pressen om det samarbete som förekommer mellan Israel och Sydafrika. I utskottets betänkande hänvisas till uppgifter från USA som ytterligare klarlägger och fastslår detta faktum.

Det har nu blivit en mycket kraftig förändring i synen på dessa frågor mot vad som var fallet för 15 år sedan. Det är en glädjande utveckling att man nu verkligen erkänner det palestinska folkets rättigheter sammantagna med det israeliska folkets rättigheter och inte längre betraktar palestinerna som ett folk som inte existerar och inte har någon rätt till det land där deras föräldrar, farföräldrar och många andra generationer har bott.

Jag har i en reservation till utrikesutskottets betänkande velat ytterligare framhäva kontakterna mellan Israel och Sydafrika. Med det sagda yrkar jag, herr talman, bifall till reservation 3 i utrikesutskottets betänkande.

Anf. 99 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Det ligger en doft av hyckleri över den svenska Israeldebatten. Dagens utskottsbetänkande innehåller en utförlig kritik av Israels kontakter med Sydafrika, och förebärande en djup avsky för apartheid delar utskottets majoritet ut kängor åt Israel för dess samröre med Sydafrika.

Jag vill slå fast att folkpartiet inte har något ideologiskt gemensamt med den israeliska regeringen. Vi har ingen anledning att tuga om övergrepp på den ockuperade Västbanken. Vi har ingen anledning att tuga om åsikten att Israel ofta för en aggressiv utrikespolitik, som säkerligen försvårar dess framtida trygghet. Och vi har ingen anledning att komma med ursäkter eller bortförklaringar för Israels samröre med Sydafrika. Däremot upprörs vi i folkpartiet, när man utnyttjar den kända avsky som alla här i kammaren har för apartheidssystemet till att komma åt staten Israel. Det rör sig om antiisraeliska stämningar och i sin förlängning även antijudiska stämningar, och det rör sig om att människor som vill komma åt Israel i det här fallet och i många andra sammanhang gömmer sig bakom ett draperi av antirasism. Men bakom det draperiet lurar fiender till staten Israel.

Det finns en rad saker som tyder på hyckleri i debatten om Israel och Sydafrikasamröret. Det handlar helt enkelt om att Israels samröre med Sydafrika inte på något vis är så omfattande som många andra länders.

När det t. ex. gäller handel med Sydafrika, handlar Israel för 280 miljoner dollar, medan Japan handlar för 3 miljarder dollar och Storbritannien för 2,9 miljarder dollar med Sydafrika. I den sydafrikanska exportstatistiken kommer Israel först på 17:e plats och i importstatistiken på 23:e plats.

När det gäller investeringar i Sydafrika har Israel inga investeringar alls, medan inte minst Sverige har stora och för Sydafrika väsentliga investeringar.

Lån till Sydafrika har Israel inga. Storbritannien ligger etta på lånelistan med 2 000 miljoner dollar i lån. Som god tvåa kommer Schweiz, som lånar ut 1 500 miljoner dollar.

Sedan kommer vi till de mer strategiska varorna. Vilka är det som hjälper Sydafrika att överleva?

Vi kan först ta en titt på kärnvapen, där en FN-kommission som undersökt saken framför allt pekar ut USA, Storbritannien, Västtyskland och Frankrike.

I fråga om vapenexporten var Frankrike under perioden 1960–1983 den största enskilda vapenexportören och levererade 30 % av de vapen som Sydafrika har importerat utifrån. Övriga NATO-länder står för 25 %. I

SIPRI:s statistik, som dessa siffror är hämtade från, är Israel inte ens nämnt.

Oljan är ett mycket intressant kapitel. Under de senaste sex åren har Sydafrika köpt olja för bortåt 10 miljarder dollar. Denna olja kommer huvudsakligen från arabvärlden. Inte minst har Iran och Irak bytt olja mot vapen från Sydafrika. Denna oljehandel med arabvärlden har betecknats som Sydafrikas livboj, South Africa's life line.

Ett särskilt intressant kapitel är det sovjetiska samarbetet med Sydafrika. Tillsammans behärskar Sovjet och Sydafrika bortåt 80 % av världens totala tillgångar av guld, diamanter och platina. Diamantkartellen bildades 1956. Sydafrika betalar numera till Sovjetunionen upp till 700 miljoner dollar per år. En sovjetisk talesman har kallat diamantkartellen "Sovjets valutaavdelning". Från detta samarbete, som har pågått under tre decennier, har det utvecklats ett samarbete även på guld- och platinaområdet. Det förekommer regelbundna möten mellan Sovjet och Sydafrika i dessa karteller. Varje år i maj månad träffas t. ex. sovjetiska och sydafrikanska gruvrepresentanter på hotell Savoy i London för att aväta den årliga platinamiddagen.

Om de här sakerna säger vpk ingenting. Jag har inte någon gång hört ett uns av kritik från vpk mot att Sovjet på det här sättet hjälper en av Sydafrikas viktigaste industrier att överleva.

Jag har heller inte hört vare sig vpk eller någon Palestinagrupp, som ju varit aktiva i sammanhanget, kritisera något av arabländerna för att de utgör Sydafrikas livboj när det gäller oljeförsörjning.

Jag har heller inte noterat att Storbritannien, Västtyskland, Schweiz, Frankrike eller något annat land som på ett väsentligt sätt bidrar till att Sydafrika överlever har kritiserats i betänkanden, där utrikesutskottet skärskådar dessa länders utrikespolitik och framför allt kontakterna med Sydafrika.

Av de skälen menar folkpartiet att det råder hyckleri i Israeldebatten. Det kan inte finnas något annat skäl bakom en så uttalad kritik av just Israels Sydafrikakontakter än att man har hittat ett nytt sätt att komma åt staten Israel.

Det är bara beklagligt att utskottsmajoriteten har lurats att spela med i den här typen av spel. Vi kräver från folkpartiet bara en sak. Vi har ingenting emot att Israel kritiseras – vi tycker tvärtom att det är nödvändigt att kritisera Israels regering för misstag som har begåtts – men vi kräver att man bedömer Israel med samma måttstock som andra länder. Det är inget övermaga krav, men när detta inte görs av den svenska riksdagen är det djupt beklagligt. Det är beklagligt att det på det här sättet skapas misstankar om att man i förlängningen agerar som antiisraeliskt verktyg.

Till slut, herr talman, vill jag bara konstatera att det som är mest moraliskt upprörande är att man iförd en antirasistisk täckmantel slår rasismens offer i huvudet.

Med detta vill jag yrka bifall till folkpartiets reservation.

I detta anförande instämde Hadar Cars (fp).

Anf. 100 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Det är litet sorgligt att Maria Leissner och folkpartiet ännu inte har lyckats befria sig från Per Ahlmark-syndromet när det gäller Israel- och Palestinafrågan.

Sedan måste jag fråga hur naiv man egentligen får vara – Maria Leissner står och radar upp import- och exportsiffror från den officiella och öppna handelsstatistiken. Vi har ju här i vårt eget land under det senaste året haft en stor debatt om vår egen med internationella mått mätt ganska ringa vapenexport, och har sett hur mycket som går att dölja och som aldrig kommer fram. När det gäller en relation som den mellan dessa två av världens mest militariserade stater, Sydafrika och Israel, är det alldeles självklart att man inte redovisar handelsutbytet och utbytet på det militära området, som ju alltid i alla stater är oerhört strängt sekretessbelagt, i öppen och offentlig statistik. Det gör ju inte ens vi! Vi har ju sekretesslagar som våra stora företag ständigt utnyttjar för att slå på hemligstämplar för att det inte skall röjas var de handlar, vilka anbud de lägger osv.

Hur naiv får man vara i sådana här sammanhang, Maria Leissner?

Jag håller med om att det är oerhört uppseendeväckande att Sovjetunionen och arabstaterna fortsätter att handla med Sydafrika. Om Maria Leissner och folkpartiet vill skriva en motion om relationerna mellan Sovjetunionen och Sydafrika, skall jag gärna stödja sådana krav och ställa upp och arbeta för dem i utrikesutskottet. Gör det!

Jag vill också påpeka att motionerna från oss, som vi nu har drivit två år i följd, har sin upprinnelse i att ni från folkpartiet för tre år sedan när Israel tvingats dra sig tillbaka från Libanon, väckte en motion där ni höjde Israel till skyarna för att det var så fredsälskande att det från Libanon hade dragit tillbaka sina ockupationstrupper, som orättmätigt och tvärt emot alla FN-beslut hade rullat in några år tidigare. Då motionerade ni om att Israel minsann måste tas omhand och att vi måste förbättra våra kontakter med det israeliska samhället på alla plan. Men kom gärna igen med motioner om Sovjet och arabstaterna. Men i det här sammanhanget, Maria Leissner, så diskuterar vi faktiskt relationerna Sydafrika/Israel och ingenting annat.

Anf. 101 MARIA LEISSNER (fp) replik:

Herr talman! Jag noterar Oswald Söderqvists plötsligt påkomna omsorg om även andra länders relationer till Sydafrika. Det är värt att ta fasta på detta. Men vpk kommer inte att ha ett uns av trovärdighet när det gäller anti-apartheidsengagemang så länge som vpk enbart brännmärker staten Israel för dess samröre med Sydafrika. Än så länge har vi inte sett något av vpk:s engagemang och bekymmer över Moskvas starka band till Sydafrika med anledning av den diamant-, guld- och platinakartell som är så inbringande för bägge parter att ingendera parten tycker att det är intressant att bryta upp den. Än så länge har vi inte hört någonting mera än Oswald Söderqvists förklaring här i dag om kritik från vpk när det gäller den livlina av olja som flödar från arabstaterna till Sydafrika.

Någon trovärdighet i sitt anti-apartheidsengagemang kommer alltså inte vpk att få förrän vpk står upp till bevis i denna sak.

Till sist: Det är sant att Israel har ett starkt försvar. Det är också sant att

folkpartiet har kritiserat Israels utrikespolitik. Som vi sade tidigare har vi från folkpartiets sida inte någon anledning att i alla stycken särskilt gå ut och försvara den nuvarande regeringens politik. Vi har, som sagt, inte något ideologiskt gemensamt med vare sig Likud eller arbetarpartiet. Därför har vi inte heller någon anledning att agera försvarsadvokat. Men nog är det förståeligt att staten Israel har tvingats att hålla sig med ett ganska starkt försvar när de motståndare som Israel "tampas" med har som slutmål att utplåna Israel.

Anf. 102 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Jag tror att det vore klokt av Maria Leissner och folkpartiet att något litet stämma ned den indignerade tonen. Det där slår faktiskt tillbaka på er själva. Det är ni som inte blir trovärdiga i er anti-apartheidspolitik. Ni vill nu gärna framstå som de mest radikala när det gäller att fördöma apartheidregimen i Sydafrika. Det viktiga samarbetet, som vi t. o. m. har redogjort för i utskottet, är belagt genom utredningar i USA. Israelerna har själva börjat säga att de måste minska samarbetet. Detta visar klart att det har funnits kontakter som verkligen måste kritiseras. Om det nu är så som Maria Leissner säger, att vi inte har tagit upp arabstaternas eller Sovjetunionens kontakter med apartheidregimen i Sydafrika, kan man ju säga att inte heller ni har gjort det. Det här är första gången jag hör det minsta lilla pip från folkpartiet i den här frågan. Men nu går ni ut med stor indignation. Varför har ni inte motionerat? Varför motionerade ni inte för tre år sedan, när ni motionerade till försvar för Israel?

Om jag skall göra en bedömning av Maria Leissners framträdande här, måste jag säga att någon värre försvarsadvokatyr för Israel och dess roll som förtryckare av palestinierna, dess olagliga ockupation av Västbanken och dess likaledes olagliga vapenaffärer med Sydafrika – i strid med FN-besluten – har jag sällan hört. Jag tror att det vore mycket bra om Maria Leissner vore litet mera lågmäld i den här debatten. Det här slår tillbaka hårdare mot er än mot någon annan.

Anf. 103 MARIA LEISSNER (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiets inställning till rasism tror jag att t. o. m. Oswald Söderqvist känner väl till. Det finns nog inget som helst tvivel om att vi är motståndare till rasism. Men det som jag sätter i fråga är vpk:s motiv när det gäller Israels relationer till Sydafrika. Det finns ingenting som tyder på något annat än att vpk genom att utnyttja anti-apartheidsengagemanget hos så många människor har hittat ytterligare ett instrument för att komma åt Israel. Detta är en politik som i sin förlängning har en anti-israelisk och därmed också en anti-judisk strävan. Jag tvekar inte att säga att det här handlar om en dold rasism, där slutmålet är att se till att staten Israel upphör.

Andre vice talmannen anmälde att Oswald Söderqvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 104 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Sedan den 14 maj 1948 när staten Israel utropades i Tel Aviv har alla judar i världen ett nationalhem, en egen suverän stat. Från samma tid är drygt 2 miljoner palestinier hem- och statslösa, förvägrade ett eget land, tvingade att leva i flyktingläger som ovälkomna gäster i främmande länder eller under utländsk ockupation.

Israel antog 1950 den s. k. återvändandelagen. Den ger alla judar rätt att bosätta sig i Israel och bli israeliska medborgare. På basis av denna lag bedriver Israel en aktiv immigrationspolitik. Israel har också i efterkommande krig ockuperat stora delar av det tänkta Palestina och bedriver i de ockuperade områdena en expansionistisk bosättningspolitik. Ja, det har inte varit fred någon längre tid i denna region. Mellan krigen har militära intermezzon, terroraktioner, repressalier och vedergällning präglat vardagen för såväl judar som palestinier.

Det judisk-palestinska problemet är gammalt och komplext. Men det som utgör grunden för dagens konflikt är, som utskottet också skriver, två folks anspråk på samma land.

Alf Svensson har i en motion hemställt att staten Israels agerande skall bedömas med hänsyn till de komplexa historiska erfarenheterna och de komplexa hot som staten i dag utsätts för. Självfallet utgår såväl regeringen som riksdagen från den komplexa händelseutvecklingen. Det finns nog inte något annat folk som just på grund av sin tragiska historia har fått motta så många yttringar av världens sympati som just judarna. Men det är inte detsamma som att staten Israel kan ursäktas militär aggression, stötande vedergällningsaktioner, olaglig bosättningspolitik och brott mot FN-stadgan. På samma sätt fördömer vi naturligtvis också terroraktioner av palestinier. Vi anser att det inte finns några rättfärdiga krig!

Det är vår absoluta övertygelse att en rättvis och varaktig lösning av Mellanösternkonflikten inte kan bygga på militär överlägsenhet. En internationell Mellanösternkonferens i FN:s regi skulle kunna ha positiva effekter på fredsprocessen, under förutsättning att alla de berörda parterna, Israel, palestinerna och de arabiska grannstaterna, är företrädade.

Det råder enighet i utskottet om den svenska inställningen att PLO bör vara en av parterna i en sådan förhandling. Däremot har folkpartiet reserverat sig mot utskottsmajoritetens uppfattning att denna hållning samtidigt utgör ett stöd för PLO som organisation. Folkpartiet menar att detta endast medför ett erkännande av PLO som representativ företrädare för palestinska intressen.

Skillnaden i dessa båda skrivningar kan tyckas obetydlig, men den har faktiskt en principiell betydelse. Utskottsmajoritetens skrivning är ett uttryck för uppfattningen att ett enat och starkt PLO sannolikt kan gynna en fredlig förhandlingslösning. Sverige stöder ju också PLO genom att till skillnad från t. ex. Norge tillåta PLO att ha ett informationskontor – i Stockholm. Folkpartiets reservation skulle innebära ett avsteg från den tidigare deklarerade uppfattningen.

Herr talman! Jag yrkar därför avslag på reservation 1.

Reservationerna 2 och 3 från folkpartiet resp. vpk handlar båda om Israels förhållande till Sydafrika. I reservationstexterna kan utläsas den absoluta

polariseringen mellan folkpartiet och vpk när det gäller inställningen till Israel.

Vpk vill att riksdagen hos regeringen skall begära en redogörelse för hur Israel har röstat i FN när det gäller vapenembargot mot Sydafrika och hur regeringen bedömer denna fråga. Vidare vill vpk att riksdagen skall begära åtgärder för att påvisa och fördöma Israels nära samarbete med apartheidregimen i Sydafrika.

Utskottsmajoriteten redovisar med anledning av detta att en amerikansk undersökning, på uppdrag av USA:s kongress, angående efterlevnaden av säkerhetsrådets beslut 1977 har kommit till slutsatsen att bl. a. Israel efter 1977 har deltagit i underhåll och modernisering av vapensystem i Sydafrika som sålts till Sydafrika före vapenembargot. I rapporten görs också bedömningen att militära system har sålts och teknisk assistans lämnats samt att den israeliska regeringen sannolikt känt till denna handel.

Folkpartiet vill inte acceptera att dessa sakupplysningar finns med i betänkandet. I reservation 2 stryker folkpartiet hela detta stycke och skriver att utskottet skall anföra att det inte är en uppgift för den svenska regeringen att, på det sätt som föreslås i motionen, bedöma efterlevnaden av andra länders internationella åtaganden.

Vad är nu detta för strutspolitik?

Det beslut som FN:s säkerhetsråd fattade 1977 om vapenembargot mot Sydafrika är det enda beslut om bindande sanktioner som säkerhetsrådet har kunnat åstadkomma. Om Israel misstänks för brott mot detta, måste självfallet alla FN:s medlemsstater fördöma brott mot de egna besluten. Ötrevligheterna upphör ju inte därför att man låtsas att man inte ser dem.

Menar folkpartiet verkligen att vi alltid skall blunda för obehagligheterna, som brott mot FN-stadgan och liknande? Eller gäller det enbart när Israel är anklagad för det? Det vore nog bra med en förklaring från folkpartiet i denna sak. Varför skulle utskottet undanhålla en sakupplysning som denna?

Vpk befinner sig på den motsatta kanten och menar att utskottet inte skall nöja sig med att bara konstatera sakläget utan också skall anmoda regeringen att göra egna utredningar i ärendet så att riksdagen och den svenska allmänheten får en klar bild av Israels stöd till apartheidregimen. Det kanske ligger i sakens natur att vpk misstror amerikanska undersökningar, men i detta fall har man ju kommit fram till samma ståndpunkt som vpk anför. Utskottsmajoriteten anser att det räcker med att vi refererar undersökningen och fördömer det skedda.

Herr talman! Med detta vill jag yrka avslag också på reservationerna 2 och 3 samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

(forts. prot. 135)

13 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

14 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1986/87:N176 av Lars Werner m. fl. (vpk)

1986/87:N177 av Carl Bildt m. fl. (m)

1986/87:N178 av Olof Johansson m. fl. (c)

1986/87:N179 av Ivar Franzén m. fl. (c)

1986/87:N180 av Ivar Franzén (c)

1986/87:N181 av Bengt Westerberg m. fl. (fp)

1986/87:N182 av Margareta Fogelberg m. fl. (fp)

1986/87:N183 av Birger Rosqvist m. fl. (s)

1986/87:N184 av Alf Svensson (c)

1986/87:N185 av Birgitta Hambracus m. fl. (c)

Vissa utgångspunkter för energisystemets omställning (prop. 1986/87:159)

15 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1986/87:35 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

1986/87:37 Ändring av vissa arvoden m. m. inom riksdagens förvaltningsområde (förs. 1986/87:14)

Skatteutskottets betänkanden

1986/87:40 Vissa ändringar i beskattningsreglerna rörande bankfusioner (prop. 1986/87:42 delvis)

1986/87:50 Kompletteringspropositionen m. m. (prop. 1986/87:150 delvis)

Försvarsutskottets betänkande

1986/87:12 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1986/87:25 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kulturutskottets betänkande

1986/87:22 Lag om fritidsbåtsregister, m. m. (prop. 1986/87:121)

Jordbruksutskottets betänkanden

1986/87:26 Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m. (prop. 1986/87:146)

1986/87:27 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

1986/87:28 Ersättningar på grund av radioaktivt nedfall (kompletteringspropositionen, prop. 1986/87:150 delvis)

Näringsutskottets betänkanden

1986/87:29 Värdepappersmarknaden (prop. 1986/87:141)

1986/87:37 Ändringar i lagstiftningen för stads- och landshypoteksinstitutionerna (prop. 1986/87:145)

1986/87:43 Gruvdriften i Dannemora, Grängesberg och Stekenjokk

Prot. 1986/87:134
2 juni 1987

Bostadsutskottets betänkande
1986/87:22 Räntebidrag, bostadsbidrag och förnyelsbidrag m. m. (prop.
1986/87:150 delvis)

16 § Kammaren åtskildes kl. 17.58.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren

Tisdagen den 2 juni

Andersson, Marianne (c) 93
Berndtson, Nils (vpk) 35, 38, 40
Bjelle, Britta (fp) 80, 84, 85
Carlshamre, Nils (m) 42
Cars, Hadar (fp) 69, 72, 74
Castberger, Anders (fp) 66
Cederqvist, Wivi-Anne (s) 39, 40
Eirefelt, Christer (fp) 54, 61
Ekström, Allan (m) 25
Eriksson, Ingvar (m) 41, 97
Eriksson, Per-Ola (c) 55, 60, 64
Fleetwood, Elisabeth (m) 36, 37
Franzén, Ivar (c) 76
Friggebo, Birgit (fp) 37
Furubjelke, Viola (s) 105
Gennser, Margit (m) 79, 83, 85
Gustafsson, Stig (s) 30, 33, 34
Hammar, Bo (vpk) 81, 83, 85
Hedfors, Lars (s) 94, 95, 96
Håvik, Doris (s) 44
Ingvardsson, Margó (vpk) 45, 98
Johansson, Kjell (fp) 97, 90, 91
Johnsson, John (s) 41
Jonsson, Rune (s) 58, 62, 65
Josefson, Stig (c) 81, 84, 85, 92
Karlsson, Ingvar, i Bengtsfors (c) 46
Leissner, Maria (fp) 101, 103, 104
Molén, Per-Richard (m) 68, 73, 74
Nilsson, Gunnar (s) 88, 90, 91
Nordström, Kjell (s) 82, 84, 86
Nyhage, Hans (m) 38, 40
Olson, Bengt Harding (fp) 27, 33, 34
Olsson, Leif (fp) 93, 95
Olsson, Martin (c) 28
Persson, Anita (s) 98
Persson, Karl-Erik (vpk) 29
Persson, Leo (s) 71, 74, 75
Persson, Margareta (s) 99
Rembo, Sonja (m) 46
Sundström, Sten-Ove (s) 65
Svensson, Jörn (vpk) 56, 62, 64
Svensson, Olle (s) 36, 37
Söderqvist, Oswald (vpk) 100, 103, 104
Tarschys, Daniel (fp) 42

Prot.
1986/87:134

Thollander, Gunnar (s) 34
Wachtmeister, Knut (m) 86, 89, 91, 92, 95, 96
Westerberg, Per (m) 51, 60, 63
Öhman, Monica (s) 47